

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра іноземних мов

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять для студентів

Навчальна дисципліна «Латинська мова»

Курс: I.

Факультет: фармацевтичний

Одеса - 2021

Латинська мова та фармацевтична термінологія: методичні вказівки до практичних занять студентів I курсу (Спеціальність – 226 «Фармація») / упоряд. Нетребчук Л. М., Самойленко Т.О. – Одеса : ОНМедУ, 2021. – 159 с.

Упорядники: Нетребчук Л. М., старший викладач
Самойленко Т.О., старший викладач

Затверджено на методичній нараді кафедри 27.08.2021 р. Протокол № 1

Методичні вказівки містять тематичний план практичних занять з курсу латинської мови; перелік навичок, якими повинен володіти студент; короткий огляд теоретичного матеріалу, основні практичні завдання та рекомендації до їх виконання; орієнтуючу карту щодо самостійної роботи з літературою; контрольні питання. Вони допоможуть студентам I курсу фармацевтичного факультету у вивченні курсу латинської мови, націливши їхню увагу на найважливіші моменти у граматичному та лексичному матеріалі.

Зміст

Тема 1.	Фонетика. Вимова голосних, приголосних, буквосполучень. Наголос. Довгота та короткість голосних. Особливості наголосу у словах грецького походження.....	5
Тема 2.	Дієслово. Чотири дієвідміни. Основа теперішнього часу. Основні форми. Наказовий спосіб. II особа однини та множини.....	12
Тема 3.	Іменник. I відміна іменників. Грецькі іменники I-ої відміни. Неузгоджене означення. Модель назв настоянок. Прийменники та сполучники, що вживаються у фармацевтичній термінології.....	16
Тема 4.	Дієслово. Praesens indicativi activi et passivi дієслів. Дієслово «esse». Порядок слів у латинському реченні. Умовний спосіб дієслова. Особливості вживання дієслівних форм Coniunctivus в рецептурі. Дієслово «fio, fieri».....	20
Тема 5.	Рецепт. Частина рецепту. Граматична структура побудови рецептурного рядку. Простий та складний рецепт.....	25
Тема 6.	Іменники II-ої відміни. Особливості відмінювання іменників середнього роду. Винятки щодо роду іменників II-ої відміни.....	30
Тема 7.	Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів.....	35
Тема 8.	Тривіальні назви лікарських засобів. Грецько-латинські частотні відрізки у назвах препаратів. Номенклатура вітамінів та полівітамінних комбінованих препаратів, гормональних і ферментних препаратів.....	40
Тема 9.	Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Дві групи прикметників. Прикметники I-ої групи. Алгоритм узгодження прикметників з іменниками..	51
Тема 10.	Утворення назв лікарських засобів за фармакологічною дією. Основні суфікси прикметників I-II відмін.....	57
Тема 11.	Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Назви сироваток, вакцин і анатоксинів.	61
Тема 12.	III відміна іменників. Визначення роду, основи та типу відмінювання. Іменники чоловічого роду III-ої відміни. Винятки з правил про рід.....	66
Тема 13.	Іменники жіночого роду III-ої відміни. Винятки з правил про рід.....	70
Тема 14.	Іменники середнього роду III-ої відміни.....	74
Тема 15.	Особливості відмінювання грецьких рівноскладових іменників жіночого роду на -sis.....	78
Тема 16.	Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів. Афоризми.....	83
Тема 17.	Прикметники III-ої відміни. Відмінювання, узгодження з іменниками. Основні суфікси прикметників III-ої відміни.....	88

Тема 18.	Прикметники III відміни в ботанічних назвах та в назвах лікарських засобів. Фразеологізми.....	93
Тема 19.	Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Відмінювання. Назви інгредієнтів складного рецепту. Фармацевтичні фразеологізми.....	98
Тема 20.	Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів та основ. Грецькі числівникові префікси в хімічній номенклатурі.....	103
Тема 21	Назви солей. Назви кислотних та вуглеводневих радикалів. Назви складних ефірів.....	107
Тема 22.	Словотворення. IV-V відміна іменників. Відмінювання. Фармацевтична фразеологія. Особливості вживання іменника «species». Фармацевтична фразеологія.....	113
Тема 23.	Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів.....	117
Тема 24.	Біномінальна ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв. Назви алкалоїдів і глікозидів.....	123
Тема 25.	Ступені порівнення прикметників. Неправильні ступені порівнення.....	131
Тема 26.	Словотворення. Прислівник.. Ступені порівнення прислівників. Найменування порошків за ступенем подрібнення. Числівники. Займенники. Спеціальні вирази з займенниками у фармацевтичній термінології.....	137
Тема 27.	Скорочення в рецептах. Найважливіші рецептурні скорочення.....	144
Тема 28.	Латинська номенклатура вітчизняних лікарських форм. Тверді, м'які та рідкі форми ліків. Оформлення рецептів на тверді лікарські засоби.....	149
Тема 29.	Систематизація відомостей про прийменники. Gaudeamus.....	155

1.Тема практичного заняття №1: «Фонетика. Вимова голосних, приголосних, буквосполучень. Наголос. Довгота та короткість голосних. Особливості наголосу у словах грецького походження» – 2 год.

2. Актуальність теми полягає у виробленні навичок правильної вимови голосних та приголосних звуків, буквосполучень, дифтонгів та диграфів, правильної постановки наголосу, дотримування довготи та короткості голосних, що сприяє оволодінню новою мовою - професійною мовою лікаря.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: засвоїти латинський алфавіт, виробити вміння та навички правильно вимовляти голосні та приголосні звуки, буквосполучення, дифтонги та диграфи; навчитися правильно читати, використовуючи вимоги правильної постановки наголосу, дотримуючись правил довготи та короткості складів.

3.2. Виховні цілі:

- формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- латинський алфавіт, правила вимови голосних та приголосних звуків, буквосполучень, дифтонгів та диграфів;
- особливості вимови голосних та приголосних звуків, подвійні варіанти вимови літер, буквосполучень у словах латинського і грецького походження;
- словотворчі елементи грецького походження та їхнє значення;
- лексичний мінімум.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

оволодіти методиками /вміти/:

- правильно вимовляти голосні та приголосні звуки, буквосполучення, дифтонги та диграфи, букви та буквосполучення в словах грецького походження;
- читати окремі терміни, використовуючи вимоги до правильної вимови голосних та приголосних звуків, буквосполучень, дифтонгів та диграфів;
- знаходити в термінах словотворчі елементи грецького походження;
- писати латинськими буквами слова, подані в транскрипції;

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Алфавіт. Правила вимови голосних, приголосних звуків, буквосполучень. Правила постановки наголосу в словах власне українського походження, особливості наголосу у запозичених словах	Правильно вимовляти голосні та приголосні звуки, буквосполучення. Правильно читати, використовуючи вимоги правильної постановки наголосу в словах власне українського та іншомовного походження

2.	Наступні дисципліни 1. Хімія 2. Ботаніка	Подвійні варіанти вимови деяких літер, буквосполучень у словах латинського і грецького походження. Вимова назв лікарських рослин та лікарських засобів	Читати окремі терміни, використовуючи вимоги до правильної вимови голосних та приголосних звуків, довготи та короткості складів
3.	Внутрішньопредмет на інтеграція	Словотворчі елементи грецького походження та їхнє значення в медичній та фармацевтичній термінології	Знаходити в українській мові похідні слова від латинських, словотворчі елементи грецького походження

5. Зміст теми:

- Латинський алфавіт;
- Класифікація звуків;
- Поняття про дифтонги та диграфи;
- Правила постановки наголосу;
- Довгота та короткість складів;
- Грецькі терміноелементи.

У латинському алфавіті 25 букв

Написання літери	Назва літери	Вимова	Приклад
Aa	а	[a] ae вимовляється як [e], але aë вимовляється як [ae]	albus [альбус] anaesthesia [анестезія] aër [аер]
Bb	бе	[б]	bulbus[бульбус]
Cc	це	[ц] – перед e, i, y, ae, oe; [к] - перед a, u, o, приголосними та в кінці слова ch вимовляється [х]	cera [цера] cito[ціто] cytologia [цітологія] caput [капут] corpus [корпус] Cucurbita [кукурбіта] Crataegus [кратегус] lac [ляк] charta [харта]
Dd	де	[д]	derma[ляк]
Ee	е	[e]	emplastrum[ляк]
Ff	еф	[ф]	farina [фаріна]
Gg	ге	[г]	gemma [гемма]
Hh	га	як українське[г] або німецьке [h]	hora [гора]

Ii	i	[i], [й]	infusum [інфузум]
Jj	йот	[й]	major [майор]
Kk	ка	[к]	Kalium [каліум]
Ll	ель	[ль]	lax [ляк]
Mm	ем	[м]	magnus [магнус]
Nn	ен	[н], ngn вимовляється: [нгв] перед голосними, [нгу] перед приголосними	numerus [нумерус] unguentum [ингвентум] lingula [лінгуля]
Oo	о	[о], oe вимовляється як [е], але oe вимовляється як [oe]	oculus [окулус] coeruleus [церулеус] Kalanchoë [калянхое]
Pp	пе	[п], ph вимовляється як [ф]	pilula [пілюля] Phosphorus [фосфорус]
Qq	ку	завжди вживається з u, qu вимовляється [кв]	quantum [квантум]
Rr	ер	[р], rh вимовляється [р]	remedium [ремедіум] Rheum [реум]
Ss	ес	[с], [з] між голосними або між голосною та m, n	sirupus [сірупус] Rosa [роза]
Tt	те	[т], th вимовляється [т], ti в ненаголошеному положенні перед голосними вимовляється [ці] (якщо немає попередніх s,t,x)	tela [теля] Theobroma [теоброма] Tilia [тілія] solutio [солюціо] combustio [комбустіо] mixtio [мікстіо]
Uu	у	[у]	usus [узус]
Vv	ве	[в]	vitrum [вітрум]
Xx	ікс	[кс]	extractum [екстрактум]
Yy	іпсілон	[і]	Hydrogenium [гідрогеніум]

Класифікація звуків

В латинській мові звуки діляться на голосні та приголосні. Голосним звукам відповідають букви: a, e, i, o, u. Приголосним звукам відповідають букви: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z.

Диграфи

Диграфом називається сполучення приголосних, що вимовляється як один звук. В латинській мові вживаються такі диграфи грецького походження:

Ch – [x] Chloroformium [хльороформіум]

Ph – [f] pharmaceuta [фармацеута]

Rh – [p] Rheum [реум]

Th – [t] therapia [терапія]

Дифтонги

Дифтонгом називається сполучення двох голосних букв в одному складі. Воно може вимовлятися як один звук (монофтонг), або як два звуки (дифтонг).

В латинській мові виділяють чотири дифтонга, які вимовляються таким чином:

Ae – як українське [e] aether (ефір)

Oe – приблизно як українське [e] pharmasoreoa (фармакопея)

Eu – як українське [eu] з коротким *ÿ*: Euroraeus (європейський)

Au – як українське [au] з коротким *ÿ*: Aurum (золото)

Якщо буквосполучення ae та oe не є дифтонгами, тобто голосні в них відносяться до різних складів, то над буквою e ставляться дві крапки – *ë*. В таких випадках ці буквосполучення вимовляються як [ae] та [oe]: Aloë (алоє), aër (повітря).

В латинській мові склади бувають довгими та короткими.

Склад довгий, якщо в ньому є довгий голосний, і короткий, якщо голосний у ньому короткий. Довгі голосні позначаються на письмі знаком довготи (-) короткі – знаком короткості (˘).

Від характеру передостаннього складу залежить наголос у слові.

1. Наголос ніколи не ставиться на останньому складі. Тому в двоскладових словах наголос завжди стоїть на першому складі:

Olla [о́лля] - баночка

Fructus [фрукту́с] - плід

Homō [го́мо] – людина

2. У багатоскладових словах наголос ставиться на другому складі з кінця, якщо він довгий, або на третьому з кінця, якщо передостанній короткий.

Довгота та короткість голосних визначається такими правилами:

I. 1. *Голосний буде коротким, якщо він стоїть:*

а) перед іншим голосним:

Tilīa (тіліа) - липа

Folium (фоліум) - лист

б) перед буквою **h**

extrāho (екстраго) – я виготовляю витяжку (екстракт)

в) перед диграфами **ch, ph, th, rh**

Arāchis [арахіс] – арахіс

2. Якщо він входить до складу суфіксів іменників –īd-, -ōl-, -ūl- або суфіксів прикметників –īc-, -īd-

Hydrochlorīdum [гідрохлорідум] - гідрохлорид

Viōla [віоля] - фіалка

Pilŭla [пілюля] - пілюля

Aromatīcus [ароматікус] – ароматичний

II. 1. *Голосний буде довгим, якщо він стоїть:*

а) перед буквами **x** і **z**:

Oryza [оріза] – рис

б) перед сполученням двох і більше приголосних, однак якщо голосний стоїть перед сполученням букв b, c, d, g, p, t з плавними l, r, то він буде коротким:

Belladōna [беллядонна] - красавка

Ampŭlla [ампуля] - ампула

але Ephēdra [ефедра] – хвойник

2. Якщо він входить до складу суфіксів іменників –ūr-, -ān-, -īn- (якщо після нього стоїть закінчення -um) і суфіксів прикметників –āt-, -ōs-, -āl-

Tinctŭra [тінктура] - настоянка

Valeriāna [валеріана] - валеріана

Aspirīnum [аспірінум] - аспірин

Camphorātus [камфоратус] - камфорний

Aquōsus [аквозус] - водний

Cardiālis [кардіаліс] - серцевий

3. За своєю природою завжди довгий дифтонг:

Althāēa [альтеа] - алтей

Якщо після голосного стоїть один приголосний, то він може бути як довгим, так і коротким:

Amīcus [амікус] - друг

Medīcus [медікус] - лікар

В таких випадках слід звертатися до словника.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань-умінь :

1. Прочитайте вголос, зверніть увагу на вимову дифтонгів:

Octoestrolum, Oestradiolum, Haematogenum, paediatер, idaeus, oedema, аєр (впр.1, стор.23)

2.Прочитайте вголос, зверніть увагу на вимову диграфів:

Chole, Phosphorus, Thea, rhizoma, Rheum, Orthosiphon, Chlorum, Chamomilla

(впр.2, стор.23)

3.Прочитайте вголос, зверніть увагу на вимову букви с:

Cera, scatula, sacculus coeruleum, Citrus, Casao, Cucurbita, cytologia (впр.3, стор.23)

4. Поставте наголоси, поясніть правила постановки наголосів:

Gutta, olla, officinalis, signatura, Erythraea, oxycedrus, Arnica, nitrosum, Schizandra, Tilia, materia, Strophanthus, tinctura Valerianae, Oryza sativa, contraho, species antiasthmaticae, sacculus chartaceus, citricum, pharmacopoea.

Еталони відповідей:

Officinalis – суфікс –al – входить до складу довгих суфіксів прикметників - officinális; materia – голосний в позиції перед голосним ненаголошений і читається коротко – materĭa; contraho – наголошений голосний -o-III складу, оскільки голосний II скл. стоїть перед h

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-умінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептурса. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття:

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Прочитати вголос слова, дотримуючись правил вимови дифтонгів, диграфів, буквосполучень.	Octoestrolum – oe-[e] Chamomilla – ch - -[x] Althaea – th --[t]; ae --[e]	Octoestrolum – октестролюм; Chamomilla – хамомілля; Althaea – альтеа.
2.	Визначитися із довготою і короткістю складів у словах латинського і грецького походження	Folium – голосний другого складу в позиції перед голосним – короткий; Althāea – дифтонг надає складу довготи	Folium - фоліум Belladōnna – белядонна Althāea - альтеа

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки.

А. Контрольні питання:

1. Скільки букв у латинському алфавіті?
2. Яка буква не вживається у словах грецького походження?
3. Яка буква вживається тільки у словах грецького походження?
4. Що таке дифтонг, диграф? Назвіть і вимовте їх.
5. Як вимовляються приголосні, буквосполучення?
6. На який склад падає наголос у багатоскладових словах?
7. Назвіть суфікси, в яких голосний завжди довгий, короткий.

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №1

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- запам'ятати назви та правопис букв латинського алфавіту;
- навчитися ставити наголос у латинських словах;
- знати довгі та короткі суфікси, які вживаються в фармацевтичній та медичній термінології;
- уміти читати фармацевтичні та медичні терміни.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- вивчити правила вимови дифтонгів, диграфів, голосних та приголосних, правила постановки наголосу в словах латинського та грецького походження;
- прочитати слова, використавши вимоги правил вимови букв, буквосполучень;
- визначитися з постановкою наголосу, довготою і короткістю складів. Правильно прочитати слова.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками, передбаченими даною роботою:

- таблиця «Латинський алфавіт»;
- картки з індивід. завданнями.

10.1 Тести за темою №1, тести ректорського контролю.

11. Тема наступного заняття:

«Дієслово. Чотири дієвідміни. Основа теперішнього часу. Основні форми. Наказовий спосіб. II особа однини та множини»

1. Тема практичного заняття №2: «Дієслово. Чотири дієвідміни. Основа теперішнього часу. Основні форми. Наказовий спосіб. II особа однини та множини» - 2 год.

2. Актуальність теми полягає у виробленні навичок утворювати наказовий спосіб дієслова в однині та множині, перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієсловами в наказовому способі, користуватися рецептурними виразами у практичній діяльності.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: продовжити знайомство з дієсловом як частиною мови, його граматичними категоріями, правилами утворення наказового способу в однині та множині.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- правила творення наказового способу дієслів в однині та у множині;
- особливості творення наказового способу дієслів III дієвідміни у множині та однині;
- рецептурні вирази з дієсловами.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

оволодіти методиками /вміти/:

- розпізнавати граматичні категорії дієслова (час, число, особу),
- утворювати наказовий спосіб дієслів у однині та множині,
- від форми наказового способу дієслів утворювати інфінітив.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція)

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії дієслова (час, число, особу, спосіб, дієвідміну, стан); правила творення наказового способу в однині та у множині	Визначати основу та дієвідміну дієслів, час, число, особу, спосіб
2.	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія 2.Хімія	Правила визначення дієвідміни у латинській мові. Особливості творення наказового способу дієслів III дієвідміни у множині та однині	Від поданих дієслів утворювати форму наказового способу в однині та у множині
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні вирази з дієсловами у наказовому способі	Перекладати рецептурні вирази з дієсловами у наказовому способі

5. Зміст теми:

- Дієслово.
- Граматичні категорії дієслова.
- Неозначена форма дієслова.
- Визначення основи та дієвідміни дієслів.
- Наказовий спосіб.
- Рецептурні вирази з дієсловами у наказовому способі.

В латинській мові дієслова змінюються за родами, числами та часами. Латинські дієслова мають шість часів, два числа, три особи, три способи. Означають активну і пасивну дію. За кінцевою голосною основи визначаються дієвідміни дієслова.

Дієслова з основою на **-a** відносяться до першої дієвідміни, з основою на **-ē** – до другої дієвідміни, з основою на **-u** або приголосний – до третьої дієвідміни, з основою на **-i**

– до четвертої.

Приклад запису дієслів в учбових словниках:

Signo, are I - позначати

Misceo, ěre II - змішувати

Solvo, ěre III - розчиняти

Coquo, ěre III - варити

Finio, ire IV - закінчувати

Наказовий спосіб передає прямий наказ, виражений формою 2-ї особи однини або множини.

В однині форма наказового способу утворюється від неозначеної форми дієслова шляхом відокремлення -re. У дієслів I, II та IV дієвідмін форма наказового способу однини співпадає з основою дієслова, а у дієслів III дієвідміни вона дорівнює основі разом із з'єднувальним голосним -ě.

У множині в дієсловах I, II та IV дієвідмін наказовий спосіб утворюється шляхом приєднання до основи дієслова закінчення -te, а в дієсловах III дієвідміни -ite.

infinitivus	дієвідміна	imperativus singularis	imperativus pluralis
Dare –давати	I	da видай	date видайте
Miscere – змішувати	II	miscere змішай	miscete змішайте
Solvĕre – розчиняти	III	solve розчини	solvite розчиніть
Diluĕre – розводити	III	dilue розведи	diluite розведіть
Audire - слухати	IV	audi слухай	audite слухайте

NB! Дієслова в наказовому способі потребують після себе прямого додатку, тобто іменника у знахідному відмінку без прийменника.

Наприклад: Dilue tincturam aqua.- Розведи настоянку водою.

Formate pilulas e massa pilularum. – Сформууйте пілюлі із пілюльної маси.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

1. Утворіть форми наказового способу однини та множини від поданих дієслів. Перекладіть їх українською мовою.

Colligĕre	adjuvare	linire
Finire	extrahĕre	macerare
Colare	praecipitare	olere
Valere	scribĕre	decorticare
Terĕre	continere	coquĕre
Studere	extendĕre	sanare
Adhibere	siccare	habere
Dividĕre	contundĕre	vivĕre

2. Перекладіть українською мовою:

1. Misce. Da. Signa. 2. Refrigĕra et cola. 3. Audite attente. 4. Salve, salvete. 5. Vale, valete. 6. Repete bis. 7. Concidite et exsiccate. 8. Divide exacte. 9. Servate caute. 10. Bene exsiccate. 11. Solve et sume. 12. Praepara et da.

Еталони відповідей:

Завдання 1.	Sing.	Plur.	Укр. мова
Colligĕre	Colligite	Colligite	Збирайте
Finire	Fini	Finite	Закінчуйте
Valere	Vale	Valete	Будьте здорові

Завдання 2.

1. Змішай. Видай. Познач. 2. Остуди та процеди. 3. Слухайте уважно. 6. Повтори двічі. 7. Подрібніть та висушіть. 8. Розділи точно.

**6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-умінь, можна знайти у підручниках :
-основна:**

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Бєляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття :

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.Вивчити граматичні категорії дієслова 2. Правила творення наказового способу дієслів I- IV дієвідмін в однині та множині 3.Творення інфінітиву від дієслів, поданих у словниковій формі	Від дієслів у словниковій формі утворити інфінітив Визначити дієвідміну поданих дієслів Утворити наказовий спосіб дієслів в однині та множині	Signo, are 1 – signare Signare – signa – signate Miscero, ere 2 – miscere Miscere – misce – miscete Solveo, ere 3 - solvere solvere – solve - solvate Audio, ire 4 – audire audire – audi - audite

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

Які граматичні категорії має латинське дієслово?

Яке закінчення мають дієслова в неозначеній формі?

Як визначається основа дієслова?

Як визначається дієвідміна дієслів?

Які дієслова належать до I дієвідміни? до II? до III? до IV дієвідміни?

Як записуються дієслова у словник?

Як утворюються форми наказового способу однини? множини?

Якого додатка потребують після себе дієслова в наказовому способі?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №2

8.Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- вивчити граматичні категорії дієслова;
- навчитися правильно визначати належність дієслова до дієвідміни;
- знати правила творення наказового способу;

- звернути увагу на особливості творення наказового способу від дієслів III дієвідміни.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати дієслово;
- виділити закінчення, визначити дієвідміну;
- записати дієслово в наказовому способі однини, утворити форму множини.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками, передбаченими даною роботою:

- таблиця «Граматичні категорії дієслова»
- таблиця «Дієвідміни дієслова»
- лексичний мінімум

10.1 Тести за темою №2, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття:

«Іменник. I відміна іменників. Грецькі іменники I відміни. Неузгоджене означення. Модель назв настоянок. Прийменники та сполучники, що вживаються у фармацевтичній термінології.»

1. Тема практичного заняття №3: «Іменник. І відміна іменників. Грецькі іменники І відміни. Неузгоджене означення. Модель назв настоянок. Прийменники та сполучники, що вживаються у фармацевтичній термінології» - 2 год.

2. Актуальність теми полягає у виробленні навичок правильного користування іменниками-термінами, прийменниками та сполучниками, що сприяє оволодінню професійною мовою фармацевта.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомитися з граматичними категоріями іменника, його словниковою формою, засвоїти структуру фармацевтичного терміна, визначитися зі сполучниками, що вживаються у фармацевтичній термінології.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- правила визначення 5 відмін іменників у латинській мові;
- за закінченням і за значенням визначати рід іменників;
- відрізнити узгоджене і неузгоджене означення;
- прийменники, правила користування ними у рецептурних виразах.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

оволодіти методиками /вміти/:

- визначати основу іменників;
- відмінювати за відмінками іменники І відміни;
- правильно вживати прийменники та сполучники у рецептурних виразах.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника, відмінкові закінчення іменників І відміни. Прийменник, прямий та непрямі відмінки.	За закінченнями визначати відміну, рід та основу іменників. Відмінювати іменники за відмінками.
2.	Наступні дисципліни: 1.Ботаніка 2.Хімія 3.Фармакологія	Структуру фарм. терміна, узгоджене та неузгоджене означення, прийменники, що вживаються у фармацевтичній термінології. Назви лікарських рослин, препаратів тощо.	Правильно вживати вирази з прийменниками, записувати назви рослин, препаратів, хімічних сполук.
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні вирази з прийменниками	Перекладати рецептурні вирази з прийменниками

5. Зміст теми:

- Іменник як самостійна частина мови.
 - Грамматичні категорії іменника.
 - Словникова форма.
 - Визначення основи.
 - Неузгоджене означення.
 - Прийменники, сполучники.
1. Латинські іменники діляться на три роди:
Чоловічий - masculinum
Жіночий - feniminum

Середній – neutrum

Рід іменника визначається за закінченням називного відмінка однини або зазначенням. Необхідно пам'ятати, що іменники – назви дерев і кущів на –us відносяться до жіночого роду.

Наприклад: Amygdalus, I f – мигдаль

Pinus, I f – сосна

2. Іменники мають два числа:

Однину – singularis

Множину – pluralis

3. У латинській мові шість відмінків:

Називний – Nominativus (Nom.)

Родовий – Genetivus (Gen.)

Давальний – Dativus (Dat.)

Знахідний – Accusativus (Acc.)

Орудний – Ablativus (Abl.)

4. Сукупність відмінкових закінчень одного і того ж слова в однині та множині називається відміною. В латинській мові п'ять відмін.

Відміна	I	II	III	IV	V
Nom. sing.	herba	infusum	sapor	spiritus	rabies
Gen. sing.	herbae	infusi	saporis	spiritus	rabiei

5. Іменники записуються в словник у словниковій формі, яка складається із форми називного відмінка, закінчення родового відмінка однини, вказівки на рід іменника.

Означення може бути узгодженим і неузгодженим. Узгодженим називається означення, яке стоїть у тому ж роді, числі та відмінку, що й означуваний іменник. Ним можуть бути прикметники, дієприкметники або порядкові числівники. Українською мовою воно перекладається також узгодженим означенням. У термінах означення ставиться після означуваного слова.

Наприклад:

Vitrum nigrum – чорна пляшка

(Nom. sing., neutr.);(Nom. sing., neutr.)

Succus amarus – гіркий сік

(Nom. sing., masc.);(Nom. sing., masc.)

Неузгодженим називається означення, виражене іменником у родовому відмінку однини чи множини. Українською мовою воно може перекладатися як узгодженим, так і неузгодженим означенням.

Наприклад:

Tinctura Valerianae – настоянка валеріани, валеріанова настоянка

(Nom. sing., f);(Gen. sing.,f)

Nota bene!

1.Неузгоджене означення, як і узгоджене, ставиться після означуваного іменника.

2.Традиційно назви лікарської рослинної сировини і лікарських засобів у неузгодженому означенні пишуться з великої літери.

3.Неузгоджене означення завжди залишається незмінним за формою, в той час, як означуваний іменник відмінюється.

На відміну від української мови, в якій після прийменників вживаються іменники у всіх непрямих відмінках, у латинській мові після прийменників можуть вживатися іменники лише у знахідному та орудному відмінках.

Прийменники, які керують орудним відмінком (Ablativus):

Sine – без

sine aqua - без води

Pro - для

pro aegrotā – для хворої

De – про

de vita – про життя

Cum – з

cum herba – із травою

Ex (e) – із

e baccis – із ягід

Прийменники, які керують знахідним відмінком (Accusativus):

Contra – проти	contra angina – проти ангіни
Supra – поверх	supra linteam – поверх полотна
Ad – до, при, для	ad hypertoniā – при гіпертонії
Per – через, протягом	per horam – протягом години
Intra – в	intra venam – у вену

Прийменники, які керують орудним і знахідним відмінками:

In – в, на	куди? , у що? – Accusativus
Sub – під	де?, у чому? – Ablativus

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

I. Перекладіть українською мовою:

1. Cola mixturam per telam. 2. Praeparate tincturam ex herba Convallariae. 3. Sume tincturam Schizandrae ad hypotoniā. 4. Lege de plantis Glycyrrhiza, Bistorta, Mentha, Urtica, Tilia, Farfara, Belladonna, Rosa et cetera in pharmacopoeia. Da membranulas in olla. Forma pilulas e massa pilularum.

II. Перекладіть латинською мовою:

З водою, в бутылочках, через тканину, протягом години, до 500,0, мікстура від гіпертонії, із рисовою мукою, під папір, під папером, із трави конвалії, під язик, під язиком, проти ангіни, в аптеках, з ягодами лимонника, в таблетках бромкамфори, в вену.

Еталони відповідей:

Завдання 1

1.Проціди мікстуру через тканину. 2. Приготуйте настоянку із трави конвалії. 3. Прийми настоянку лимонника при гіпотонії. 4. Сформуї пілюлі з пілюльної маси.

Завдання 2

Cum aqu-a (Abl. sing.), in lagen-is(Abl. plur.), per tel-am(Acc. sing.), cum bacc-is(Abl. plur.), intra ven-am(Acc. sing.).

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь, можна знайти у підручниках :

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття :

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.Провідміняти іменник I відміни за відмінками.	1.Засвоїти відмінкові закінчення іменників I відміни в однині та множині.	1. Sing. Plur. Nom. herba herbae Gen. herbae herbarum Dat. herbae herbis Acc. herbam herbas Abl. herba herbis
2. Перекласти	2.Знати відмінок, якого потребує той чи інший	2.Під язик – sub linguam.

фармацевтичні вирази з прийменниками	прийменник, закінчення іменників у знахідному та орудному відмінках усіх 5-ти відмін	В вену – intra venam. Для ін'єкцій – pro injectionibus. У таблетках – in tabulettis
--------------------------------------	--	---

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Які граматичні категорії має іменник?
2. Як визначається рід іменника?
3. До якого роду відносяться невідмінювані іменники? Назви дерев і деяких кущів?
4. Як визначити відміну іменника? його основу?
5. Які прийменники керують знахідним відмінком?
6. Які прийменники керують орудним відмінком?
7. Які прийменники керують знахідним та орудним відмінками?

Б. Тести для самоконтролю:

-тести з теми № 3

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- навчитися відмінювати іменники в однині та множині;
- утворювати рецептурні вирази з прийменниками;
- перекладати терміни з узгодженим та неузгодженим означенням.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати іменник;
- виділити закінчення, визначити відміну;
- записати іменник у належний відмінок, пояснити правопис;
- записати іменник у формі відмінка, якого вимагає прийменник.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

10.1. Тести за темою №3, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття:

«Дієслово. Praesens indicativi activi et passivi дієслів. Дієслово «esse». Умовний спосіб дієслова. Особливості вживання дієслівних форм Coniunctivus у рецептурі. Дієслово «fio, fieri»

1. Тема практичного заняття № 4: «Дієслово. Praesens indicativi activi et passivi дієслів. Дієслово «esse». Порядок слів у латинському реченні. Умовний спосіб. Особливості вживання дієслівних форм Coniunctivus у рецептурі. Дієслово “fio, fieri”» - 2 год.

2. **Актуальність теми** полягає у виробленні навичок утворювати дійсний спосіб дієслова в однині та множині активного та пасивного станів, перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієсловами дійсного способу, користуватися ними під час роботи з рецептами.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: продовжити знайомство з дієсловом як частиною мови, його граматичними категоріями, правилами творення дійсного та умовного способів в однині та множині активного та пасивного станів.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- знати:

- правила творення дійсного та умовного способів дієслова в однині та множині активного і пасивного станів;

- форми дієслова «esse» в 3-й особі однини і множини теперішнього часу активного стану;

- особливості вживання дієслівних форм Coniunctivus у рецептурі.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

- оволодіти методиками /вміти/

- утворювати дійсний та умовний способи дієслів в однині та множині активного стану та пасивного станів;

- правильно вживати в реченнях дієслово «esse» як самостійний присудок або як дієслівну зв'язку в іменному складеному присудку;

- користуватись дієсловом “fio, fieri” у рецептурі.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії дієслова (час, число, особу, спосіб, дієвідміну, стан); правила творення дійсного та умовного способів у однині та множині активного та пасивного станів	Визначати основу та дієвідміну дієслів, час, число, особу, спосіб. Від поданих дієслів утворювати форми дійсного та умовного способів в однині та множині активного та пасивного станів.
2.	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія	Форми дієслова «esse»; рецептурні вирази з дієсловом “fio, fieri.” Переклад форм умовного способу українською мовою.	Перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієсловами дійсного та умовного способів.
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні вирази з дієсловом “fio, fieri.”	Користуватися рецептурними виразами з дієсловами дійсного та умовного способів під час роботи з рецептами

5. Зміст теми:

- Дійсний спосіб дієслова;

- Дієслово «esse» - бути;

- Порядок слів у латинському реченні;
- Умовний спосіб дієслова;
- Дієслово “fio, fieri” та його вживання у рецептурі.

Дійсний спосіб виражає дію, яка реально відбувається, відбулася або відбудеться.

Форми дійсного способу утворюються шляхом приєднання особових закінчень до основи дієслова безпосередньо або за допомогою з'єднувальних голосних -i-, -u- (у дієсловах III дієвідміни однини та множини і у дієсловах IV дієвідміни 3 особи множини).

У латинській мові, на відміну від української, особові займенники при дієслові звичайно не ставляться. Особа визначається за особовим закінченням дієслова.

Особові закінчення дієслів 3 особи однини і множини активного і пасивного станів:

Особа	Activum		Passivum	
3-я особа	Sing. -(i)t	Plur. -(u)nt	Sing. -(i)tur	Plur. -(u)ntur

Приклади утворення форм дієслів у III особі однини і множини активного та пасивного станів дійсного способу теперішнього часу.

Infinitivus	Дієвідміна	Imperativus singularis	Imperativus pluralis
Dare –давати	I	da видай	date видайте
Miscere – змішувати	II	miscere змішай	miscete змішайте
Solvère – розчиняти	III	solve розчини	solvite розчиніть
Diluère – розводити	III	dilue розведи	diluite розведіть
Audire - слухати	IV	audi слухай	audite слухайте

NB! Латинські дієслова пасивного стану звичайно перекладаються українською мовою таким чином:

- 1.Зворотними дієсловами на –ся;
- 2.Неозначено-особовим зворотом у формі 3 особи множини.

Наприклад: Tinctura praeparatur. – Настоянка готується. Настоянку готують.

Mixturae refrigerantur. – Мікстури охолоджуються. Мікстури охолоджують.

В українській мові умовний спосіб виражає побажання, наказ.

У рецептурі умовний спосіб вживається у формі 3-ої особи однини й множини пасивного стану поряд із наказовим способом для передачі наказу, закликати або побажання і передається двома способами:

1. Неозначеною формою дієслова доконаного виду.
2. Дієслівним зворотом з часткою «нехай».

Форми умовного способу утворюються шляхом приєднання до основи дієслова суфікса -a- та особових закінчень.

У дієслів I дієвідміни кінцевий голосний основи -a- зливається із суфіксом -a- і переходить в -e-.

У рецептурі вживаються форми 3 особи однини та множини пасивного стану.

Дієвідміна	Infinitivus	Основа	Conjunctivus passivi	
			III особа однини	III особа множини
I	Signare	Signa-	Signe-tur Позначити, нехай буде позначено	Signentur, позначити, нехай будуть позначені
II	Miscere	Misce-	Misce-a-tur Змішати, нехай буде змішано	Misce-a-ntur Змішати, нехай будуть змішані

III	Solvère	Solv-	Solv-a-tur Розчинити, нехай буде розчинено	Solv-a-ntur Розчинити, нехай будуть розчинені
IV	Finire	Fini-	Fini-a-tur Закінчити, нехай буде закінчено	Fini-a-ntur Закінчити, нехай будуть закінчені

NB! Запам'ятайте стандартні рецептурні вирази, які вживаються як у наказовому, так і в умовному способі:

<i>Imperativus</i>	<i>Conjunctivus</i>	<i>Скорочений запис</i>
Misce. Da. Signa: Змішай. Видай. Познач.	Misceatur. Detur. Signetur Змішати. Видати. Позначити. Нехай буде змішано, видано, позначено	M. D. S.
Da tales doses numero... Видай такі дози числом...	Dentur tales doses numero... Видати такі дози числом...	D. t. d. N...

У виразі Dentur tales doses numero... дієслово завжди ставиться у формі множини.

Дієслово *fiō, fiēri* та його вживання в рецептурі

Дієслово *fiō, fiēri* – робитися, утворюватися, виникати – належить до неправильних дієслів. Воно має форму активу, а значення – пасиву.

Запам'ятайте рецептурні вирази з дієсловом *fiō, fiēri*

Misce, fiat pasta.	Змішай, нехай утвориться паста
Misce, ut fiat pasta.	Змішай, щоб утворилась паста
Misce, fiat pulvis.	Змішай, нехай утвориться порошок
Misce, ut fiat pulvis.	Змішай, щоб утворився порошок
Misce, fiat unguentum.	Змішай, нехай утвориться мазь
Misce, ut fiat unguentum.	Змішай, щоб утворилась мазь
Misce, fiat globulus.	Змішай, нехай утвориться кулька
Misce, ut fiat globulus.	Змішай, щоб утворилась кулька
Misce, fiant pilulae.	Змішай, нехай утворяться пілюлі
Misce, ut fiant pilulae.	Змішай, щоб утворилися пілюлі
Misce, fiat suppositorium.	Змішай, нехай утвориться свічка
Misce, ut fiat suppositorium.	Змішай, щоб утворилась свічка
Misce, fiat linimentum.	Змішай, нехай утвориться лінімент
Misce, ut fiat linimentum.	Змішай, щоб утворився лінімент
Misce, fiant species.	Змішай, нехай утвориться збір
Misce, ut fiant species.	Змішай, щоб утворився збір
Massae pilularum quantum satis, ut formentur pilulae numero...	Пілюльної маси скільки треба, щоб утворилися пілюлі числом...

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

1. Утворіть форми теперішнього часу умовного способу 3 особи однини та множини пасивного стану. Перекладіть їх українською мовою:

Refrigerare 1, adhibere 2, coquere 3, audire 4.

2. Перекладіть латинською мовою:

1. Він видає хворій настоянку валеріани. 2. Вони посипають пілюлі. 3. Трави змішуються. 4. Фармацевт готує очні краплі. 5. Бруньки берези висушуються і подрібнюються. 6. Камфору розтирають. 7. Він очищає жири. 8. Із мигдалей екстрагують мигдалеву олію. 9. Пілюлі формують із пілюльної маси. 10. Кропива і перстач – рослини. 11. Таблетки

видаються в коробочках. 12. Хвора приймає краплі настоянки конвалії. 13. Вони збирають траву ефедри для аптек. 14. Віск вживається в медицині. 15. Підбіл – рослина.

3. Перекладіть українською мовою:

1. Misceatur. Detur. Signetur. 2. Mixturae misceantur. 3. Repetatur medicamentum bis. 4. Misce, fiat suppositorium. 5. Herba Ephedrae exsicceatur. 6. Massae pilularum quantum satis, ut formentur pilulae numero.... 7. Dentur tales doses numero.... 8. Mixturae bene agitantur. 9. Misce, ut fiat pasta.

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Refrigerare -refrigera – refrigere + tur (ntur) = refrigere tur ,ntur

adhibere – adhibe +a= adhibea + tur (ntur) = adhibeatur, ntur

Завдання 2.

1. Aegrotae tincturam Valerianae dat. Pilulas conspergunt. Herbae miscentur. Pharmaceuta oculoguttas praeparat.

Завдання 3.

1.Змішати. Видати. Позначити. 2. Змішати мікстури. 3. Повторити медикаменти двічі. 4. Змішай, нехай утвориться свічка. 5. Висушити траву ефедри. 6. Пілюльної маси скільки треба, щоб утворилися пілюлі числом 10. 7. Видати такі дози числом 20. 8. Швидко прийняти таблетки нітрогліцерину. 9. Змішай, щоб утворилась паста.

6.2.Інформацію, необхідну для формування знань-умінь, можна знайти у підручниках:

-основна: 1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова: 1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.

2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.Утворити дієслова у формі 3-ої особи однини та множини дійсного способу теперішнього часу.	1.Дієслова дійсного способу теперішнього часу у формі 3-ої особи однини та множини творяться від основи дієслова + закінчення -t, -nt(I - II дієвідміни), закінчення -it,-unt(III дієвідміна); -tur, -ntur (I - II дієвідміни), -itur, -untur (III дієвідміна).	Colligere – colligit, unt; -itur, untur Finire – finit, unt; -tur, untur Colare – colat, nt; -tur, ntur Valere – valet,nt ; -tur, ntur
2. Утворити форми дієслів умовного способу активного та пасивного станів, що вживаються у рецептурі.	2. Дієслова умовного способу активного та пасивного станів творяться додаванням до основи суфіксів: -tur, -ntur. Зміни в основі: -a змінюємо на -e + закінч. (I дієвідміна); до основи + -a + закінч. (II - IV дієвідміни)	Refrigerare - refrigeretur - refrigerentur Adhibere - adhibeatur - adhibeantur Coquere - coquatur - coquantur Audire - audiatur - audiantur (passivum)

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

- Які граматичні категорії має латинське дієслово?
- Яке закінчення мають дієслова в неозначеній формі?
- Як визначається основа дієслова?
- Як визначається дієвідміна дієслів?
- Які дієслова належать до I дієвідмини? до II? до III? до IV дієвідмини?
- Як записуються дієслова у словник?
- Як утворюються форми дійсного способу однини та множини активного стану?
- Як утворюються форми дійсного способу однини та множини пасивного стану?
- Як утворюється третя особа однини та множини пасивного стану умовного способу дієслів I дієвідмини? II, III і IV дієвідмін?
- Як перекладаються форми умовного способу українською мовою?
- Як вживається і перекладається дієслово *fiō, fiēri* в рецептурі?

Б. Тести для самоконтролю:

-тести з теми №4

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- вивчити правила творення дієслів 3-ої особи однини та множини дійсного способу теперішнього часу та дієслів умовного способу активного та пасивного станів, що вживаються у рецептурі.
- навчитися утворювати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієсловами дійсного способу теперішнього часу.
- навчитися утворювати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієсловами умовного способу.
- уміти перекладати рецептурні вирази та фармацевтичні терміни з дієсловами дійсного та умовного способів.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками.

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати дієслово;
- знайти основу, визначити дієвідмину;
- до основи приєднати відповідне закінчення.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця «Творення дієслів дійсного та умовного способів»
- картки з індивідуальним завданням
- рецептурні вирази з дієсловами

10.1. Тести за темою №4, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття:

«Рецепт. Частина рецепту. Граматична структура побудови рецептурного рядка. Простий та складний рецепт.»

1.Тема практичного заняття № 5: «Рецепт. Частини рецепту. Граматична структура побудови рецептурного рядку. Простий та складний рецепт» - 2 години

2. Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: ознайомлення з розділом медичної науки про правила виписування лікарських засобів різних форм.

3.2. Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- структуру рецептурного бланку;
- правила оформлення латинської частини рецепту;
- граматику рецептурного рядку;
- додаткові написи в рецептах.

3.4. На основі теоретичних знань з теми :

оволодіти методиками / вміти/:

- грамотно писати латинську частину рецепту;
- вживати додаткові написи на рецептурному бланку.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук.	Утворювати назви кислот,оксидів,солей
3	Внутрішньопредметна інтеграція: 1.Граматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст теми:

1. Лікарська рецептура.
2. Частини рецепту.
3. Граматика рецептурного рядку.
4. Додаткові написи в рецептах.

Лікарська рецептура – це розділ медичної науки про правила виписування лікарських засобів різних форм. Рецепт – це письмове звернення лікаря до фармацевта з проханням про виготовлення або відпуск ліків хворому із зазначенням способу їх застосування. Рецепти виписуються за строго визначеною формою, де вказуються лікарські речовини, їх дози, лікарська форма, спосіб приймання ліків. Рецепти виписують на спеціальних бланках, форма яких затверджена Міністерством охорони здоров'я України латинською мовою, чітким і розбірливим почерком, без виправлень.

Рецепт складається з таких частин:

1. *Inscriptio* – включає штамп медичного закладу
2. *Nomen et aetas aegroti* – прізвище, ініціали та вік хворого
3. *Nomen medici* – прізвище та ініціали лікаря
4. *Invocatio* – звернення лікаря до фармацевта (візьми)
5. *Designatio materialium* – перелік лікарських речовин, які входять до складу лікарського засобу, їх доза.
6. *Subscriptio* – «те, що написано під» основною частиною. Вказується спосіб виготовлення, форма лікарського засобу, кількість доз, спосіб упаковки.
7. *Signatura* – позначення. Тут лікар вказує спосіб та час застосування ліків державною мовою або мовою, зрозумілою для хворого. У цій частині заборонено вживання скорочень.
8. *Nomen et sigillum medici personale* – підпис лікаря і його особиста печатка.

Правила виписування рецептів:

Назва лікарської речовини після дієслова *Recipe* пишеться з великої літери у родовому відмінку, який граматично залежить від кількості речовини. Кожна нова речовина у складному рецепті пишеться з нового рядка і з великої літери. Кількість твердих і сипких речовин визначається в грамах і частинах грама (наприклад 1,0; 0,02), рідких – у мілілітрах (10 мл), або краплях. Кількість крапель позначають римськими цифрами. Слово *gutta* пишуть в Асс. : *guttam I, guttas X*.

Якщо дві або більше речовин виписуються в однаковій кількості, то їхня кількість вказується лише один раз – після назви останньої, а перед цифровим позначенням ставиться прислівник *ana* - порівну, *po*.

Додаткові написи в рецептах:

Якщо хворому необхідно отримати ліки терміново, то лікар у верхній частині рецептурного бланка пише *cito* (швидко), *citissime* (якнайшвидше) або *statim* (негайно).

На одному рецептурному бланку дозволяють виписувати до трьох лікарських препаратів, якщо вони не містять сильнодіючих чи наркотичних засобів. Один від одного рецепти відокремлюються горизонтальною рисою.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Перекладіть рецепти українською мовою:
Recipe: Infusi fructuum Anisi 15.0 – 200 ml

Da. Signa:

Recipe: Extracti Frangulae fluidi 25,0

Da. Signa:

Recipe: Tincturae Convallariae

Tincturae Valerianae ana 10,0

Solutionis Nitroglycerini 1% 1 ml

Validoli 2 ml

Misceatur. Detur.

Signetur:

2. Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Сиропу ревеню 300 мл

Видати. Позначити:

Візьми: Кислоти ацетилсаліцилової 0,25

Видати такі дози числом 12 у таблетках

Позначити:

Візьми: Очищеної сірки 2,0

Гліцерину

Камфорного спирту по 5 мл

Очищеної води 60 мл

Змішай. Видай. Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Візьми: Настояю плодів анісу 15,0-200мл

Видай. Познач:

Візьми: Екстракту крушини рідкого 25,0

Видай. Познач:

Візьми: Настоянки конвалії

Настоянки валеріани по 10,0

Розчину нітрогліцерину 1% 1мл

Валідолу 2мл

Змішать. Видати. Позначити:

Завдання 2.

Recipe: Sirupi Rhei 300 ml

Detur. Signetur:

Recipe: Acidi acethylsalicylici 0.25

Dentur tales doses numero 12 in tabulettis

Signetur:

Recipe: Sulfuris depurati 2.0

Glycerini

Spiritus camphorati ana 5 ml

Aquae purificatae 60 ml

Misce. Da. Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толлок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. — 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. — с. 22 — 32.

2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — С. 15-25.

3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. — Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. — Вінниця: Нова Книга, 2016. — 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№ п/п	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти латиною рецепт: Візьми:Таблетки «Кофальгин»№10 Видай. Познач:	Таблетки, очні плівки,свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.за змістом.	Rp: Tabulettas «Coffalginum» № 10 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Із скількох частин складається рецепт?
2. Які частини рецепта пишуться латинською мовою?
3. В якому відмінку ставляться назви лікарських речовин?
4. Назвіть додаткові написи в рецептах.

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №5

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою;
- перекласти рецептурні формулювання та додаткові рецептурні написи

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання.

- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;
- вивчити додаткові написи у рецептурному бланку та місце їхнього розтушування;
- пам'ятати, що сигнатура повинна бути написана національною мовою

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями
- додаткові написи в рецептах:
Cito – швидко
Statim – негайно
Repete – повтори (видачу лікарського засобу)
Repetatur – повторити
Repete bis – повтори двічі
Bis repetatur – двічі повторити
Repete ter – повтори трічі
Ter repetatur – трічі повторити
Non repetatur – не повторювати
Pro me seu pro auctore – для мене або для автора
ad usum proprium - для власного застосування
verte - перегорни

10.1 Тести за темою №5, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття:

«Іменники II відміни. Особливості відмінювання іменників середнього роду. Винятки щодо іменників II відміни».

1. Тема практичного заняття № 6: «Іменники II-ої відміни. Особливості відмінювання іменників середнього роду. Винятки щодо роду іменників II-ої відміни» - 2 години.

2. **Актуальність теми** полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого утворені медичні терміни та створюються нові. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомлення з іменниками II відміни, вивчення лексико-граматичного матеріалу.

3.2 Виховні цілі:

- залучити майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- закінчення іменників II відміни;
- лексичний мінімум іменників II відміни.

3. 4. На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- відмінювати іменники II відміни;
- перекладати з латинської на українську та навпаки фармацевтичні терміни;
- перекладати з латинської на українську та навпаки рецепти.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Грамаітичні категорії іменника та прикетника.	Відмінювати іменники та прикетники за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакологія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук. Генеральні фармацевтичні терміни, лікарські форми	Утворювати назви кислот,оксидів,солей Вживати фармацевтичні терміни, назви препаратів з позначенням лікарської форми
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1. Грамаітика латинської мови 2. Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикетника з іменником.	Відмінювати іменники та вживати їх при виписуванні рецептів.

5. Зміст теми:

До II другої відміни відносяться іменники чоловічого роду з закінченнями -us, -er, а також середнього роду на -um, які у родовому відмінку мають закінчення -i.

CASUS	SINGULARIS		PLURALIS	
	Masc.	Neutr.	Masc.	Neutr.
Nominativus	-us, -er	-um	-i	-a
Genetivus	-i		-orum	
Dativus	-o		-is	
Accusativus	-um		-os	-a
Ablativus	-o		-is	

Особливості відмінювання іменників II відміни:

- у середньому роді мають однакову форму однини Nominativus та Accusativus (-um).
- у формі Nominativus та Accusativus множини мають закінчення (-a)

Ці особливості у латинській мові мають усі іменники середнього роду.

CASUS	SINGULARIS	PLURALIS
	Neutr.	Neutr.
Nominativus	remedium	remedia
Genetivus	remedii	remediorum
Dativus	remedio	remediis
Accusativus	remedium	remedia
Ablativus	remedio	remediis

Виятки щодо роду іменників II відміни.

Серед іменників II відміни до жіночого роду відносяться :

-назви дерев та кущів на **-us**.

Наприклад : Pinus, i f - сосна;

Crataegus, i f – глід.

-деякі іменники грецького походження:

crystallus, i f- кристал;

Strychnos, i f - чілібуха.

У деяких назв рослин та лікарських засобів після лікарської форми вказується ім'я автора, який винайшов цей засіб. Прізвища чоловіків відносяться до II відміни, жінок – до I відміни.

Наприклад : pasta Lassari паста Лассара
 liquor Burovi рідина Бурова;
 tabulettae Carmanovae таблетки Карманової.

Деякі прізвища не відмінюються:

Наприклад : balsamum Schostacovsky - бальзам Шостаковського
 unquentum Vischnevsky - мазь Вишневського

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. *Перекладіть на латинську мову:*

Трава цмину, олія рицини, трава чебрецю, мазь для очей, анісова олія, сироп ревеню, картопляний крохмаль, листя кропиви, свічки з новокаїном, сік журавлини.

2. *Перекладіть рецепти українською мовою:*

1. Recipe : Olei Eucalypti 10,0

Mentholi 1,0

Misce. Da.

Signa:

2. Recipe : Suppositoria cum Ichthyolo 0,2 numero 12

Da.

Signa:

3. *Перекладіть рецепти латинською мовою:*

1. Візьми : Тальку

Крохмалю по 15.0

Змішати. Видати.

Позначити:

2. Візьми : Свічки «Анестезол» числом 10

Нехай буде видано.

Позначити:

3. Візьми : Мазі мікосептину 30,0

Видай.

Познач :

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Herba Leonuri, oleum Ricini, herba Serpylli, unguentum pro oculis, oleum Anisi, sirupus Rhei, amyllum Solani, folia Urticae, suppositoria cum Novocaino, succus Oxycocci.

Завдання 2.

Візьми: Олії евкаліпта 10,0

Ментолу 1,0

Видай. Познач:

Візьми: Свічки з іхтіолом 0,2 числом 12

Видай. Познач:

Завдання 3.

Recipe: Talci

Amyli ana 15,0

Misceatur. Detur.

Signetur:

Recipe: Suppositoria “Anaesthesolum” numero 10

Detur.

Signetur:

Recipe: Unguenti Mycoseptini 30,0

Da.

Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№ п/п	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти латиною рецепт: Візьми: Свічки «Анестезол» числом 10 Нехай буде видано. Позначити:	Таблетки, очні плівки,свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.за змістом.	Rp: Suppositoria “Anaesthesolum” numero 10 Detur. Signetur:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Які іменники відносяться до II відміни?
2. Які особливості відмінювання іменників II відміни?
3. Які є винятки щодо роду іменників II відміни?
4. Як перекладаються назви препаратів з прізвищами?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми № 6.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- провідміняти іменники II відміни;
- перекласти фармацевтичні терміни латинською мовою;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання.

- згадати граматичні правила щодо відмінювання іменників;
- вивчити винятки щодо роду іменників II відміни;
- пам'ятати якими відмінками керують прийменники;
- перекладати терміни, ставлячи слова у відповідних відмінках.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями.

10.1 Тести за темою № 6, тести ректорського контролю.

11. Тема наступного заняття:

«Систематизація і закріплення граматичних моделей термінів»

1. Тема практичного заняття №7: «Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів № 1» - 2 години

2. Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі:систематизація та закріплення граматичних моделей з попередніх тем.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

- знати:
- дієслівні форми imperativus et conjunctivus;
- конструкцію «неузгоджене означення»;
- правило оформлення латинської частини рецепту;
- граматику рецептурного рядку;
- перелік додаткових написів в рецептах.

3. 4 На основі теоретичних знань з теми :

- оволодіти методиками / вміти/
- вживання дієслівних форм;
- винятки щодо роду іменників;
- грамотно писати латинську частину рецепту;
- вживати додаткові написи на рецептурному бланку.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук.	Утворювати назви кислот,оксидів,солей
3	Внутрипредметна інтеграція 1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст заняття:

- Огляд системи іменників I-II відмін;
- Неузгоджене означення, модель назв настоянок;
- Огляд дієслівних конструкцій;
- Граматика рецептурного рядку;
- Додаткові написи в рецептах.

Латинські іменники поділяються на 5 відмін. Відміна визначається за закінченням родового відмінка однини, рід – за закінченням називного відмінка однини. До I відміни відносяться іменники жіночого роду із закінченням *ae* в Nom.; до II – із закінчення *i* в Gen.

Значна частина фармацевтичних термінів складається з двох чи кількох іменників. За такої конструкції складного терміна означуване слово – іменник у називному відмінку однини чи множини – ставиться на першому місці. Означенням служить другий та наступні іменники в родовому відмінку однини чи множини. Така конструкція називається неузгодженим означенням. Переклад неузгодженого означення здійснюється двома способами: 1) іменником у родовому відмінку; 2) прикметником.

Наприклад: *tinctura Valerianae* - настоянка валеріани; *sirupus Sacchari* - цукровий сироп, сироп цукру

Неузгоджене означення завжди залишається незмінним за формою, але означуване слово відмінюється.

Дієслівні конструкції, що вживаються в рецептурі:

Da. Signa (Detur. Signetur)– видай , познач (видати, позначити)

Misce. Da. Signa (Misceatur. Detur. Signetur)– змішай, видай, познач (змішати, видати, позначити)

Sterilisa (Signetur) – простерилізуй (простерилізувати)

Правила виписування рецептів:

Назва лікарської речовини після дієслова *Recipe* пишеться з великої літери у родовому відмінку, який граматично залежить від кількості речовини. Кожна нова речовина у складному рецепті пишеться з нового рядка і з великої літери. Кількість твердих і сипких речовин визначається в грамах і частинах грама (наприклад 1,0; 0,02), рідких – у мілілітрах (10 мл), або краплях. Кількість крапель позначають римськими цифрами. Слово *gutta* пишуть в Acc. : *guttam I. Guttas X.*

Якщо дві або більше речовин виписуються в однаковій кількості, то їхня кількість вказується лише один раз – після назви останньої, а перед цифровим позначенням ставиться прислівник *ana* - порівну, по.

Додаткові написи в рецептах:

Якщо хворому необхідно отримати ліки терміново, то лікар у верхній частині рецептурного бланка пише *cito* (швидко), *citissime* (якнайшвидше) або *statim* (негайно).

На одному рецептурному бланку дозволяють виписувати до трьох лікарських препаратів, якщо вони не містять сильнодіючих чи наркотичних засобів. Один від одного рецепти відокремлюються горизонтальною рисою.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Дописати словникову форму іменників:

Herba, globulus, aqua, farina, unguentum, bacillus, materia, amyllum.

2. Перекласти фармацевтичні терміни:

Трава алтею, рисова мука, настоянка арніки, настоянка календули, пілюльна маса, настоянка валеріани, вітаміни в гранулах, екстракт глоду.

3. Перекласти українською мовою:

1. Misce, ut fiat pasta. 2. Dentur tales doses numero 20. 3. Mixturae misceantur. 4. Misceatur. Detur. Signetur. 5. Misce, fiat suppositorium.

4. Перекладіть рецепти українською мовою:

Recipe: Extracti Frangulae fluidi 25,0

Da. Signa:

Recipe: Tincturae Convallariae

Tincturae Valerianae ana 10,0

Validoli 2 ml

Misceatur. Detur.

Signetur:

5. Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Сиропу ревеню 300 мл

Видати. Позначити:

Візьми: Кислоти ацетилсаліцилової 0,25

Видати такі дози числом 12 у таблетках

Позначити:

Візьми: Таблетки екстракту валеріани 0,002 числом 50

Видай. Познач:

Візьми: Рицинової олії 100,0

Видай. Познач:

Візьми: Вініліну 20 мл

Персикової олії 80,0

Змішати. Видати. Позначити:

- Еталони відповідей:

Завдання 1. Herba, ae f; globulus, i m; aqua, ae f; farina, ae f; unguentum, i n; bacillus, i m; materia, ae f; amyllum, i n

Завдання 2. Herba Althaeae, farina Oryzae, tinctura Arnicae, tinctura Calendulae, massa pilularum, tinctura Valerianae, vitamina in granulis, extractum Crataegi.

Завдання 3. 1) Змішай, хай утвориться паста. 2) Видать такі дози числом 20. 3) Мікстури змішуються. 4) Змішати. Видати. Позначити. 5) Змішай, хай утвориться свічка.

Завдання 4.

Візьми: Екстракту крушини рідкого
Видай. Познач:

Візьми: Настоянки конвалії
Настоянки валеріани по 10,0
Валідолу 2мл
Змішать. Видати. Позначити:

Завдання 5.

Recipe: Sirupi Rhei 300 ml

Detur. Signetur:

Recipe: Acidi acethylsalicylici 0.25

Dentur tales doses numero 12 in tabulettis

Signetur:

Recipe: Tabulettas extracti Valerianae 0,002 numero 50

Da. Signa:

Recipe: Olei Ricini 100,0

Da. Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Написати словникову форму іменника: ягода	Словникова форма складається з повної форми Nom.sing.,закінчення Gen.sing. та позначення роду.	Васса, ae f
2.	Утворити терміни з неузгодженим означенням: Сироп алтеї Перекласти латиною рецепт:	Неузгоджене означення має форму Gen. Таблетки, очні плівки,свічки, краплі ставляться в	Sirupus Althaeae Rp: Tabulettas «Coffalginum»№ 10
3.	Візьми:Таблетки «Кофальгин»№10 Видай. Познач:	Accusativus sing/pl.	Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Словникова форма іменника складається з...
2. Як визначається відміна іменника?
3. Як визначається рід іменника?
4. Неузгоджене означення виражається...
5. Як утворюється наказовий та умовний спосіб дієслова?
6. Назвіть дієслівні конструкції, що вживаються в рецепті.
7. Які частини рецепта пишуться латинською мовою?
8. В якому відмінку ставляться назви лікарських речовин в рецепті?
9. Назвіть додаткові написи в рецептах.

Б. Тести з теми №7

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати іменники в словниковій формі;
- перекласти латиною терміни з неузгодженим означенням;
- надати дієслівні рецептурні формулювання;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання.

- проаналізувати словникову форму іменника;
- повторити правило перекладу термінів з неузгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;
- вивчити додаткові написи у рецептурному бланку та місце їхнього розтушування;
- пам'ятати, що сигнатура повинна бути написана національною мовою

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема конструкції «неузгоджене означення»

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

9. Тема наступного заняття:

«Тривіальні назви лікарських препаратів. Грецько-латинські частотні відрізки в назвах препаратів. Номенклатура вітамінів, гормональних і ферментних препаратів»

1.Тема практичного заняття № 8: «Тривіальні назви лікарських засобів. Грецько-латинські частотні відрізки у назвах препаратів. Номенклатура вітамінів та полівітамінних комбінованих препаратів, гормональних і ферментних препаратів» - 2 години.

2. Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого утворені медичні терміни та створюються нові. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: ознайомлення зі способами утворення тривіальних назв, вивчення грецько-латинських частотних відрізків у назвах препаратів.

3.2 Виховні цілі:

- залучити майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через ознайомлення з системою світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості про номенклатуру лікарських засобів та способи творення тривіальних назв лікарських препаратів;
- значення грецько-латинських частотних відрізків у назвах препаратів;
- утворення назв вітамінів та полівітамінних комбінованих препаратів, гормональних і ферментних препаратів.

3. 4. На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- вміти аналізувати структуру назв препаратів, виділяючи в них частотні відрізки;
- перекладати з латинської на українську та навпаки фармацевтичні терміни;
- перекладати з латинської на українську та навпаки рецепти.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№ п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника. Способи словотворення.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками. Робити словотворчий аналіз слова.
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакологія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук. Генеральні фармацевтичні терміни, лікарські форми	Утворювати назви кислот,оксидів,солей Вживати фарм. терміни, назви препаратів з позначенням лік.форми
3	Внутрішньопредметна інтеграція: Граматики латинської мови	Відміни іменника, види фарм. Термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Відмінювати іменники та вживати їх при виписуванні рецептів. Робити словотворчий аналіз назв препаратів.

5. Зміст теми:

1. Тривіальні назви лікарських препаратів.
2. Способи творення тривіальних назв.
3. Терміноелементи в назвах лікарських препаратів.
4. Назви вітамінів та полівітаміних комбінованих препаратів.
5. Назви гормональних препаратів.
6. Назви ферментних препаратів.

Тривіальні назви лікарських препаратів

Хімічні речовини, які використовуються як лікарські засоби, відомі під двома назвами:

- 1) *систематичною* або *науковою хімічною*, в якій склад компонентів і їх розташування точно відповідають складу та структурі молекули хімічної сполуки;
- 2) *тривіальною* або *умовною*, яка не відтворює систематичні принципи наукової класифікації, але зручна для застосування в практичній діяльності.

Лікарська речовина (субстанція) може мати тільки одну наукову назву, яка формується згідно з правилами Міжнародної номенклатури органічної хімії, розробленої Міжнародним союзом з чистої та прикладної хімії (IUPAC).

До тривіальних відносяться міжнародні непатентовані назви лікарських речовин або фармацевтичних субстанцій (МНН) – International Nonproprietary names for pharmaceutical substances (INN). Створені з метою ідентифікації певної активної субстанції, МНН розробляються і затверджуються Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) та реєструються практично всіма державами світу як **спільні назви** в національних фармакопеях. Загальні принципи вибору МНН для активних фармацевтичних субстанцій:

- МНН повинні мати чітке написання й звучання,
- бути достатньо короткими, не подібними до інших загальноприйнятих назв;
- містити «спільну основу», що вказує на приналежність до певної фармакологічної групи тощо.

Крім того, існують **патентовані назви** лікарських препаратів, які є інтелектуальною власністю фірми-виробника і реєструються як її торгові марки.

В Державній Фармакопеї України, перше видання якої вийшло у 2001 році, наведені українські, латинські та міжнародні англійські назви препаратів.

Тривіальні назви можуть нести інформацію різного характеру: про хімічний склад препарату, терапевтичний ефект, належність до відповідної фармакологічної групи, відношення до анатомічного органу, джерело одержання або утворення.

Наприклад: *Streptocidum* (strept – стрептококи, cid – вбивати);

Apilacum (apis, is f – бджола, lac, lactis n – молоко, препарат нативного бджолиного маточного молока).

Латинські тривіальні назви лікарських препаратів – це іменники II відміни середнього роду із закінченням **-um**. Традиційно вони пишуться з великої літери. В українському еквіваленті закінчення **-um** не зберігається.

Наприклад: **Aspirinum** – аспірин.

Назви імпортованих препаратів, що застосовуються у вітчизняній практиці, здебільшого не мають закінчення **-um** або мають закінчення **-e**. Наприклад: Agiolax, Viregin, Cystone, Mucosolon. Однак, при написання їх у рецептах, дотримуються загальноприйнятої традиції та розглядають подібні назви як іменники II відміни середнього роду, прописуючи їх при вказуванні дози в родовому відмінку із закінченням **-i**.

Винятки становлять деякі назви препаратів на **-a**. Вони розглядаються як іменники I відміни та мають у родовому відмінку закінчення **-ae**. Наприклад: No-spa, ae f.

Назви комбінованих лікарських препаратів, які є додатком до назв форм ліків, беруться в лапки і не відмінюються.

Наприклад: Recipe: Tabulettas “Adonis-brom” numero 20

Da.Signa:

Способи творення тривіальних назв

Тривіальні назви лікарських препаратів – це слова з різноманітною словотвірною структурою. Найбільш продуктивний спосіб словотворення – аббревіація або скорочення, тобто комбінація відрізків, вільно виділених із слів й словосполучень, що входять до систематичної наукової назви лікарського засобу.

Наприклад: Aethazolum – 2(пара-Амінобензолсульфамідо)-5-етил-1, 3, 4-тіадіазол

Цей спосіб часто використовується, як при творенні тривіальних назв хімічних сполук, так і назв комбінованих лікарських препаратів.

Використовуються також буквені аббревіації.

Наприклад: АТФ – acidum adenosintri-phosphoricum

У торгових назвах зарубіжних лікарських засобів часто використовуються буквено-числові аббревіації.

Наприклад: 6-O.G.K/6-N.E.S.

ASS-100-Merke

Суфіксальний спосіб використовується, головним чином, для утворення назв лікарських засобів, виділених із рослинної сировини або біологічних речовин (алкалоїдів, глікозидів, антибіотиків і т.д.).

Наприклад: Atropinum (від Atropa – родова назва рослини беладона, красавка)

Спосіб складання основ, тобто утворення назв шляхом поєднання двох або більше значущих основ за допомогою з'єднувального голосного, також використовується досить широко.

Наприклад: Iodognostum (iod - йод + o + gnost- діагностичний, рентгеноконтрастний препарат).

На практиці рідко використовують один спосіб словотворення, частіше звертаються до змішаних.

Словотвірні елементи, які постійно вживаються в назвах лікарських засобів, прийнято називати *частотними відрізками* або *терміноелементами*.

Терміноелементи, що вказують на хімічний склад препарату

Терміно-елемент	Значення	Приклад
1	2	3
-aeth- -eth- -et-	Наявність етилового або етинілового радикалу	Aethylmorphinum Ethoforme Etimid
-amin-	Наявність аміногрупи	Aminocainum
-barb-	Барбітурати, похідні барбітурової кислоти (заспокійливі, снодійні, наркотичні препарати)	Barbamylum
-benz-	Наявність ароматичного ядра	Benzonalum
-chlor-	Наявність хлору; зелений	Chloroptic
-flu- -phth- -phthor-	Наявність фтору	Flumagin
-hydr(o)-	Вода; наявність водню	Dehydrotin
-io-	Наявність йоду; рентгеноконтрастні препарати	Triiotrastum
-merc-	Наявність ртуті (антимікробні, діуретичні препарати)	Dimercaprolum
-meth(yl)- -met-	Наявність метилового або метинілового радикала	Methastenon Metanol

-naphth- -phth-	Наявність нафталанового ядра; нафта	Naphthyzinum
-oxy-	Наявність кисню; кислий, окиснений	Oxytocinum
-phen- -fen-	Наявність фенілу, фенилену	Phenaminum
-phosph-	Наявність фосфору і його сполук	Phosphoestrolum
-sulf- -sulph-	Наявність сірки (антимікробні препарати, сульфаніламід)	Sulfadimezinum Sulphadimezinum
-thi(o)- -ti(o)-	Наявність атома сірки	Thiomucid Tiopanal
-yl-	Речовина; суфікс в назвах вуглеводневих і кислотних радикалів	Methylum
-(a)z- -(a)zid- -(a)zol- -(a)zin-	Наявність азотогрупи	Methazidum

Терміноелементи терапевтичного, анатомічного, фізіологічного та фармакологічного характеру

<i>Терміно- елемент</i>	<i>Значення</i>	<i>Приклад</i>
1	2	3
a- an-	Не, без, відсутність чогось, заперечення	Anovul
-aesth(es)-	Чутливість; знеболюючі, анестезуючі препарати	Anaesthesinum
-andr- -test- -vir- -stan- -ster-	Андрогенні препарати (препарати чоловічих статевих гормонів та їх синтетичні аналоги)	Androtin Testoviron Testosteron
-angi- -vas-	Судина; спазмолітичні препарати, судинорозширювальні та судинозахисні	Angitol Vasocor
anti-	Проти	Antigrippinum-ARN
-alg- -dol-	Біль; анальгезуючі, беззаспокійливі препарати	Analginum Cyclodolum
-allerg-	Протиалергійні препарати	Allergol
-ap- -apis-	Препарати бджолої отрути та інших продуктів життєдіяльності бджіл	Apilacum
-arthr-	Суглоб; препарати для лікування суглобів	Apisarthron
-asthm(at)-	Протиастматичні препарати	Asthmatolum
-atrax-	Психотропні препарати	Atraxin
-bol-	Анаболічні стероїди	Retabolil
-cain-	Місцевоанестезуючі препарати	Novocainum

-cef- -ceph-	Антибіотики групи цефалоспоринів	Cefacidal Cephalin
-chol- -col- -bil-	Жовч; жовчогінні препарати	Allocholum Bilacid
-cid-	Вбивати; антибактеріальні препарати	Streptocidum
-cillin-	Антибіотики-пеніциліни	Oxacillinum
-cor- -card-	Серце; серцеві препарати	Cardiaminum Corazolium
-cort(ic)-	Стероїди, глюкокортикостероїди та мінералокортикостероїди	Andreno-corticotrophin
-coum- -cum- -arolum- -t(h)romb-	Антикоагулянти (що перешкоджають зсіданню крові, тромболітичні препарати	Syncumar Dicoumarol Trombosan Athrombon
-cut- -derm(at)-	Шкіра; препарати для лікування захворювань шкіри	Dermatolum
-cycl- -cyclin-	Цикл, коло; антибіотики похідні групи тетрацикліну	Morphocyclinum
-cyst-, -cyston-	Сечовий міхур; препарати для лікування захворювань сечового міхура; сечогінні препарати	Cystenal
-dorm- -sed- -somm- -hypn- -nox- -noct- -nyc(t) -zepam- -(m)al- -stress- -tranqu-	Снодійні, заспокійливі, седативні препарати	Dorminal Sedalgin Somnafin Hypnomidat Eunoctin Diazepam Carbomalum Veronalum Anastress Tranquil
-emet- -vom-	Протиблювотні препарати	Emetisan
-enter- -intest-	Кишка; препарати для лікування кишкових захворювань	Enteroseptol Intestopan
-enz(ym)- -as-	Ферментні препарати	Enzystal Ronidasum
eu-	Гарний, приємний; поліпшена якість лікарського препарату	Eudorm
-flog- -phlog-	Жар; протизапальні препарати	Flogistin Phlogex
-fung-	Гриб; протигрибкові препарати	Nitrofunginum
-gastr-	Шлунок; препарати для лікування шлункових захворювань	Gastrosidin
-ger- -geront-	Старий, літній; препарати для лікування геріатричних захворювань	Geriavit
-grac-	Стрункий; препарати, що сприяють схудненню	Gracidinum

haem(at)- -aemia-	Кров; препарати для очищення крові, які використовуються для лікування захворювань крові, або виготовлені з крові	Haemodesum
-helm(in)- -verm-	Протиглистові препарати	Helmiantin Avermex
-hepar-	Печінка; препарати для лікування захворювань печінки	Apihepar
-leuc-	Білий; що має відношення до лейкоцитів	Leucovorin
-lax-	Препарати проносної дії	Agiolax
-mamm-	Молочна залоза; препарати для збільшення секреції молока	Mamomit
-myc(et)-	Гриб; протигрибкові препарати.	Mycoseptol
-myc(et)in-	Антибіотики - похідні грибка Streptomyces	Streptomycinum Laevomycesinum
-myel-	Спинний мозок; протибластомні препарати	Myelobromolum
-neph- -ren-	Нирка; препарати для лікування захворювань нирок; указує на походження препарату	Nephramid
-oestr- -estr-	Естрогенні препарати (що містять жіночі статеві гормони)	Synoeestrolum Estriol
-ophth(alm)-	Очі; препарати для лікування очних захворювань	Axerophtholum
-orex-	Апетит; анорексигенні препарати, що пригнічують апетит	Cloforex
-ov-	Контрацептиви	Nov-ovlon
-pancreat-	Підшлункова залоза; препарати для лікування підшлункової залози	Pancreatinum
poly-	Багато, численний	Polyaminum
-press- -tens-	Гіпотензивні препарати, що знижують тиск	Depressan Protensyl
-py(o)-	Гній; антисептичні препарати	Pyocid
-pyr-	Жар; антипіретики, жарознижуючі препарати	Amidopyrinum
-sarc-	Злоякісна пухлина; препарати для лікування злоякісних пухлин	Sarcolysinum
-sept-	Знезаражувальні препарати	Viosept
-stabil- -norm-	Препарати, що відновлюють певні функції організму	Tenormin Lipostabil
-the(o)-	Чай; алкалоїди з листя чаю	Theobrosal
-thyr(eo)- -tir-	Препарати гормонів щитовидної залози	Thyranon
-toc-	Препарати, що приймаються при вагітності і пологах	Tocopherolum
-trast- -gnost- -graf-	Діагностичні, рентгеноконтрастні препарати	Bilistrastum Cardiografin Gastrodiagnost
-trop-	Напрямок, що регулює дію препарату	Thyrotropinum

-ur-	Сеча; діуретичні препарати, для лікування захворювань сечовивідних шляхів	Diuremetan
-vip(e)r-	Препарати, що містять зміїну отруту	Viprosalum
-vir-	Отрута; препарати з отруйних виділень тварин; протівірусні препарати	Virolex Virus-merz
-vit-	Життя; полівітамінні комбіновані препарати	Polyvitaplex

«Спільні основи», рекомендовані ВООЗ для МНН окремих груп препаратів

<i>«Спільна основа»</i>	<i>Значення</i>	<i>Приклад</i>
-acum	Протизапальні агенти групи ібуфенаку	Diclofenacum
-adolom -adol-	Анальгетики	Tramadolum
-astum	Протиастматичні, антиалергічні речовини, що не діють головним чином як антигістамінні	Butapropolastum
-astinum	Антигістаміни	Clemastinum
-azepamum	Похідні діазепаму	Clonazepamum
-cain- -cainum	Речовини із місцевоанестезуючою дією	Bupivacainum
cef-	Антибіотики, похідні цефалоспоринової кислоти	Cefaclorum
-cillinum	Антибіотики, похідні 6-амінопеніцилінової кислоти	Ampicillinum
-conazolom	Системні протигрибкові препарати, похідні міконазолу	Fluconazolom
-cort-	Кортикостероїди, похідні преднізолону	Fludrocortisonum
-dipinum	Блокатори кальцієвих каналів, похідні ніфедипіну	Amlodipinum
-fibratum	Похідні клофібрату	Fenofibratum
-gest-	Стероїди, прогестагени	Medroxyprogesteronum
-gli-	Сульфоніламідні гіпоглікеміки	Repaglinidum
-io-	Контрастні йодовмісні речовини	Iodamidum
-metacinum	Протизапальні речовини, похідні індометацину	Indometacinum
-mycinum	Антибіотики, вироблені штамами	Erythromycinum
-nidazolom	Антипротозойні речовини, похідні метронідазолу	Metronidazolom
-ololum	Антагоністи β-адренорецепторів	Bisoprololum
-oxacinum	Антибактеріальні засоби, похідні налідиксової кислоти	Rosoxacinum
-pril(at)um	Інгібітори ангіотензин-перетворювального ферменту	Captoprilum
-prost-	Простагландини	Dinoprostonum
-terolum	Бронходилататори, похідні фенетиламіну	

-tidinum	Антагоністи H ₂ -гістамінових рецепторів	Famotidinum
-trexatum	Антагоністи фолієвої кислоти	Methotrexatum
-verinum	Спазмолітики із папавериноподібною дією	Mebeverinum
-vin-	Алкалоїди барвінку	Vincaminum

Грецькі числівники-префікси в хімічній номенклатурі

1	mon(o)-	моно- або одно-
2	di-	ди- або дво-
3	tri-	три-
4	tetra-	тетра-
5	penta-	пента-
6	hexa-	гекса-
7	hept(a)-	гепта-
8	oct(a)-	окта-
9	ennea- або лат. non(a)-	еннеа- або нон(a)-
10	dec(a)-	дек(a)-
11	undec-	ундек-
12	dodec-	додек-
13	tridec-	тридек-
14	tetradec-	тетрадек-
15	pentadec-	пентадек-

Назви вітамінів та полівітамінних комбінованих препаратів

Традиційно вітаміни позначаються великими літерами латинського алфавіту (А, В, С, D, U, К, Р). Хімічно споріднені, але неоднорідні сполуки позначають порядковим номером: В1, В2, В3, В6, К1, К2, D2, D3.

Останнім часом замість літер-символів використовуються єдині міжнародні найменування вітамінів, прийняті в біохімії. Це тривіальні найменування, які відображують хімічний склад вітамінів, їх терапевтичну дію тощо: Thiaminum (В₁), Cyanocobalaminum (В₁₂), Acherophtholum seu Retinolum (А), Acidum ascorbinicum (С), Acidum pantothenicum (В₃), Tocospheroli acetat (синтетичний аналог вітаміну Е).

Вітамінним комбінованим препаратам привласнюють умовні найменування, які часто містять терміноелемент **-vit-** (від **vita** — життя) та числівник, який указує на кількість вітамінів, що входять до складу препарату:

Dragee «Undevitum» (вміщує 11 вітамінів)

Tabulettae «Pentovitum» (вміщує 5 вітамінів)

У деяких назвах може бути відсутнім як корінь **-vit-**, так і числівник – Unicap M, Nutrisan.

У назвах полівітамінних препаратів, що містять мікроелементи, може бути вказівка на це - Веросса Ca + Mg; Taxofit + Polivitaminis + minerals Forte; Lekovit C – Ca).

Назви гормональних препаратів

Назви гормональних препаратів звичайно утворюються від назви органу, який виробляє гормон, або на який спрямована дія гормону.

Наприклад:

Insulinum (від insula Langerhansi – острівця Лангерганса, що виробляє відповідний гормон)

Pituitrinum (від glandula pituitaria — додаток до мозку, гіпофіз)

Thyreoidinum (від glandula thyreoidea — щитовидна залоза)

Hydrocortisonum (від cortex, icis m — кора, кора надниркової залози)

До найменування препаратів жіночих і чоловічих статевих гормонів (естрогенних та андрогенних препаратів) часто входять терміноелементи:

-oestr- (**-estr-**) – препарати жіночих статевих гормонів;

-andr-, **-test-**, **-stan-**, **-ster-**, **-vir*** – препарати чоловічих статевих гормонів.

У назвах анаболічних стероїдів використовується корінь **-bol-**. До назви простангландинів може додаватися корінь **-prost-**.

Наприклад: Testosteronum, Androtol, Methyltestosteronum, Oestradiolum, Retabolil, Silabolinum, Dinoprost.

Назви ферментних препаратів

Згідно з біохімічною номенклатурою назви ферментних препаратів утворюються за допомогою суфікса **-as-**: Lydasum, Ronidasum, Lipasum.

Часто в назвах ферментних препаратів використовується корінь **-(en) zym-** (від грецького *ensyuum* — фермент): Lecozym, Enzystal.

Назви препаратів цієї групи можуть бути утворені й іншими способами, наприклад, назви головних ферментів травного тракту: пепсину, трепсину і панкреатину – Pepsinum, Trypsinum, Pancreatinum.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. *Виділіть в назвах препаратів частотні відрізки, вкажіть їхнє значення:*

Amidopyrinum, Cholenzymum, Corvalolum, Neodorm, Haemostimulinum, Rifamycinum, Decamevitum, Bencainum, Phlogex, Morphocyclinum, Synoestrolum, Nepresol, Mycoseptinum, Synthomycinum.

2. *Напишіть назви препаратів латинською мовою. Виділіть частотні відрізки, вкажіть їхнє значення:*

Таблетки метиландростендіолу, свічки «Анастезол», хлорофіліпт, сульфадимезин у таблетках, мазь «Фторокорт», коразол в ампулах, лінімент синтоміцину, оксилідин, таблетки «Алохол», мазь гідрокортизонова, епіліновий пластир, аміназин, фторотан, холелітин, мазь тетрациклінова.

3. *Перекладіть рецепти латинською мовою:*

1. Візьми : Аміназину 0,025

Видай такі дози числом 12 в драже

Познач:

2. Візьми : Ментолу 0,1

Олії маслинової 15 мл

Олії евкаліптової 10 мл

Змішай. Видай.

Познач :

3. Візьми : Таблетки антипірину 0,25 числом 10

Видай.

Познач :

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Amidopyrinum (-pur- – жарознижуючий препарат), Cholenzymum (-chol- – жовч, -enzym- – ферментний препарат), Corvalolum (-cor- – серце, -val- - здоровий), Neodorm (neo- – новий, -dorm- – снодійний препарат), Haemostimulinum (haemo- – кров, -stimulin- - стимуляція), Rifamycinum (-muc - антибіотик, похідний грибка Streptomyces), Decamevitum (deca- – десять, -vit- - вітаміни), Vencainum (-cain- – речовина із місцевоанастезуючою дією), Phlogex (-phlog- – протизапальний засіб), Morphocyclinum (-morpho- – структура, форма; -cyclin- – антибіотик, похідний тетрацикліну), Synoestrolum (syn- – поєднання, -oestr- – естроген ній препарат, який містить жіночі статеві гормони), Nepressol (-press- – гіпотензивний засіб, що знижує артеріальний тиск), Mucoseptinum (mucos- – протигрибковий засіб, -sept- – незаражуючий засіб), Synthomycinum (-muc - антибіотик, похідний грибка Streptomyces).

Завдання 2.

Tabulettae Methylandrostendioli, suppositoria “Anaesthesolum”, Chlorophylliptum, Sulphadimezinum in tabulettis, unguentum “Phthorocortum”, Corazolium in ampullis, linimentum Synthomycini, Oxylidinum, tabulettae “Allocholum”, unguentum Hydrocortisoni, emplastrum Epilini, Aminazinum, Phthorotatum, Cholelytinum, unguentum Tetracyclini.

Завдання 3.

Recipe: Aminazini 0,025
Da tales doses in dragee
Signa:

Recipe: Mentholi 0,1
Olei Olivarum 15 ml
Olei Eucalypti 10 ml
Misce. Da.
Signa:

Recipe: Tabulettas Antipyriini 0,25 numero 10
Da.
Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна: 1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

-додаткова: 1. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти латиною рецепт: Візьми : Таблетки антипірину 0,25 числом 10 Видай. Познач :	Таблетки, очні плівки, свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl. за змістом. Лікарські речовини – в Genetivus sing.	Recipe: Tabulettas Antipyriini 0,25 numero 10 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Чим відрізняються систематичні раціонально-хімічні назви лікарських засобів від тривіальних (умовних) назв?
2. Іменниками якого роду та якої відміни є звичайно умовні назви препаратів?
3. Що таке частотний відрізок або терміноелемент?
4. Які найчастіше вживані терміноелементи, що несуть інформацію фармакологічного, анатомічного, фізіологічного та терапевтичного характеру, ви знаєте?
5. Як прийнято позначати вітаміни в номенклатурі лікарських засобів?
6. Які терміноелементи вживаються в назвах антибіотиків? гормональних препаратів?
7. Які терміноелементи вживаються в назвах ферментних препаратів?
8. Які способи словотворення використовуються при утворенні назв лікарських препаратів?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми № 8.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- виділити у назвах препаратів частотні відрізки та пояснити їхнє значення;
- перекласти фармацевтичні терміни латинською мовою;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання.

- вивчити терміноелементи, що несуть інформацію фармакологічного, анатомічного, фізіологічного та терапевтичного характеру;
- пригадати граматичні правила щодо перекладу фармацевтичних термінів латинською мовою;
- перекладати терміни, ставлячи слова у відповідних відмінках.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з частотними терміноелементами;
- таблиця з відмінковими закінченнями.

10.1 Тести за темою № 8, тести ректорського контролю.

11. Тема наступного заняття:

«Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Дві групи прикметників. Прикметники I-ої групи. Алгоритм узгодження прикметників з іменниками»

1.Тема практичного заняття № 9: «Прикметник. Граматичні категорії Дві групи прикметників. Прикметники I-ої групи. Алгоритм узгодження прикметників з іменниками» - 2 години.

2. Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого утворені медичні терміни та створюються нові. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: ознайомлення зі словниковою формою прикметників, граматичними категоріями, з правилами узгодження прикметників з іменниками.

3.2 Виховні цілі:

- залучити майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через ознайомлення з системою світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості про граматичні категорії прикметника в латинській мові;
- словникову форму найбільш вживаних у фармацевтичній термінології прикметників;
- відмінкові закінчення прикметників першої групи в латинській мові;
- алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

3. 4. На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- визначити основу, відмінювати прикметники I-ої групи;
- узгоджувати прикметники I-ої групи з іменниками;
- перекладати з латинської на українську та навпаки фармацевтичні терміни;
- перекладати з латинської на українську та навпаки рецепти.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№ п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника. Відмінювання.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками. Узгоджувати прикметники з іменниками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакологія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук. Генеральні фармацевтичні терміни, лікарські форми	Утворювати назви кислот,оксидів,солей Вживати фарм. терміни, назви препаратів з позначенням лік.форми
3	Внутрішньопредметна інтеграція: Грамматика латинської мови	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Відмінювати іменники та прикметники, вживати їх при виписуванні рецептів.

5. Зміст теми:

1. Граматичні категорії. Визначення основи.
2. Прикметники I-ої групи.
3. Алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

Граматичні категорії. Визначення основи

Прикметники, як і іменники, змінюються за родами, числами та відмінками. Залежно від родових закінчень в Nom. sing. прикметники поділяються на дві групи:

1 група – прикметники, які мають родові закінчення іменників I – II відміни та відмінюються за I та II відміною.

2 група – прикметники, які мають родові закінчення іменників III відміни та відмінюються за III відміною.

Словникова форма латинських прикметників складається з:
форми чоловічого роду в Nom. sing.,
закінчення жіночого роду,
закінчення середнього роду.

Наприклад: *albus, a, um* – білий, -a, -e (1 група)

paluster, tris, tre – болотний, -a, -e (2 група)

Основу звичайно визначають за формою жіночого роду в Nom. sing.:

albus, alba, album - основа **alb-**

paluster, palustris, palustre - основа **palustr-**

Прикметники I-ої групи.

Прикметники I-ої групи мають закінчення:

Рід	Закінчення	Приклад
<i>m</i>	-us -er	<i>flavus</i> (жовтий), <i>niger</i> (чорний)
<i>f</i>	-a	<i>flava, nigra</i>
<i>n</i>	-um	<i>flavum, nigrum</i>

Прикметники I групи чоловічого і середнього роду відмінюються за II відміною, жіночого – за I відміною.

Зразок відмінювання:

	Singularis			Pluralis		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	<i>flavus</i>	<i>flava</i>	<i>flavum</i>	<i>flavi</i>	<i>flavae</i>	<i>flava</i>
Gen.	<i>flavi</i>	<i>flavae</i>	<i>flavi</i>	<i>flavorum</i>	<i>flavarum</i>	<i>flavorum</i>
Dat.	<i>flavo</i>	<i>flavae</i>	<i>flavo</i>	<i>flavis</i>	<i>flavis</i>	<i>flavis</i>
Acc.	<i>flavum</i>	<i>flavam</i>	<i>flavum</i>	<i>flavos</i>	<i>flavas</i>	<i>flava</i>
Abl.	<i>flavo</i>	<i>flava</i>	<i>flavo</i>	<i>flavis</i>	<i>flavis</i>	<i>flavis</i>

Алгоритм узгодження прикметників з іменниками

У фармацевтичних виразах та реченнях прикметники є узгодженим означенням. Вони стоять після іменника і узгоджуються з ним за родом, числом і відмінком.

При узгодженні потрібно дотримуватись наступного порядку дій:

1. Пригадати словникову форму іменника.
2. Пригадати словникову форму прикметника.

3. Вибрати форму прикметника, яка відповідає родові іменника, визначити відміну та основу.
4. Поставити іменник у необхідну форму.
5. Поставити прикметник у необхідну форму.
6. Наприклад: треба перекласти латинською мовою «білі кристали».
7. Словникова форма іменника *crystallus, i f* (жіночий рід, II відміна).
8. Словникова форма прикметника *albus, a, um*.
9. Форма жіночого роду *alba* (I відміна).
10. Необхідна форма іменника – Nom. pl. – *crystalli*.
11. Необхідна форма прикметника: *albae*.

Ми отримали словосполучення: *crystalli albae*.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Провідмініуйте словосполучення:

tinctura spirituosa, succus amarus, remedium internum.

2. Перекладіть словосполучення латинською мовою:

безводний ланолін; ефірна настоянка; зовнішні засоби; сіра ртутна мазь; в желатинових капсулах; густа обліпихова олія; рідкий екстракт глоду; натуральний шлунковий сік; навоскований папір; у темній склянці; чорні ягоди бузини; білий стрептоцид; очна тетрациклінова мазь.

3. Перекладіть словосполучення українською мовою:

Formae remediorum fluidae, guttae ophthalmicae seu oculoguttae, tabulettae stomachicae, cera alba et flava, paraffinum solidum, Sambucus nigra, capsulae elasticae, extractum Frangulae fluidum, tincturae spirituosae, Vaselinum purum, vaccina sicca et viva, spongia gelatinosa, Hyoscyamus niger, Betula alba, extractum Glycyrrhizae spissum, Amygdalus amara, Brassica nigra, Eucalyptus cinerea, extractum Rhei siccum, aqua Amygdalarum amararum, oleum camphoratum,

4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1) Візьми: Екстракту красавки густого 0,5

Анестезину 1,0

Ланоліну 20,0

Змішай, нехай утвориться мазь.

Видай.

Познач:

2) Візьми: Сірої ртутної мазі 10,0

Видай.

Познач:

3) Візьми: Фурациліну 0,02

Екстракту елеутерокока рідкого 1,0

Ланоліну

Вазеліну для очей по 5,0

Змішай. Видай.

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

	Singularis	Pluralis
Nom.	tinctura spirituosa	tincturae spirituosae
Gen.	tincturae spirituosae	tincturarum spirituosarum
Dat.	tincturae spirituosae	tincturis spirituosis
Acc.	tincturam spirituosam	tincturas spirituosas
Abl.	tinctura spirituosa	tincturis spirituosis

	Singularis	Pluralis
Nom.	succus amarus	succi amari
Gen.	succi amari	succorum amarorum
Dat.	succo amaro	succis amaris
Acc.	succum amarum	succos amaros
Abl.	succo amaro	succis amaris

	Singularis	Pluralis
Nom.	remedium internum	remedia interna
Gen.	remedii interni	remediorum internorum
Dat.	remedio interno	remediis internis
Acc.	remedium internum	remedia interna
Abl.	remedio interno	remediis internis

Завдання 2.

безводний ланолін – Lanolinum anhydricum; ефірна настоянка – tinctura aetherea; зовнішні засоби – remedia externa; сіра ртутна мазь – unguentum Hydrargyri cinereum; в желатинових капсулах – in capsulis gelatinosis; густа обліпихова олія – oleum Hippophaë spissum; рідкий екстракт глоду – extractum Crataegi fluidum; натуральний шлунковий сік – succus gastricus nativus.

Завдання 3.

Recipe: Extracti Belladonnae spissi 0,5

Anaesthesini 1,0

Lanolini 20,0

Misce, fiat unguentum

Da.

Signa:

Recipe: Unguenti Hydrargyri cinerei 10,0

Da.

Signa:

Recipe: Furacilini 0,2

Extracti Eleutherococci fluidi 1,0

Lanolini

Vaselini pro oculi ana 5,0

Misce. Da.

Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№ п/п	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти термін: сіра ртутна мазь	На першому місці ставимо лікарську форму unguentum, і n далі – лікарська речовина (хімічний елемент або назва рослини) – найчастіше в Genetivus sing. На останньому місці – прикметник (узгоджене з лікарською формою означення)	unguentum Hydrargyri cinereum

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. На які групи поділяються прикметники в латинській мові?
2. Які прикметники відносяться до І групи, яка їхня словникова форма, відміна?
3. Як визначається основа прикметника?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми № 9.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- виділити у прикметника основу;
- провідміняти прикметник І групи в однині та множині;
- узгодити прикметник з іменником;
- перекласти фармацевтичні терміни з латинської мови на українську та навпаки;
- перекласти рецепт латинською мовою;

- перекласти рецепт українською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання.

- розглянути граматичні категорії прикметника, словникову форму;
- навчитись визначати основу та відмінювати прикметники I групи;
- засвоїти алгоритм щодо узгодження прикметників I групи з іменниками;
- перекладати фармацевтичні терміни, ставлячи слова у відповідних відмінках.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця відмінювання прикметників I групи;
- таблиця з відмінковими закінченнями 5 відмін.

10.1 Тести за темою № 9, тести ректорського контролю.

11. Тема наступного заняття:

«Прикметники, що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією. Основні суфікси прикметників I – II відмін»

1. Тема практичного заняття № 10: «Прикметники, що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією. Основні суфікси прикметників I – II відмін» - 2 год.

2. Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого утворені медичні терміни та створюються нові. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомлення з прикметниками, що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією, з основними суфіксами прикметників I – II відмін. Вміти перекладати фармацевтичні терміни з різними видами означень.

3.2 Виховні цілі:

- залучити майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через ознайомлення з системою світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- прикметники що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією;
- основні суфікси прикметників I – II відмін;
- відмінкові закінчення прикметників першої групи в латинській мові;
- алгоритм узгодження прикметників з іменниками.

3. 4. На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- визначити суфікси прикметників I – II відмін;
- узгоджувати прикметники з іменниками;
- перекладати з латинської на українську та навпаки фармацевтичні терміни;
- перекладати з латинської на українську та навпаки рецепти.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№ п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника. Відмінювання.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками. Узгоджувати прикметники з іменниками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакологія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук. Генеральні фармацевтичні терміни, лікарські форми	Утворювати назви кислот,оксидів,солей Вживати фарм. терміни, назви препаратів з позначенням лік.форми
3	Внутрішньопредметна інтеграція: Граматики латинської мови	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Відмінювати іменники та прикметники, вживати їх при виписуванні рецептів.

5. Зміст теми:

1. Прикметники що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією.
2. Основні суфікси прикметників I – II відмін.

Прикметники що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією.

Групи лікарських засобів за фармакологічною дією звичайно називаються субстантивованими прикметниками у формі середнього роду множини.

Наприклад: *sedativa* – заспокійливі (мається на увазі їхнє узгодження з іменником «*remedia*» - лікарські засоби);
antiseptica – антисептики;
cardiaca – серцеві.

Більшість прикметників, що характеризують лікарські засоби за фармакологічною дією, утворюються за допомогою суфікса *-ic-*.

Наприклад: *analget + ic + us, a, um* – болезаспокійливий.

Основні суфікси прикметників 1 – 2 відміни:

Суфікси	Значення	Приклади
<i>-at-</i>	наділений чим-небудь; що має у своїй основі що-небудь	<i>ceratus, a, um</i> - навоскований
<i>-e-</i> <i>-ace-</i> <i>-os-</i>	утворений з речовини, на яку вказує основа	<i>chartaceus, a, um</i> - паперовий <i>spirituosus, a, um</i> - спиртовий
<i>-id</i>	вказує на фізичну особливість або стан	<i>fluidus, a, um</i> – рідкий
<i>-ic-</i>	вказує на належність до чого-небудь	<i>gastricus, a, um</i> – шлунковий

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Перекладіть словосполучення латинською мовою:

- протигрибкова мазь;
- заспокійлива мікстура;
- антисептичний папір;
- жарознижуюча таблетка;
- гіпотензивний препарат;
- естрогенні лікарські засоби.

2. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1) Візьми: Гіркої настоянки 200 мл

Видай.

Познач:

2) Візьми: Гідрокортизонової мазі 1,5% - 5.0

Видай.

Познач:

3) Візьми: Рідкого екстракту глоду 25 мл

Видай.

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

- протигрибкова мазь – unguentum fungicidum;
- заспокійлива мікстура – mixtura sedativa;
- антисептичний папір – charta antiseptica;
- жарознижуюча таблетка – tabuletta antipyretica;
- гіпотензивний препарат – praeparatum hypotensivum;
- естрогенні лікарські засоби – remedia oestrogena.

Завдання 2.

Recipe: Tincturae amarae 200 ml

Da.

Signa:

Recipe: Unguenti Hydrocortisoni 1,5 % - 5,0

Da.

Signa:

Recipe: Extracti Crataegi fluidi 25,0

Da.

Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

- основна: Светличная Е.И. Толлок И.А. Латинский язык, Харьков 2002, стор. 106 - 109.
- додаткова: Краковецька Г.О. Латинська мова, Київ, 1999.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№ п/п	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти термін: протигрибкова мазь	На першому місці ставимо лікарську форму unguentum, і n далі – прикметник (узгоджене з лікарською формою означення у формі середнього роду)	unguentum (n) fungicidum
2.	<i>Перекласти рецепт латинською мовою:</i> Візьми: Гіркої настоянки 200 мл Видай. Познач:	Іменник (tinctura, ae f) та узгоджений з ним прикметник (amarus, a, um) пишемо в рецепті у родовому відмінку однини	Recipe: Tincturae amarae 200 ml Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Які прикметники відносяться до I групи?
2. Які основні суфікси прикметників I групи ви знаєте?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми № 10.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- виділити у прикметниках суфікси, пояснити їхнє значення
- узгодити прикметник з іменником;
- перекласти фармацевтичні терміни з латинської мови на українську та навпаки;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання.

- розглянути основні суфікси прикметників I групи;
- навчитись узгоджувати прикметників I групи з іменниками;
- перекладати фармацевтичні терміни та рецепти, ставлячи слова у відповідних відмінках.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця відмінювання прикметників 1 групи;
- таблиця суфіксів прикметників 1 – 2 відміни.

10.1 Тести за темою № 10, тести ректорського контролю.

11. Тема наступного заняття:

«Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Назви сироваток, вакцин і анатоксинів»

1.Тема практичного заняття № 11: «Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Назви сироваток, вакцин і анатоксинів» - 2 год.

2. Актуальність теми полягає у виробленні навичок утворювати дієприкметники минулого часу пасивного стану, узгоджувати їх з іменниками, перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієприкметниками минулого часу пасивного стану.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: продовжити знайомство з дієсловом як частиною мови, його граматичними категоріями; познайомитися з дієприкметником як особливою формою дієслова, правилами його утворення, особливостями відмінювання, конструкціями назв сироваток, вакцин та анатоксинів.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- знати:
- правила творення дієприкметника як особливої форми дієслова;
- особливості відмінювання дієприкметника за родами, числами, відмінками;
- синтаксичну роль дієприкметника у реченні;
- назви сироваток, вакцин і анатоксинів.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

- оволодіти методиками /вміти/
- утворювати дієприкметники минулого часу пасивного стану;
- узгоджувати дієприкметники з іменниками;
- перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієприкметниками минулого часу пасивного стану.

4.Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії дієслова (час, число, особу, спосіб, дієвідміну, стан); правила творення дієприкметника як особливої форми дієслова	Визначати основу та дієвідміну дієслів, час, число, особу, спосіб. Від поданих дієслів утворювати дієприкметники
2.	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія	Особливості відмінювання дієприкметників. Конструкції назв сироваток, вакцин та анатоксинів	Перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази з дієприкметниками минулого часу пасивного стану
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	1.Граматика латинської мови 2.Назви сироваток, вакцин та анатоксинів	Користуватися рецептурними виразами з дієприкметниками минулого часу пасивного стану під час роботи з рецептами

5. Зміст теми:

- Особливі форми дієслова (дієприкметник, дієприслівник);
- Конструкції назв сироваток, вакцин та анатоксинів;
- Рецептурні вирази з дієприкметниками минулого часу пасивного стану.

Дієприкметники минулого часу пасивного стану утворюються від основи супіну – однієї з чотирьох основних форм дієслова – за допомогою родових закінчень –us, -a, -um. Основа супіну закінчується на t або s.

Дієприкметники минулого часу пасивного стану відмінюються як прикметники першої групи, за I-II відміною. Вони узгоджуються з іменником за родом, числом, відмінком і виконують у реченні функцію узгодженого означення.

Інфінітив	Дієвідміна	Основа супіну	Дієприкметник минулого часу пасивного стану
Sterilizare – стерилізувати	I	Sterilisat-	Sterilisatus,a,um – стерилізований
Purificare – очищати	I	Purificat-	Purificatus,a,um – очищений
Concidere – різати	III	Concis-	Conciscus,a,um – нарізаний
Solvere – розчиняти	III	Solut-	Solutus,a,um – розчинений
Pulverare – порошокувати	I	Pulverat-	Pulveratus,a,um – порошокуваний

Назви сироваток, вакцин і анатоксинів

Назви сироваток, вакцин і анатоксинів можуть бути виражені як узгодженим, так і неузгодженим означенням. Більшість таких назв утворюється за допомогою узгодженого означення. У таких назвах на першому місці стоїть слово serum, i n (сироватка), vaccinum, i n (вакцина) або anatoxinum, i n (анатоксин), а після цього прикметник, утворений від назви відповідної інфекції, проти якої направлена дія препарату. Такі прикметники звичайно утворюються з суфіксом -ic-, рідко з суфіксом -os-.

Наприклад:

Serum antidipterium – сироватка протидифтерійна

Serum antigangrenosum – сироватка протигангренозна

Vaccinum gripposum – грипозна вакцина

Vaccinum antirabicum – антирабічна вакцина

Vaccinum pertussicum – коклюшна вакцина

Anatoxinum tetanicum – правцевий анатоксин

Рідко назви вакцин будуються за допомогою неузгодженого означення:

Наприклад:

Vaccinum Salmonellae typhi – вакцина брюшнотифозна.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

1. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Рибонуклеази аморфної 0.05

Видай такі дози числом 10

Познач:

2. Візьми: Гематогену сухого 1,0

Видай числом 60 у навоскованому папері

Познач:

3. Візьми: Діуретину 4,0
 М'ятної води
 Очищеної води по 30мл
 Змішати. Видати.
 Позначити:
4. Візьми: Чистої сечовини 8,0
 Ланоліну 55,0
 Персикової олії 75,0
 Очищеної води 200 мл
 Змішай, нехай утвориться лінімент
 Видай.
 Познач:
5. Візьми: Сироватки протидифтерійної очищеної 5000 АО
 Видай такі дози числом 10 в ампулах
 Познач:

2. Перекладіть рецепти українською мовою:

Recipe: Nitroglycerini solute 4 ml

Da.

Signa:

Recipe: Ichthyoli

Unguenti camphorate 10% ana 25,0

Misce, fiat unguentum

Da.

Signa:

Recipe: Vaccini BCG antituberculosi vivi 0,05

Da tales doses numero 10 in ampullis

Signa:

Recipe: Tabulettas "Adonis-brom" obductas numero 25

Da.

Signa:

3. Прочитайте, назвіть латинські дієслова, від яких походять іменники:

екстракт, дивізія, перколяція, перколятор, інфундірка, репетиція, сигнал, стерилізація, сервант, консервація, континент, фініш.

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Візьми: Нітрогліцерину розбавленого 4 мл

Видай

Познач:

Візьми: Протитуберкульозну живу вакцину 0,05

Видай такі дози числом 5 в ампулах

Познач:

Візьми: Таблетки «Адоніс-бром», покриті оболонкою числом 25

Видай.

Познач:

Завдання 2.

Recipe: Diuretini 4,0

Aquae Menthae

Aquae depuratae ana 30 ml

Misceatur. Detur.

Signetur:

Завдання 3.

Екстракт – extrago, ěre 3; репетиція – repeto, ěre 3; фініш – finio, ire 4

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-умінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Симиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1. Від поданих дієслів утворити дієприкметники минулого часу пасивного стану.	1. Дієприкметники минулого часу пасивного стану утворюються від основи супіну за допомогою родових закінчень –us, -a, -um. Основа супіну закінчується на t або s.	1. Sterilizare –sterilizat + us, a, um = sterilisatus, a, um; purificare – purificat + us, a, um = purificatus, a, um; concidere – concis + us, a, um = concisus, a, um; solvere – solut + us, a, um = solutus, a, um
2. Провідміняти за відмінками подані дієприкметники в однині та множині	2. Дієприкметники минулого часу пасивного стану відмінюються як прикметники першої групи, за I-II відмінною	2. Nom. solutus, a, um Gen. soluti, ae, i Dat. soluto, ae, o Acc. solutum, am, um Abl. soluto, a, o Plur. Nom. soluti, ae, a Gen. solutorum, arum Dat. solutis Acc. solutos, as, a Abl. solutis

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. На які групи поділяються прикметники в латинській мові?

2. Які прикметники відносяться до I групи, їх словникова форма, відміна?
3. Як визначається основа прикметника?
4. Які основні суфікси прикметників I групи ви знаєте?
5. Як утворюються дієприкметники минулого часу пасивного стану? Як вони відмінюються?
6. Яку функцію виконують у реченні прикметники і дієприкметники?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №11

8.Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- вивчити правила творення дієприкметника як особливої форми дієслова; особливості відмінювання за родами, числами, відмінками; синтаксичну роль дієприкметника у реченні; назви сироваток, вакцин і анатоксинів;
- навчитися утворювати дієприкметники минулого часу пасивного стану; змінювати дієприкметники за родами, числами, відмінками;
- визначати синтаксичну роль дієприкметника у реченні;
- уміти перекладати словосполучення, речення з дієприкметниками минулого часу пасивного стану;
- утворювати назви сироваток, вакцин і анатоксинів.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати дієслово в неозначеній формі;
- знайти основу супіна;
- до основи супіна приєднати особові закінчення.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- скласти словничок назв сироваток, вакцин і анатоксинів.

10.1 Тести за темою №11, тести ректорського контролю

11.Тема наступного заняття:

«III відміна іменників. Визначення роду, основи та типу відмінювання. Іменники чоловічого роду III відміни. Винятки із правила про рід»

1.Тема практичного заняття № 12 «Загальні відомості про іменники III відміни.

Визначення роду, основи та типу відмінювання. Іменники чоловічого роду III відміни»

- 2 години

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі:

- ознайомлення з рівноскладовими/нерівноскладовими іменниками;
- знати особливості словникової форми іменників III відміни;
- відрізнити іменники грецького походження;
- знати стандартні фармацевтичні вирази з деякими іменниками грецького походження.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

- словникова форма іменників III відміни;
- вміння визначати рівноскладові/нерівноскладові іменники;
- знати закінчення іменників чоловічого роду III відміни.

3.4 На основі теоретичних знань з теми :

- оволодіти методиками / вміти/
- відмінювати іменники чоловічого роду за всіма відмінками однини та множини ;
- правильно визначати основу іменників III відміни;
- вживати іменники чоловічого роду у багатослівних термінах.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники чоловічого роду за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів	Вживати іменник Sulfur,uris n
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст заняття:

- Загальне правило щодо іменників III відміни;
 - Визначення основи;
 - Рівноскладові/нерівноскладові іменники III відміни;
 - Типи відмінювання;
- Відмінкові закінчення іменників чоловічого роду III відміни.

До III відміни відносяться іменники всіх трьох родів, які в родовому відмінку однини мають закінчення –is. Робоча основа визначається за формою родового відмінка однини. У словниковій формі перед закінченням – is записується також частина основи: pulvis,eris m.

Іменники, які мають однакову кількість складів в називному та родовому відмінках однини вважають рівноскладовими: aris-aris. Іменники, які мають різну кількість складів є нерівноскладовими: semen-seminis.

Іменники III відміни відмінюються за трьома типами: приголосний, голосний та змішаний. До приголосного типу відносяться нерівноскладові іменники всіх трьох родів із основою на один приголосний – cortex, icis m, injectio, onis f. До голосного типу відносяться іменники середнього роду на - e, - al, - ar: secale,is n; animal,is n. До змішаного типу належать іменники з основою на дві або більш приголосних: pars,partis f ,а також рівноскладові іменники на –es, -is: Ribes, Ribis n, aris,aris f.

Розглянемо іменники чоловічого роду III відміни: в називному відмінку однини вони мають наступні закінчення: -o, -or, -os –er, -es, -ex.

Приклад відмінювання іменника flos,floris m

Singularis	Pluralis
Nom. flos	flor-es
Gen. flor-is	flor-um
Dat. flor-i	flor-ibus
Acc. flor-em	flor-es
Abl. flor-e	flor-ibus

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1.Перекладіть речення українською мовою:

1.Pulveres, qui in doses dividuntur, pulveres divisi nominantur. 2. Oleum Sinapis aethereum in forma solutionis spirituosae adhibetur. 3. Doses maximae, minimae et therapeuticae sunt. 4. Medicus varia antibiotic ad sepsim praescribit. 5. Infusum foliorum Orthosiphonis actionem diureticam habet. 6. Multa praeparata synthesi obtinentur.

2. Перекладіть рецепти латиною:

1. Візьми: Ефіру діетилового для наркозу 100,0
Видай.
Познач:
2. Візьми: Настояю листя ниркового чаю 4,0 – 200мл
Видай.
Познач:
3. Візьми:Таблетки проти кашлю числом 10
Видай.
Познач:

Еталони відповідей:

Вправа 1.

1. Порошки, які поділені на дози, називаються розділені порошки. 2. Ефірна олія гірчиці застосовується у формі спиртового розчину. 3. Є дози максимальні, мінімальні і терапевтичні. 4. Лікар прописує різні антибіотики при сепсисі. 5. Настій листя ниркового чаю має діуретичну дію. 6. Багато препаратів виробляються синтетичним шляхом.

Вправа 2.

1. Recipe: Etheris diethylici pro narcosi 100,0
Da. Signa:
2. Recipe: Infusi foliorum Orthosiphonis 4,0-200ml
Da. Signa:
3. Recipe: Tabulettas contra tussim numero 10
Da. Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Симиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Написати словникову форму іменника: ефір	Словникова форма складається з повної форми Nom.sing.,закінчення Gen.sing. з частиною основи та позначення роду.	Aether,eris m
2.	Перекласти термін із узгодженим означенням: Жовта квітка	Прикметник узгоджується з іменником за родом, числом та відмінком.	Flos flavus
3.	Перекласти латиною рецепт: Візьми:Таблетки активованого вугілля 0,5 числом 20 Видай. Познач:	Таблетки, очні плівки,свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.	Rp: Tabulettas carbonis activati 0,5 № 20 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Які іменники відносяться до 3 відміни?
2. Які закінчення мають у називному відмінку іменники чоловічого, роду?
3. Які іменники називаються рівноскладовими?
4. У чому особливість словникової форми іменників 3 відміни?
5. За якими типами відмінюються іменники 3 відміни? Як визначити тип відмінювання?
6. Які відмінкові закінчення мають іменники приголосного, голосного та змішаного типу?

Б. Тести з теми № 12

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати іменники в словниковій формі;
- перекласти латиною терміни з узгодженим означенням;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання.

- проаналізувати словникову форму іменника III відміни;
- провідмінювати іменник чоловічого роду за всіма відмінками;
- повторити правило перекладу термінів із узгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема конструкції «узгоджене означення»

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття: «Іменники жіночого роду III відміни. Винятки з правил про рід»

1. Тема практичного заняття № 13: «Іменники жіночого роду III відміни. Винятки із правил про рід» - 2 години

2.Актуальність теми полягає у виробленні навичок розпізнання іменників III відміни жіночого роду, визначенні характерних основ, правильного вживання їх у рецептурних виразах.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомлення з іменниками жіночого роду III відміни, їх характерними основами, особливостями відмінювання.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- знати:
- закінчення іменників жіночого роду III відміни, їх словникову форму;
- характерні ознаки основ іменників жіночого роду;
- особливості відмінювання іменників жіночого роду III відміни.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

- **оволодіти методиками /вміти/**
- розпізнавати іменники жіночого роду III відміни за закінченнями Nom. sing та Gen. sing;
- відмінювати іменники жіночого роду за відмінками;
- узгоджувати з прикметниками;
- перекладати фармацевтичні вирази, рецепти та прості речення з іменниками жіночого роду III відміни.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція).

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2. Іноземні мови	Граматичні категорії іменника, відмінкові закінчення, алгоритм узгодження прикметників з іменниками.	Визначати рід , відміну та основу іменників за закінченнями. Відмінювати іменники за відмінками в однині та множині.
2.	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія 2.Хімія	Словникову форму іменників жіночого роду III відміни в латинській мові.	Узгоджувати іменники жіночого роду III відміни з прикметниками; відмінювати іменники жіночого роду за відмінками
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	Особливості відмінювання іменників жіночого роду III відміни	Перекладати фармацевтичні вирази та рецепти латинською мовою

5. Зміст теми:

- Іменники жіночого роду III відміни в латинській мові;
- Характерні ознаки основ іменників жіночого роду;
- Винятки із правил про рід.

Іменники жіночого роду в називному відмінку однини мають такі закінчення:

- go;	- s;	- ux;	- us;
- do;	- x;	- ix;	- is;
- io;	- ax;	- as;	- es;

Кожному закінченню в Non. sing. відповідає певна основа, яка визначається у непрямих відмінках:

Nom. sing.	Gen. sing.	Приклад
-go	-inis	hirudo, inis f
-do	-inis	plantago, inis f
-io	-onis	injectio, onis f,
-n/-r+s	-tis	pars, parties f
-as	-atis	sanitas, atis f
-us	-utis	salus, utis f
-is	-idis	thermopsis, idis f
-is	-is	apis, is f
-es	-is	ribes, is f
-ax	-acis	borax, acis f
-ux	-ucis	nux, nucis f
-ix	-icis	filix, icis f

За винятком із правил про рід до чоловічого роду відносяться іменники:

turio, onis m – пагін

pulvis, eris m – порошок

adeps, adipis m – жир, сало

Найменування аніонів солей на –as, –is у Міжнародній хімічній номенклатурі.

Наприклад: sulfas, atis m - сульфат

phosphas, atis m - фосфат

nitris, it is m - нітрит

nitras, atis m – нітрат

За винятком до середнього роду відносяться іменники:

Ribes, is n - смородина

Echinorapax, acis n – заманиха

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

1. *Перекладіть письмово латинською мовою:*

1. Сухий екстракт блювотного горіха. 2. Порошок кореня ревеню. 3. Спиртовий розчин хлорофіліпту. 4. Сироп з кореня алтеї. 5. Сухий екстракт термопсиса у порошок й таблетках. 6. Арахісове масло. 7. Складний порошок солодки. 8. Сік листя наперстянки. 9. Трава горицвіту весняного. 10. Різаний корінь валеріани. 11. Кукурудзяний крохмаль. 12. Очищене свиняче сало для мазі. 13. Настій листя подорожника. 14. Висушені квітки цмину піскового. 15. Розділені й нерозділені порошки. 16. Спиртові й масляні розчини. 17. Препарати для внутрішньовенної ін'єкції.

2. *Перекладіть рецепти українською мовою:*

1. Recipe: Solutionis Ichthyoli 10% in Glycerino 25 ml

Da.

Signa:

2. Recipe: Decocti radices Sanguisorbae 15,0 – 200 ml

Da.

Signa:

3. Recipe: Infusi herbae Adonidis vernalis 6,0 – 180 ml

Diuretini 4,0
Sirupi Sacchari ad 200,0
Misce. Da.
Signa:

4. Recipe: Tincturae Leonuri 15 ml
Tincturae Nucis vomicae 5 ml
Misce. Da.
Signa:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

1. Extractum Nucis vomicae siccum. 2. Pulvis radices Rhei. 3. Solutio Chlorophyllipti spirituosa. 4. Sirupus radices Althaeae. 5. Extractum Thermopsisidis in pulvere et tabulettis. 6. Oleum Arachidis. 7. Pulvis Glycyrrhizae compositus. 8. Succus foliorum Digitalis. Herba Adonidis vernalis. Radix Valerianae concisa. Amylum Maydis.

Завдання 2.

Візьми: Розчину іхтіолу 10% в гліцерині 25 мл

Видай.

Познач:

Візьми: Відвару коренів стягникрову 15,0 – 200мл

Видай.

Познач:

Візьми: Настояю трави горицвіту весняного 6,0 – 180 мл

Диуретину 4,0

Цукрового сиропу до 200,0

Змішай. Видай.

Познач:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.

2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта для самостійної підготовки студента з теми заняття:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
Перекласти латинською мовою: Складний порошок солодки. Очищений свинний жир для мазі.	Порошок – pulvis – є винятком із правил про рід і відноситься до чоловічого роду. Жир, сало – adeps, adipis – є винятком із правил про рід і належить до чоловічого роду.	Pulvis Glycyrrhizae compositus Adeps suillus pro unguento

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Які закінчення мають іменники жіночого роду III відміни в називному відмінку однини?
2. Як знайти основу іменників III відміни?
3. Назвіть алгоритм узгодження іменників III відміни з прикметниками.
4. Які іменники жіночого роду є винятками із правил про рід?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №13

8.Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- за закінченням іменника III відміни визначити рід;
- знайти практичну основу;
- визначити алгоритм узгодження іменника з прикметником.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати іменник у словниковій формі;
- утворити форму родового відмінка однини;
- виділити закінчення, знайти основу

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця із закінченнями іменників III відміни жіночого роду
- таблиця «Іменники-винятки із правил про рід»
- картки

10.1 Тести за темою № 13, тести ректорського контролю

11.Тема наступного заняття: “Іменники середнього роду III відміни”

1. Тема практичного заняття № 14: «Іменники середнього роду III-ої відміни» - 2 години

2. Актуальність теми полягає у виробленні навичок розпізнавання роду іменників III відміни, правильного відмінювання іменників середнього роду та вживання їх у рецептурних виразах.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомлення з іменниками середнього роду III відміни, особливостями їх відмінювання.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- знати:
- закінчення іменників середнього роду III відміни, їхню словникову форму;
- особливості відмінювання іменників середнього роду III відміни;
- рецептурні вирази з іменниками середнього роду III-ої відміни.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

- **оволодіти методиками/ вміти/**
- розпізнавати іменники середнього роду III відміни за закінченнями Nom. sing.;
- відмінювати іменники середнього роду за відмінками;
- узгоджувати з прикметниками;
- перекладати рецепти та прості речення.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
2.	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія 2.Хімія	Словникову форму іменників середнього роду III відміни в латинській мові.	Узгоджувати прикметники з іменниками середнього роду III відміни; відмінювати іменники середнього роду за відмінками
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	Особливості відмінювання іменників середнього роду III відміни в однині та множині	Перекладати фармацевтичні вирази та рецепти латинською мовою

5. Зміст теми:

- Іменники середнього роду III відміни в латинській мові;
- Характерні ознаки основ іменників середнього роду;
- Особливості відмінювання іменників середнього роду III відміни у множині.

Іменники середнього роду в називному відмінку однини мають такі закінчення:

-en	-ma	
-ur	-e	
-us	-al	-
-c	-ar	
-t	-l	

Кожному закінченню в *Nom. sing.* відповідає певна форма основи слова, що проявляється у непрямих відмінках

Non. sing.	Gen. sing.	Приклад
-en	-inis	semen, seminis
-ur	-uris	sulfur, sulfuris
-us	-oris	tempus, temporis
-ma	-atis	stigma, stigmatis
-al	-alis	animal, animalis
-ar	-aris	exemplar, exemplaris
-c	-tis	lac, lactis
-t	-itis	caput, capitis
-e	-is	Secale, Secalis
-l	-lis	mel, mellis

NB!

Іменники грецького походження на *-ma* в *Dat. et Abl. plur.* мають закінчення *-is* (замість *-ibus*). Наприклад: *rhizoma, atis n* – кореневище; *in rhizomatis* – в кореневищах.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань-умінь:

1. Перекладіть словосполучення латинською мовою:

насіння кропу; кореневище з коренями родовика; мікстура для полоскання; вітамінізований риб'ячий жир; розчин солі; склоподібне тіло в ампулах.

2. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Очищеної сірки

Складного порошку солодки по 0,25

Змішай, нехай утвориться порошок

Видай такі дози числом 15

Познач:

2. Візьми: Слизу насіння льону 90,0

Бензонафтолу 1,0

Змішай. Видай.

Познач:

3. Візьми: Емульсії насіння гарбуза, очищеного від кожури 50,0

Цукру 20,0

Очищеної води 80,0

Змішай. Видай.

Познач:

4. Візьми: Рідкого екстракту приймочок кукурудзяних 20 мл.

Видай.

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Semen Foeniculi, rhizoma cum radicibus Sanguisorbae, mixtura pro gargarismate; oleum jecoris Aseli vitaminisatum; Solutio salis, corpus vitreum in ampulis.

Завдання 2.

Recipe: *Sulfuris depurati*

Pulveris Glycyrrhizae compositi aa 0,25

Misce, fiat pulvis

Da tales doses numero 15

Signa:

Recipe: Mucilaginis seminis Lini 90,0
 Benzonaphtholi 1,0
 Misce. Da.
 Signa:

Recipe: Emulsi seminum Cucurbitae decorticaforum 50,0
 Sacchari 20,0
 Aquae purificatae 80,0
 Misce. Da.
 Signa:

Recipe: Extracti stigmatis Maydis fluidi 20 ml
 Da.
 Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-умінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептурса. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
Перекласти словосполучення, дібрати закінчення іменника середнього роду III відміни в Gen. pl. а) екстракт кукурудзяних приймочок;	словникова форма іменника “екстракт”: <i>extractum, i n</i> (основа <i>extract-</i> , середній рід II відміна); словникова форма іменника “приймочка”: <i>stigma, atis n</i> (основа <i>stigmat-</i> , середній рід III відміна); шукана форма іменника Gen. pl. – <i>stigmatum</i> ; словникова форма іменника “кукурудза”: <i>Mays, ydis f</i> шукана форма іменника Gen. pl. – <i>Maydis</i> .	Extractum stigmatum Maydis

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

- Які закінчення мають іменники середнього роду III відміни в називному відмінку однини?
 Що вам відомо про закінчення іменників грецького походження на – *ma* в Dat. et Abl. pl.?
 Як знайти основу іменників III відміни?

Назвіть алгоритм узгодження прикметників з іменниками середнього роду III відміни. Що вам відомо про закінчення іменників середнього роду у називному та знахідному відмінках множини?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №14

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- за закінченням визначити рід іменника III відміни;
- знайти практичну основу іменника;
- визначити алгоритм узгодження прикметника з іменником.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати іменник у словниковій формі;
- визначити його рід ;
- узгодити прикметник з відповідним іменником.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця «Іменники середнього роду III-ої відміни.»
- таблиця « Відмінкові закінчення іменників III відміни середнього роду в однині та множині»;
- картки.

10.1 Тести за темою № 14, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття: “Особливості відмінювання грецьких рівноскладових іменників жіночого роду на -sis.”

1. Тема практичного заняття № 15 «Особливості відмінювання грецьких рівноскладових іменників жіночого роду на -sis» - 2 години

2. **Актуальність теми** полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1. **Загальні цілі:** ознайомитися з особливостями відмінювання рівноскладових іменників III відміни жіночого роду на **-sis** грецького походження та деякими латинськими іменниками на **-is**.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

- *знати:*
- загальні відомості про іменники III відміни;
- особливості відмінювання рівноскладових іменників III відміни жіночого роду на **-sis**;
- правила оформлення латинської частини рецепту;
- стандартні вирази з іменниками грецького походження .

3.4 На основі теоретичних знань з теми :

- *вміти:*
- відмінювати іменники III відміни жіночого роду на **-sis**;
- вживати іменники III відміни жіночого роду на **-sis** у багатослівних термінах.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1. Українська мова 2. Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники чоловічого, жіночого та середнього роду за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1. Хімія	Хімічну номенклатуру	Вживати назви хімічних елементів, оксидів, кислот тощо.
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1. Граматика латинської мови 2. Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5.Зміст заняття:

До іменників III відміни відносяться рівноскладові іменники жіночого роду на **-sis** грецького походження.

Наприклад: *dosis, is f* – доза,
narcosis, is f – наркоз.

Вони мають такі особливості у відмінюванні:

Acc. sing. **-im**

Abl. sing. **-i**

Gen. plur. **-ium**

Наприклад: *pro dosi* – на прийом, разова доза,
pro narcosi – для наркозу.

Зразок відмінювання іменника на **-sis** *dosis, is f*:

<i>Casus</i>	<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
Nom.	<i>dosis</i>	<i>doses</i>
Gen.	<i>dosis</i>	<i>dosium</i>
Dat.	<i>dosi</i>	<i>dosibus</i>
Acc.	<i>dosim</i>	<i>doses</i>
Abl.	<i>dosi</i>	<i>dosibus</i>

Таким чином відмінюються і деякі латинські іменники на **-is**: *tussis, is f* – кашель; *pertussis, is f* – коклюш, кашлюк; *febris, is f* – лихоманка та ін.

6.Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1.Перекласти речення українською мовою:

1. *Calomelas ut remedium externum pro aspersione adhibetur.* 2. *Oleum Sinapis aethereum in forma solutionis spirituosae 2% adhibetur, in chartis Sinapis est.* 3. *Sunt doses maximae, doses minimae et doses therapeuticae.* 4. *Infusum foliorum Orthosiphonis actionem diureticam habet.* 5. *Folia Farfarae, herba Serpylli, herba Thermopsideis, radix Althaeae contra tussim vetuste adhibentur.*

2.Перекласти латинською мовою:

1.Суха мікстура проти кашлю. 2. Максимальна разова доза синестролу. 3. Ефірна гірчична олія. 4. Каломель для присипки. 5. Ефір для наркозу. 6. Настій листя ниркового чаю. 7. Складний порошок солодки. 8. Сухий екстракт горицвіту весняного.

3.Перекладіть рецепти українською мовою:

1. Recipe: *Calomelanos* 10,0

Da.

Signa:

2. Recipe: *Trichloraethyleni pro narcosi* 100 ml

Da.

Signa:

3. Recipe: *Foliorum Orthosiphonis* 100,0

Da.

Signa:

4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Ефіру для наркозу 100,0
Видай. Познач:
2. Візьми: Каломелі 0,1
Молочного цукру 0,3
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай такі дози числом 6.
Познач:
3. Візьми: Настою листя ниркового чаю 4,0 – 200 мл
Видай.
Познач:
4. Візьми: Настою квіток календули 20,0 – 200 мл
Видай.
Познач:
5. Візьми: Нафталану 40,0
Осадженої сірки
Дьогтю по 15,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Видай.
Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

1. Каломель використовується як зовнішній засіб для присипки. 2. Ефірна гірчична олія використовується у формі 2% спиртового розчину, є в гірчичниках. 3. Існують максимальні дози, мінімальні дози і терапевтичні дози. 4. Настій листя ниркового чаю має сечогінну дію. 5. Листя мати-й-мачухи, трава чебрецю, трава термопсису, корінь алтеї використовується з давніх-давен проти кашлю.

Завдання 2.

1. *Mixtura sicca contra tussim.* 2. *Dosis maxima Synoestrolis.* 3. *Oleum Sinapis aethereum.* 4. *Calomelas pro aspersione.* 5. *Aether pro narcosi.* 6. *Infusum foliorum Orthosiphonis.* 7. *Pulvis Glycyrrhizae compositum.* 8. *Extractum Adonidis vernalis siccum.*

Завдання 3.

1. Візьми: Каломелі 10,0
Видай. Познач:
2. Візьми: Трихлоретилену для наркозу 100 мл
Видай. Познач:
3. Візьми: Листя ниркового чаю 100,0
Видай. Познач:

Завдання 4.

1. Recipe: Aetheris pro narcosi 100,0
Da.
Signa:
2. Recipe: Calomelanos 0,1
Sacchari lactici 0,3
Misce, fiat pulvis
Da tales doses numero 6.
Signa:
3. Recipe: Infusi foliorum Orthosiphonis 4,0 – 200 ml
Da.
Signa:
4. Recipe: Infusi florum Calendulae 20,0 – 200 ml
Da.
Signa:
5. Recipe: Naphthalani 40,0
Sulfuris praecipitati
Picis liquidae ana 15,0
Misce, fiat unguentum
Da.
Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти «проти кашлю»	Прийменник <i>contra</i> вимагає після себе <i>Acc.</i> , в даному випадку – <i>Acc. sing.</i> Словникова форма іменника – <i>tussis, is f</i>	<i>contra tussim</i>
2.	Перекласти термін із узгодженим означенням: Мінімальна доза	Прикметник узгоджується з іменником за родом, числом та відмінком.	<i>Dosis maxima</i>

3.	<p>Перекласти латиною рецепт:</p> <p>Візьми: Настою листя ниркового чаю 4,0 – 200 мл</p> <p>Видай.</p> <p>Познач:</p>	<p>Лікарські засоби пишемо в рецептурному рядку в Gen. (листя – в Gen. pl.)</p>	<p>Rp: Infusi foliorum Orthosiphonis 4,0 – 200 ml</p> <p>Da.</p> <p>Signa:</p>
----	---	---	--

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Які іменники належать до III відміни?
2. Які іменники називаються рівноскладовими?
3. Назвіть особливості відмінювання рівноскладових іменників III відміни жіночого роду на **-sis**.

Б. Тести з теми № 15.

В. Ректорські тести.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати іменники в словниковій формі;
- провідміняти іменники;
- перекласти латиною терміни з узгодженим та неузгодженим означенням;
- перекласти рецепт латинською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати особливості відмінювання рівноскладових іменників III відміни жіночого роду на **-sis**;
- провідмінювати іменники III відміни жіночого роду на **-sis** за всіма відмінками;
- повторити правило перекладу термінів із узгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття:

«Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів № 2»

1. Тема практичного заняття № 16 «Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів № 2» - 2 години

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів №2.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

- знати:
- загальні відомості про іменники III відміни;
- винятки з правил про рід;
- правила оформлення латинської частини рецепту;
- стандартні вирази з іменниками грецького походження .

3.4 На основі теоретичних знань з теми :

- оволодіти методиками / вміти/:
- відмінювати іменники чоловічого роду за всіма відмінками однини та множини ;
- правильно визначати основу іменників III відміни;
- вживати іменники чоловічого, жіночого та середнього роду у багатослівних термінах.

4.Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники чоловічого,жіночого та середнього роду за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів	Вживати іменник Sulfur,uris n
3	Внутрипредметна інтеграція 1.Граматика латинської мови 2.Рецептурні формуліровки	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5.Зміст заняття:

- Огляд системи іменників III відміни;
- Типи відмінювання;
- Узгодження прикметників із іменниками III відміни.

Латинські іменники поділяються на 5 відмін. Відміна визначається за закінченням родового відмінка однини, рід – за закінченням називного відмінка однини. До III відміни відносяться іменники чоловічого, жіночого та середнього роду із закінченням **-is** в Gen. Рівноскладові іменники мають у називному і родовому відмінках однакову кількість складів.

Особливу увагу під час вивчення III відміни слід звернути на визначення основи. У більшості іменників у називному відмінку вона усічена і проявляється повністю у родовому відмінку. Визначається основа шляхом відкидання закінчення **-is** від форми родового відмінка.

Іменники III відміни поділяються на три типи: приголосний або основний, голосний і мішаний.

До приголосного типу належать нерівноскладові іменники чоловічого, жіночого та середнього роду з основою на один приголосний. Приголосний тип називається ще основним, тому що система відмінкових закінчень цього типу лягла в основу інших типів.

До голосного типу належать іменники середнього роду, які в називному відмінку однини закінчуються на **-e, -al, -ag**.

До мішаного типу належать: а) рівноскладові, б) іменники всіх трьох родів, основа яких закінчується на два-три приголосних.

Перш ніж провідмінити іменник, слід визначити його тип і, звичайно, основу.

Прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі та відмінку. Часто обидві частини мови належать до різних відмін, і кожне слово відмінюється згідно з його правилами.

6.Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. *Написати словникову форму іменників:*

горіх, шкіра, коріння, порошок, розчин, папороть, мед, вугілля, насіння, система, доза, наркоз.

2. *Перекласти фармацевтичні терміни:*

Різане листя папороті, максимальна доза пентаміна для дітей, ефір для наркозу, очищений мед, молочний цукор, насіння кропу.

3. *Перекласти українською мовою:*

1.Sulfur depuratum pro unguento. 2.Emulsum seminum Amygdali. 3. Mucilago ameli in medicina adhibetur . 4.Pulveres in doses dividuntur. 5. Oleum Arachidis.

4. Перекладіть рецепти українською мовою:

Recipe: Solutionis Ichthyoli 10% 25 ml
Da. Signa:
Recipe: Sulfuris depurati 0,3
Olei Persicorum 30,0
Misceatur. Detur.
Signetur:

5. Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Сиропу ревеню 300 мл
Видати. Позначити:
Візьми: Настояю коріння алтею 1,0-100 мл
Нашатирно-анісових крапель 1 мл
Змішати. Видати. Позначити:
Візьми: Розчину глюкози 40 % 20 мл
Видай в ампулах числом 6
Познач:
Візьми: Цукру 20.02.11
Очищеної води 80,0
Змішай. Видай. Познач:
Візьми: Таблетки проти кашлю числом 10
Видати. Позначити:

Еталони відповідей:

Завдання 1. Nux, nucis f ;cutis, is f; radix, icis f; pulvis, eris m; solutio, onis f; Filix, icis f; mel, mellis n; carbo, onis m; semen, inis n; systema, atis n; dosis, is f; narcosis, is f .

Завдання 2. Folia Filicis concisa, dosis Pentamini maxima pro infantibus, ether pro narcosi, mel depuratum, Saccharum lactis, semina Foeniculi.

Завдання 3. 1) Очищена сірка для мазі. 2) Емульсія насіння мигдалю. 3) Слиз крохмалю вживається в медицині. 4) Порошки поділяються на дози. 5) Олія арахісу.

Завдання 4.

Візьми: Розчину іхтіолу 10 % 25 мл
Видай. Познач:
Візьми: Очищеної сірки 0,3
Персикової олії 30,0
Змішати. Видати. Позначити:\

Завдання 5.

Recipe: Sirupi Rhei 300 ml
Detur. Signetur:
Recipe: Infusi radicum Althaeae 1,0-100ml
Liquoris Ammonii anisati 1 ml
Misceatur. Dentur. Signetur
Recipe: Sacchari 20,0
Aquaе purificatae 80,0

Misce. Da. Signa:
 Recipe: Tabulettas contra tussim numero 50
 Detur. Signetur:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Написати словникову форму іменника: розчин	Словникова форма складається з повної форми Nom.sing.,закінчення Gen.sing. з частиною основи та позначення роду. Прикметник	Solutio,onis f
2.	Перекласти термін із узгодженим означенням: Максимальна доза	узгоджується з іменником за родом, числом та відмінком. Таблетки, очні плівки,свічки, краплі	Dosis maxima
3.	Перекласти латиною рецепт: Візьми:Таблетки активованого вугілля 0,5 числом20 Видай. Познач:	ставляється в Accusativus sing/pl.	Rp:Tabulettas carbonis activati 0,5 №20 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Які іменники відносяться до 3 відміни?
2. Які закінчення мають у називному відмінку іменники чоловічого, роду?
3. Які іменники називаються рівноскладовими?
4. У чому особливість словникової форми іменників 3 відміни?
5. За якими типами відмінюються іменники 3 відміни? Як визначити тип відмінювання?

6. Які відмінкові закінчення мають іменники приголосного, голосного та змішаного типу?

Б. Тести з теми №16

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1.Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати іменники в словниковій формі;
- перекласти латиною терміни з узгодженим означенням;
- перекласти рецепт латинською мовою;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати словникову форму іменника III відміни;
- провідмінювати іменник чоловічого роду за всіма відмінками;
- повторити правило перекладу термінів із узгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема конструкції «узгоджене означення»

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття:

«Прикметники III відміни. Відмінювання, узгодження з іменниками. Основні суфікси прикметників III відміни»

1. Тема практичного заняття №17: «Прикметники III-ої відміни. Відмінювання, узгодження з іменниками. Основні суфікси прикметників III-ої відміни» - 2 години.

2. Актуальність теми полягає у збагаченні лексики студентів прикметниками II групи, новими рецептурними виразами, що містять ці прикметники.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомитися з групами прикметників III відміни за родовими закінченнями.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- знати:
- групи прикметників III відміни за родовими закінченнями;
- словникову форму прикметників II групи (I-III підгруп);
- відмінкові закінчення в однині та множині.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

- оволодіти методиками /вміти/
- розпізнавати групи прикметників III відміни за родовими закінченнями;
- записувати прикметники II групи (I-III груп) у словниковій формі;
- в) відмінювати прикметники III відміни в однині та множині.

4. Матеріали для аудиторної самостійної роботи (міждисциплінарна інтеграція).

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1. Українська мова 2. Іноземні мови	Словникову форму та граматичні категорії прикметників	Визначати граматичні категорії прикметників. Узгоджувати прикметники з іменниками
2.	Наступні дисципліни: фармакологія, хімія	Основні суфікси прикметників III відміни, що виступають означеннями до назв хім. сполук та ботанічних назв рослин	Правильно користуватися рецептурними виразами, перекладати рецепти
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	Відмінкові закінчення прикметників у однині та множині	Утворювати прикметники від інших частин мов, користуючись відповідними суфіксами

5. Зміст теми:

- Прикметники III відміни (II групи);
- Словникова форма прикметників III відміни (II групи);
- Особливості відмінювання прикметників III відміни (II групи);
- Рецептурні вирази, що містять прикметники III відміни (II групи).

Прикметники, як і іменники, змінюються за родами, числами та відмінками. У залежності від родових закінчень у Nom. sing. прикметники поділяються на дві групи:

1. Прикметники, які мають родові закінчення іменників I-II відміни та відмінюються за I та II відміною (I група).

2. Прикметники, які мають родові закінчення іменників III відміни і відмінюються за III відміною (II група).

За родовими закінченнями прикметники III відміни поділяються на три підгрупи:

1. Прикметники з трьома родовими закінченнями: -er (m), -is (f), -e (n).

Словникова форма цих прикметників:

- а) форма чоловічого роду в Nom. sing.;
- б) закінчення жіночого роду зі зміненою частиною основи;
- в) закінчення середнього роду зі зміненою частиною основи.

m f n

Наприклад: silvester, tris, tre – лісовий, а, е

2. Прикметники з двома родовими закінченнями: -is (m, f), -e (n).

Словникова форма цих прикметників:

- а) форма чоловічого та жіночого роду в Nom. sing.;
- б) закінчення середнього роду.

m f n

Наприклад: vernalis, e – весняний, а, е.

3. Прикметники з одним закінченням для всіх трьох родів: -x або -s.

Словникова форма як у іменників III відміни:

- а) форма називного відмінка однини;
- б) закінчення родового відмінка зі зміненою частиною основи

mfn

Наприклад: simplex, icis – простий, а, е.

Основа прикметників з трьома і двома родовими закінченнями знаходиться за формою жіночого роду, а прикметників з одним закінченням – за формою родового відмінка.

silvester, tris, tre - основа: silvestr-
vernalis, e - основа: vernal -
simplex, icis - основа: simplic -

Відмінюються прикметники III відміни за голосним типом.

У реченні прикметники є узгодженими означеннями. Вони стоять після іменника і узгоджуються з ним за родом, числом ті відмінком.

При узгодженні необхідно дотримуватись наступного порядку дій:

- а) пригадати словникову форму іменника;
- б) пригадати словникову форму прикметника;
- в) вибрати форму прикметника, яка відповідає роду іменника, визначити відміну та основу;
- г) поставити іменник у шукану форму;
- д) поставити прикметник у шукану форму.

3.1. Основні суфікси прикметників III відміни:

-al (is) -ar (is)	виражають приналежність до чогось	medicinalis, e - медичний, а, е muscularis, e – м'язовий, а, е officinalis, e – аптечний, а, е
-bis (is) -il (is)	виражає можливість бути об'єктом дії	solubilis, e – розчинний, а, е vocatilis, e – леткий, а, е
-en (is)	виражає відношення до території	chinensis, e – китайський, а, е

3.2. Рецептурні вирази, що містять прикметники III відміни

Для позначення кількості разових доз, необхідних на один прийом, у рецептах використовуються вирази:

Da tales doses numero... - Видай такі дози числом...

Denfur tales doses numero... - Видати такі дози числом...

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – вмінь:

1. Провідмініуйте за відмінками в однині та множині:
pulvis subtilis (дрібний порошок)

2. Перекладіть словосполучення латинською мовою:

півхова кулька, проста настоянка, легкий лінімент, кульбаба лікарська, bagno болотяне, грудний еліксир, простий сироп, дрібний порошок, лікарські рослини.

3. Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Настою листя дигіталісу 0,5 – 180 мл

Простого сиропу 20 мл

Змішай. Видай.

Познач:

Візьми: Екстракту красавки 0,015

Новокаїну 0,2

Ксероформу 0,1

Іхтіолу 0,2

Масла какао скільки потрібно,

щоб утворилася ректальна свічка

Видай такі дози числом 20

Познач:

Візьми: Осарсолу 0,2

Глюкози 0,25

Масла какао 4,0

Змішай, щоб утворилася півхова кулька

Видай такі дози числом 6

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Sing.	Nom.	pulvis subtilis	Pl.	Nom.	pulveres	subtiles
	Gen.	pulveris subtilis		Gen.	pulverum	subtilium
	Dat.	pulveri subtili		Dat.	pulveribus	subtilibus
	Acc.	pulverem subtilem		Acc.	pulveres	subtiles
	Abl.	pulvere subtili		Abl.	pulveribus	subtilibus

Завдання 2.

globulus vaginalis, tinctura simplex, linimentum volatile, Garaxacum officinale, ledum palustre, elixir pectorale, sirupus simplex, pulvis subtilis, plantal officinales.

Завдання 3.

Recipe: Infusi foliorum Digitalis 0,5 – 180 ml

Sirupi simplicis 20 ml

Misce. Da. Signa:

Recipe: Extracti Belladonnae 0,015

Novocaini 0,2

Xeroformii 0,1

Ichtioli 0,2

Olei Cacao quantum satis,

ut fiat suppositorium rectale

Da tales doses numero 20

Signa:

Recipe: Osarsoli 0,2
 Glucosae 0,25
 Olei Cacao 4,0
 Misce, ut fiat globulus vaginalis
 Da tales doses numero 6
 Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта для самостійної підготовки студента з теми заняття:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
Перекласти латинською мовою: Розчинний фурагін – Furaginum, i n Solubilis, e	Furaginum – іменник середнього роду; Solubile – прикметник із закінченням середнього роду	Furaginum solubile
Валеріана лікарська -Valeriana, ae f Officinalis, e	Valeriana – іменник жіночого роду; Officinalis – прикметник із закінченням жіночого роду;	Valeriana officinalis

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Скільки груп прикметників розрізняють у латинській мові?
2. Які родові закінчення мають прикметники другої групи?
3. На скільки груп поділяються прикметники III відміни за родовими закінченнями?
4. Прикметники з якими закінченнями належать до I групи?
5. Прикметники з якими закінченнями належать до II групи?
6. Прикметники з якими закінченнями належать до III групи?
7. Як записуються у словник прикметники III відміни усіх трьох груп?
8. За яким типом відмінюються прикметники III відміни?
9. Назвіть основні суфікси прикметників III відміни, їх значення.

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з тема №17

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- за закінченням прикметника III відміни визначити рід іменника;
- знайти практичну основу прикметника;
- визначити алгоритм узгодження прикметника з іменником;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати прикметник у словниковій формі;
- визначити рід іменника;
- узгодити прикметник з відповідним іменником.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця із суфіксами прикметників III відміни;
- таблиця « Відмінкові закінчення прикметників III відміни в однині та множині»;
- картки.

10.1 Тести за темою № 17, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття:

“Прикметники III відміни в ботанічних назвах та в назвах лікарських засобів”

1. Тема практичного заняття № 18: «Прикметники III відміни в ботанічних назвах та в назвах лікарських засобів» - 2 години.

2.Актуальність теми полягає у збагаченні лексики студентів прикметниками III відміни, новими рецептурними виразами, що містять ці прикметники.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: ознайомитися з прикметниками III відміни в ботанічних назвах та в назвах лікарських засобів

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- знати:
- групи прикметників III відміни за родовими закінченнями;
- словникову форму прикметників II групи;
- відмінкові закінчення в однині та множині;
- особливості вживання прикметників III відміни в ботанічних назвах та в назвах лікарських засобів

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

- вміти:
- розпізнавати групи прикметників III відміни за родовими закінченнями;
- відмінювати прикметники III відміни в однині та множині;
- правильно вживати прикметники III відміни в ботанічних назвах та в назвах лікарських засобів

4. Матеріали для аудиторної самостійної роботи (міждисциплінарна інтеграція).

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2. Іноземні мови	Словникову форму та граматичні категорії прикметників	Визначати граматичні категорії прикметників. Узгоджувати прикметники з іменниками
2.	Наступні дисципліни: фармакологія, хімія	Основні суфікси прикметників III відміни, що виступають означеннями до назв хім. сполук та ботанічних назв рослин	Правильно користуватися рецептурними виразами, перекладати рецепти
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	Відмінкові закінчення прикметників у однині та множині	Утворювати прикметники від інших частин мов, користуючись відповідними суфіксами

5. Зміст теми:

1. Прикметники III відміни в ботанічних назвах.
2. Прикметники fortis, e; mitis, e.

Прикметники III відміни в ботанічних назвах

В ботанічній номенклатурі прикметники вживаються як видові означення .

Наприклад: Valeriana officinalis – валеріана лікарська
Convallaria majalis – конвалія травнева
Berberis amurensis – барбарис амурський
Ononis arvensis – вовчуг польовий

Прикметники **communis, e** та **vulgaris, e** у ботанічних назвах рослин використовуються в значенні «звичайний». Прикметник **communis** – вживається рідко:

Наприклад: Amygdalus communis – мигдаль звичайний
Juniperus communis – ялівець звичайний
Ricinus communis – рицина звичайна

Частіше в значенні «звичайний» використовується прикметник **vulgaris, e**.

Наприклад: Thymus vulgaris – чебрець звичайний
Origanum vulgare – материнка звичайна

Прикметники fortis, e; mitis, e.

Багато лікарських засобів випускаються в різній концентрації. У назвах таких лікарських засобів використовуються відповідні означення:

fortis, e – сильний за дією, форте

mitis, e – слабкий за дією, міте

Наприклад: Sustac-forte – сустанк-форте, сильний за дією (таблетка містить 0,0064 гліцеролтринітрату)

Sustac-mite – сустанк-міте, слабкий, (м'який) за дією (таблетка містить 0,0026 гліцеролтринітрату)

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – вмінь:

1. Перекладіть ботанічні назви українською мовою:

Pinus silvestris	Origanum vulgare
Foeniculum vulgare	Juniperus communis
Convallaria majalis	Berberis vulgaris
Thymus vulgaris	Scutellaria baicalensis
Valeriana officinalis	Salvia officinalis
Glycyrrhiza uralensis	Anisum vulgare
Taraxacum officinale	Althaea officinalis
Ricinus communis	Amygdalus communis

2. Перекладіть словосполучення латинською мовою:

1. Настій трави конвалії травневої. 2. Відвар кори коренів барбарису звичайного. 3. Трава горицвіту весняного. 4. Лікарський засіб м'який за дією. 5. Мезим-форте. 6. Насіння рицини звичайної. 7. Настій ягід ялівцю звичайного.

3. Перекладіть рецепти українською мовою:

1. Recipe: Bicillini fortis 600000 ED

Da tales doses numero 6

Signa:

2. Recipe: Neriolini 0,0001

Da tales doses numero 12 in tabulettis

Signa:

3. Recipe: Tincturae Schizandrae chinensis 50 ml

Da.

Signa:

4. Recipe: Infusi fructuum Foeniculi vulgaris 10,0—200 ml

Da.

Signa:

5. Recipe: Tabulettas Nitrong-mitis numero 50

Da.

Signa:

4. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Настою трави горицвіту весняного 6,0 – 180 мл

Темісалу 4,0

Простого сиропу до 200 мл

Змішай. Видай.

Познач:

2. Візьми: Порошку плодів лимонника китайського 0,3

Видай таких доз числом 12

Познач:

3. Візьми: Таблетки панзинорм-форте, вкриті оболонкою, числом 30

Видай.

Познач:

4. Візьми: Настою трави багна болотного 10,0 – 180 мл

Сиропу алтеї до 200 мл

Змішай. Видай.

Познач:

5. Візьми: Розчинного стрептоциду 5,0

Розчину глюкози 1% 100 мл

Змішай. Простерилізує! Видай.

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Pinus silvestris – сосна лісова	Origanum vulgare – материнка звичайна
Foeniculum vulgare – фенхель звичайний	Juniperus communis – ялівець звичайний
Convallaria majalis – конвалія травнева	Berberis vulgaris – барбарис звичайний
Thymus vulgaris – чебрець звичайний	Scutellaria baicalensis – шоломниця байкальська
Valeriana officinalis – валеріана лікарська	Salvia officinalis – шавлія лікарська
Glycyrrhiza uralensis – солодка уральська	Anisum vulgare – аніс звичайний (ганус)
Taraxacum officinale – кульбаба лікарська	Althaea officinalis – алтея лікарська
Ricinus communis – рицина звичайна	Amygdalus communis – мигдаль звичайний

Завдання 2.

1. Infusum herbae Convallariae majalis. 2. Decoctum corticis radicis Berberidis vulgaris. 3. Herba Adonidis vernalis. 4. Remedium mite. 5. Mesimum forte. 6. Semina Ricini communis. 7. Infusum baccarum ягід Juniperi communis.

Завдання 3.

1. Візьми: Біциліну-форте 600000 ОД

Видай таких доз числом 6

Познач:

2. Візьми: Неріоліну 0,0001

Видай такі дози числом 12 в таблетках

Познач:

3. Візьми: Настоянки лимонника китайського 50 мл

Видай.

Познач:

4. Візьми: Настою плодів фенхелю звичайного 10,0 – 200 мл

Видай.

Познач:

5. . Візьми: Таблетки нітронг-міте числом 500

Видай.

Познач:

Завдання 4.

1. Recipe: Infusi herbae Adonidis vernalis 6,0 – 180 ml

Themisali 4,0

Sirupi simplicis ad 200 ml

Misce. Da. Signa:

2. Recipe: Pulveris fructuum Schizandrae chinensis 0,3

Da tales doses numero 12

Signa:

3. Recipe: Tabulettas Pansinorm-fortis obductas numero 30

Da.

Signa:

4. Recipe: Infusi herbae Ledi palustris 10,0 – 180 ml

Sirupi Althaeae ad 200 ml

Misce. Da.

Signa:

5. Recipe: Streptocidi solubilis 5,0

Solutionis Glucosae 1% 100 ml

Misce. Sterilisa! Da.

Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Сينيця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.

2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3. Орієнтуюча карта для самостійної підготовки студента з теми заняття:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
Перекласти латинською мовою: Розчинний стрептоцид – Streptocidum, i n Solubilis, e	Streptocidum – іменник середнього роду; Solubile – прикметник із закінченням середнього роду	Streptocidum solubile
Кульбаба лікарська – Taraxacum, i n officinale, e	Taraxacum – іменник середнього роду; officinale – прикметник із закінченням середнього роду;	Taraxacum officinale

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Скільки груп прикметників розрізняють у латинській мові?
2. Які родові закінчення мають прикметники другої групи?
3. На скільки груп поділяються прикметники III відміни за родовими закінченнями?
4. Прикметники з якими закінченнями належать до III групи?
5. Які прикметники вживаються в ботанічних назвах?
6. Що означають прикметники *fortis, e; mitis, e* ?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми № 18.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- за закінченням прикметника III відміни визначити рід іменника;
- знайти практичну основу прикметника;
- узгоджувати прикметники з іменниками.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати прикметник у словниковій формі;
- визначити рід іменника;
- узгодити прикметник з відповідним іменником.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця « Відмінкові закінчення прикметників III відміни в однині та множині»

10.1 Тести за темою № 18, тести ректорського контролю

11. Тема наступного заняття:

“Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Відмінювання. Назви інгредієнтів складного рецепту. Фармацевтичні фразеологізми”

1.Тема практичного заняття № 19: «Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Відмінювання. Назви інгредієнтів складного рецепту. Фармацевтичні фразеологізми» - 2 години

2. Актуальність теми полягає у виробленні навичок утворювати дієприкметники теперішнього часу дійсного стану, вмінні перекладати фармацевтичні та рецептурні вирази, що містять дієприкметники теперішнього часу дійсного стану.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі: вироблення навичок творення дієприкметників теперішнього часу дійсного стану, узгодження їх з іменниками, відмінювання за відмінками, перекладу фармацевтичних та рецептурних виразів з дієприкметниками теперішнього часу дійсного стану.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії.

3.3. Конкретні цілі:

- *знати:*

- правила творення дієприкметників теперішнього часу дійсного стану як особливої форми дієслова;
- особливості відмінювання дієприкметників теперішнього часу за родами, числами, відмінками;
- синтаксичну роль дієприкметника у реченні;
- назви інгредієнтів у складному рецепті.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

- *оволодіти методиками /вміти/:*
- розпізнавати граматичні категорії дієприкметника (рід, число, відмінок);
- утворювати дієприкметники теперішнього часу дійсного стану;
- змінювати дієприкметники теперішнього часу дійсного стану за родами, числами, відмінками;
- визначати синтаксичну роль дієприкметника у реченні;
- перекладати словосполучення, речення з дієприкметниками теперішнього часу дійсного стану;
- правильно використовувати назви інгредієнтів при оформленні складного рецепта.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№ п/п	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	1.Правила творення дієприкметника як особливої форми дієслова. 2.Особливості відмінювання дієприкметників за родами, числами, відмінками.	1.Утворювати дієприкметники теперішнього часу дійсного стану. 2.Змінювати дієприкметники за родами, числами, відмінками.

2.	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2.Фармакологія	1.Словникову форму дієприкметника. 2.Форми вживання дієприкметника у рецептурному рядку. 3.Назви інгредієнтів у складному рецепті.	1.Правильно вживати форму дієприкметника у рецептурному рядку. 2.Визначати синтаксичну роль дієприкметника у реченні. 3.Правильно використовувати назви інгредієнтів при оформленні складного рецепта.
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	1.Правила творення дієприкметника як особливої форми дієслова. 2.Форми вживання дієприкметника у рецептурному рядку.	1.Правильно вживати форму дієприкметника у рецептурному рядку.

5. Зміст теми:

- Особливі форми дієслова (дієприкметник, дієприслівник);
- Назви інгредієнтів у складному рецепті.
- Фармацевтичні вирази.

Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану – це віддієслівна форма, яка утворюється приєднанням до основи дієслова суфікса –ns (I-II дієвідміна), або –ens (III-IV дієвідміна).

Родовий відмінок дієприкметників теперішнього часу дійсного стану закінчується на –ntis. Наприклад:

Praeparare – praeparans, ntis (готуючий, а, е)

Dividere – dividens, ntis (розділяючий, а, е)

У дієприкметників теперішнього часу дійсного стану, як і у прикметників III відміни одного закінчення, всім трьом родам відповідає одна форма. У словник записується форма називного відмінка з закінченням родового відмінка та зміненою частиною основи.

Порівняйте:

m,f,n

Simplex, icis – простий, а, е

m,f,n

Constituens, ntis – формоутворюючий, а, е

Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану, як і прикметники III відміни, відмінюються за голосним типом. Вони узгоджуються з іменником за родом, числом, відмінком і виконують у реченні функцію узгодженого означення.

Зразок відмінювання іменника з дієприкметником: *remedium constituens* – формоутворюючий засіб:

	Singularis		Pluralis
Nom.	Remedium constituens	Nom.	Remedia constituentia
Gen.	Remedii constituentis	Gen.	Remediorum constituentium
Dat.	Remedio constituti	Dat.	Remediis constituentibus
Acc.	Remedium constituens	Acc.	Remedia constituentia
Abl.	Remedio constituti	Abl.	Remediis constituentibus

Назви інгредієнтів у складному рецепті

Більшість назв інгредієнтів, що входять до складу складного рецепта, виражається дієприкметниками теперішнього часу дійсного стану.

Вони записуються в наступному порядку:

- 1) *basis, is f* – основний лікарський засіб, який забезпечує основну терапевтичну дію;
- 2) *remedium adjuvans* – допоміжний засіб, що посилює чи доповнює дію основного засобу;
- 3) *remedium corrigens* – виправляючий засіб, який виправляє неприємний запах, колір чи запах ліків;
- 4) *remedium constituens* – формоутворюючий засіб, що надає лікам визначену форму.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

I. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Таблетки Мікрофоліну сильного за дією 0,00001 числом 50
Видай.
Познач:
2. Візьми: Піхвових свічок «Осорбон» числом 10
Видай.
Познач:
3. Візьми: Трави хвоща польового 25,0
Видай.
Познач:
4. Візьми: Настою кореневища валеріани із 6,0 – 180 мл
Простого сиропу 20,0
Змішай. Видай.
Познач:

II. Перекладіть речення українською мовою:

1. *Ruta graveolens*. 2. *Lagochilus snebrians*. 3. *Vaccinum polyvalens*. 4. *Antitoxinum bivalens*. 5. *Acidum nitricum concentratum fumans*. 6. *Globuli anticoncipientes*. 7. *Homo sapiens*. 8. *Vir sapiens*. 9. *Status praesens*. 10. *Formae remediorum pro infantibus*. 11. *Saccharum ut remedium corrigens in pulveribus adhibetur*. 12. *Oleum Cacao constituens suppositoriorum et globulorum est*. 13. *Folia Farfarae ad praeparationem remediorum expectorantium adhibentur*. 14. *Unguentum sulfuratum simplex*.

Еталони відповідей:

Завдання 1.

1. Recipe: Tabulettas Mycrofollini fortis 0,00001 numero 50
Da.
Signa:
2. Recipe: Suppositoria “Osorbonum” vaginalia numero 10
Da.
Signa:

Завдання 2.

1. Рута запашна. 2. Зайцегуб п'янкий. 3. Вакцина полівалентна. 4. Анатоксин бівалентний. 5. Азотна кислота концентрована. 6. Контрацептивні кульки. 7. Людина розумна. 8. Чоловік розумний. 9. Теперішній час. 10. Форми лікарських засобів для дітей. 11. Цукор вживається в порошках як виправляючий засіб. 12. Масло какао є формоутворюючим засобом свічок та кульок. 13. Листя мати-й-мачухи вживаються для приготування відхаркуючи лікарських засобів. 14. Проста сірчана мазь.

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-умінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта для самостійної підготовки студента з використанням літератури з теми заняття:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1. Від дієслів, поданих у словниковій формі, утворити дієприкметники теперішнього часу активного стану. 2. Утворити назви інгредієнтів у складному рецепті.	1. Дієприкметники теперішнього часу дійсного стану – це віддієслівна форма, яка утворюється приєднанням до основи дієслова суфікса –ns (I-II дієвідміна), або –ens (III-IV дієвідміна). 2. Назви інгредієнтів, що входять до складу складного рецепта, виражаються дієприкметниками теперішнього часу дійсного стану.	1. Laboro, are I – працювати – laborans, ntis – працюючий Doceo, ere II – навчати – docens, ntis – навчаючий Audio, ire IV – слухати – audiens, ntis – слухаючий 2) Corrigo, ěre III – виправляти remedium corrigens – виправляючий засіб, який виправляє неприємний запах, колір чи запах ліків Constituo, ěre III – формувати remedium constituens – формоутворюючий засіб, що надає лікам визначену форму.

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. На які групи поділяються прикметники в латинській мові?
2. Які прикметники відносяться до II групи, їх словникова форма, відміна?
3. Як визначається основа прикметника?
4. Які основні суфікси прикметників II групи ви знаєте?
5. Як утворюються дієприкметники теперішнього часу активного стану? Як вони відмінюються?
6. Яку функцію виконують у реченні прикметники і дієприкметники?
7. Як визначається основа дієприкметника теперішнього часу активного стану?

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми №19

8.Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- вивчити правила творення дієприкметника як особливої форми дієслова; особливості відмінювання за родами, числами, відмінками; синтаксичну роль дієприкметника у реченні; назви інгредієнтів у складному рецепті;
- навчитися утворювати дієприкметники теперішнього часу активного стану; змінювати дієприкметники за родами, числами, відмінками; визначати синтаксичну роль дієприкметника у реченні;
- уміти перекладати словосполучення, речення з дієприкметниками теперішнього часу активного стану;
- утворювати назви інгредієнтів у складному рецепті.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати дієслово в неозначеній формі
- знайти основу
- до основи дієслова приєднати суфікс –ns (I – II відміни); -ens (III – IV відміни).

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками, передбаченими даною роботою:

- зробити таблицю «Назви інгредієнтів у складному рецепті»

10.1 Тести за темою № 19, тести ректорського контролю

11.Тема наступного заняття:

«Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів та основ. Грецькі числівникові префікси в хімічній номенклатурі»

1.Тема практичного заняття № 20 «Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів та основ. Грецькі числівникові префікси в хімічній номенклатурі» - 2 години.

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: вивчити граматичні ознаки назв хімічних елементів, кислот, оксидів та їх застосування в багатослівних фармацевтичних термінах.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості щодо латинської хімічної номенклатури;
- правило утворення назв кислот та оксидів;
- правила оформлення латинської частини рецепту;
- грецькі числівникові префікси.

3.4 На основі теоретичних знань з теми :

вміти:

- утворювати назви кислот;
- утворювати назви оксидів та основ;
- застосовувати грецькі числівникові префікси в назвах оксидів.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Вітчизняні назви органічних та неорганічних кислот	Визначити рід та відміну хімічних елементів
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів	Утворювати назви хімічних сполук
3	Внутрипредметна інтеграція 1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати хімічні назви та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст теми.

- Латинські назви хімічних елементів;
- Утворення назв кислот;
- Утворення назв оксидів;
- Грецькі числівникові префікси в назвах хімічних сполук.

Латинські назви хімічних елементів

Латинські назви хімічних елементів – іменники середнього роду 2 відміни. Виключенням є Sulfur, uris n - сірка, Phosphorus, I m - фосфор. Назви хімічних елементів пишуться з великої букви.

Назви кислот

Латинські назви кислот складаються з іменника та узгодженого з ним прикметника 1 групи, який утворюється шляхом приєднання до основи кислотоутворюючого елемента певного суфікса.

Суфікс **-ic** – вказує на високий ступінь окислення.

Наприклад: acidum nitricum – азотна кислота

acidum arsenicum – миш`якова кислота

Суффикс **-os** - вказує на низкий ступінь окислення.

Наприклад: acidum nitrosum - азотиста кислота

acidum arsenicosum - миш`яковиста кислота

Прикметники в назвах безкисневих кислот утворюються за допомогою префікса **hydro-**.

Наприклад: acidum hydrosulfuricum – соляна кислота

Назви оксидів

Назви оксидів утворюються з назви хімічного елемента у родовому відмінку та групової назви оксиду у називному відмінку. Відрізок – **oxy-** вказує на присутність кисню, а префікси підкреслюють структуру сполуки.

Наприклад: Plumbi oxydum –оксид свинцю

Hydrogeni peroxudum – пероксид водню

В назвах хімічних сполук можуть застосовуватися грецькі числівникові префікси, такі як mono- моно- або одно-; di-ди- або дво-; tri-три- та ін.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1.Перекласти українською мовою:

1.Sulfur depuratum . 2.Pasta Zinci. 3. Aqua Plumbi . 4.Emplastrum Plumbi simplex. 5. Sirupus Aloes cum Ferro. 6. Unguentum Hydrargyri.7. Calcii dioxydum.

2.Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Розчину водню пероксиду 10 мл

Очищеної води 100 мл

Видати. Позначити:

Візьми: Сірої ртутної мазі 10,0

Видати. Позначити:

Візьми: Розчину глютамінової кислоти 1 % 20 мл

Видай в ампулах числом 6

Познач:

Візьми: Таблетки хлоридину числом 10

Видати. Позначити:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

1.Очищена сірка. 2.Цинкова паста. 3. Свинцова вода. 4.Простий свинцовий пластир. 5. Сироп алое з залізом. 6. Ртутна мазь. 7. Двооксид кальцію.

Завдання 2.

Recipe: Solutionis Hydrogenii peroxydi 10 ml

Aquae purificatae 100 ml

Detur. Signetur:

Recipe: Unguenti Hydrogenii peroxydi 10ml

Detur. Signetur:

Recipe: Solutionis acidi glutaminici 1% 20ml

Da in ampullis numero 6

Signa:

Recipe: Tabulettas Chloridini numero 10

Detur. Signetur:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.

2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Утворити назви кислот та оксидів: молочна кислота, оксид цинку.	У назвах кислот на 1 місці слово acidum, на другому узгоджений з ним прикметник. У назвах	Acidum lacticum, Zinci oxydum

2.	Перекласти латиною рецепт: Візьми: Таблетки нікотинової кислоти 0,5 числом 20 Видай. Познач:	оксидів - хімічний елемент в родовому відмінку, потім групова назва оксиду. Таблетки, очні плівки, свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.	Rp: Tabulettas acidi nicotiniци 0,5 №20 Da. Signa:
----	---	--	--

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Як утворюються назви кислот?
2. Як утворюються назви оксидів?
3. До якої відміни належать назви хімічних елементів?
4. У чому особливість словникової форми іменників 3 відміни?
5. Як прийнято називати закиси в номенклатурі лікарських засобів?

Б. Тести з теми № 20

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1 Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати назви хімічних елементів в словниковій формі;
- перекласти латиною назви кислот та оксидів;
- перекласти рецепти латинською мовою;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати словникову форму назв хімічних елементів;
- вивчити суфікси, які застосовуються в назвах кислот;
- повторити правило утворення оксидів;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема утворення кислот та оксидів;
- грецькі числівникові префікси.

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття: «Назви солей. Назви кислотних та вуглеводневих радикалів. Назви складних ефірів»

1.Тема практичного заняття № 21 «Назви солей. Назви кислотних та вуглеводневих радикалів. Назви складних ефірів» - 2 години.

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: вивчити граматичні ознаки назв солей та їх застосування в багатослівних фармацевтичних термінах.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості щодо латинської хімічної номенклатури;
- правило утворення назв солей;
- правила оформлення латинської частини рецепту;
- грецькі числівникові префікси.

3.4 На основі теоретичних знань з теми :

вміти:

- утворювати назви солей;
- застосовувати грецькі числівникові префікси у хімічній номенклатурі.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Вітчизняні назви солей	Визначати рід та відміну хімічних елементів, лікарських речовин.
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів	Утворювати назви хімічних сполук
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати назви солей та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст теми.

- Латинські назви солей;
- Назви деяких органічних калієвих і натрієвих солей;
- Назви кислотних та вуглеводневих радикалів;
- Назви складних ефірів;
- Грецькі числівникові префікси в хімічній номенклатурі.

Латинські назви солей

При складанні назв солей використовують такий самий принцип, що й для назв оксидів та кислот.

У назвах солей на першому місці ставиться назва катіона в родовому відмінку, а на другому – назва аніона в називному відмінку:

назва катіона (іменник в Gen. sing.) + назва аніона (іменник в Nom. sing.)

Назви аніонів солей утворюються шляхом приєднання до повної чи спрощеної основи назви утворюючої кислоти відповідного суфікса:

-as (для назв солей оксигеновмісних кислот на вищому ступені окиснення);

-is (для назв солей оксигеновмісних кислот на нижчому ступені окиснення);

-id(um) (для назв солей безоксигенових кислот).

Наприклад:

Cupri citras – цитрат міді (купрум цитрат)

Natrii nitris – нітрит натрію (натрій нітрит)

Calcii chloridum – хлорид кальцію (кальцій хлорид)

Papaverini hydrochloridum – гідрохлорид папаверину.

Назви аніонів солей оксигеновмісних кислот – це іменники чоловічого роду приголосного типу III відміни, а безоксигенових кислот – іменники середнього роду II відміни.

Назви оніонів основних солей утворюються за допомогою коренів **oxo-**, **-hydroxo-** (**dihydroxo-**), або префікса **sub-**.

Наприклад:

Aluminii hydroxochloridum – алюмінію гідроксохлорид

Aluminii dihydroxochloridum – алюмінію дигідроксохлорид

Bismuthi subnitras – бісмуту основний нітрат (бісмуту субнітрат).

Назви аніонів кислих солей утворюються за допомогою кореня **hydro-**. Назви аніонів кислих солей триосновних і більше кислот утворюються за допомогою кореня **hydrogen-**.

Наприклад:

Platyphyllini hydrotartras – платифіліну гідротартрат

Natrii hydrogencarbonas – натрію гідрогенкарбонат

Український суфікс	Латинський суфікс	Родовий відмінок	Рід	Відміна
-ат	-as	-atis	m	III (приголосний тип)
-ит (-іт)	-is	-itis	m	III (приголосний тип)
-ид	-id(um)	-idi	n	II

Назви деяких органічних калієвих і натрієвих солей

Назви органічних калієвих і натрієвих солей складаються з двох іменників у називному відмінку: назви основи і слова Natrium чи Kalium. Обидва іменники відмінюються за II відміною. Між собою вони з'єднуються дефісом.

Наприклад:

Барбітал-натрій – Barbitalum-natrium (Gen. Barbitali-natrii)

Бензилпеніцилін-натрій – Benzylpenicillinum-natrium (Gen. Benzylpenicillini-natrii)

У Державній Фармакопеї України назви таких солей наводяться, згідно з Європейською Фармакопеею, як узгоджене означення з прикметниками **natricum** або **kalicum**.

Наприклад:

Ceftriaxonum natricum – цефтриаксону натрієва сіль

Benzylpenicillinum kalicum – бензилпеніциліну калієва сіль

Назви кислотних та вуглеводневих радикалів

Назви кислотних та вуглеводневих радикалів утворюються за допомогою суфікса **-yl-** і закінчення **-ium**, які приєднуються до кореня назви відповідного вуглеводня чи кислоти:

метил – methylum

етил – aethylum

аміл – amylium

форміл – formylium

ацетил – acetylium

У Міжнародній Фармакопеї, Європейській Фармакопеї, Державній Фармакопеї України назви кислотних та вуглеводневих радикалів розглядаються як рівноскладові іменники III відміни із закінченням **-is**: **methylis**, **aethylis** тощо.

Назви складних ефірів

Латинські назви складних ефірів складаються з двох слів і утворюються так само, як і назви солей, у той час як в українській мові ці сполуки зазначаються одним словом задля того, щоб підкреслити, що в ефірах немає окремих іонів і що всі атоми сполучені між собою ковалентними зв'язками.

Наприклад:

Methylis salicylas – метилсаліцилат

Amyliis nitris – амілнітрит

У Міжнародній Фармакопеї, Європейській Фармакопеї, Державній Фармакопеї України назви складних ефірів наводяться у такій формі:

Methylis salicylas – метилсаліцилат

Propylis parahydroxybenzoas – пропілпарагідроксибензоат.

Грецькі числівникові префікси в хімічній номенклатурі

У хімічній номенклатурі в назвах різних сполук та речовин часто вживаються грецькі числівникові префікси:

1	mon(o)-	моно- чи одно-
2	di-	ди- чи дво-
3	tri-	три-
4	tetra-	тетра-
5	penta-	пента-
6	hexa-	гекса-
7	hept(a)-	гепт(а)-
8	oct(a)-	окт(а)-
9	ennea-, або лат. non(a)-	енеа- або нон(а)-
10	dec(a)-	дек(а)-
11	undec(a)-	ундек(а)-
12	dodec(a)-	додек(а)-
13	tridec(a)-	тридек(а)-
14	tetradec(a)-	тетрадек(а)-
15	pentadec(a)-	пентадек(а)-

Наприклад: *Calcii dioxydum*, *Hydrargyri monochloridum*, *pentylum*, *hexanum*, *octanum*, *acidum trichloroaceticum*, *Dinatrii phosphas dodecahydricus*.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Перекласти українською мовою:

Natrii sulfas, *Kalii chloridum*, *Tocopheroli acetas*, *Kalii permanganas*, *Laevomycetini stearas*, *Kalii iodidum*, *Retinoli acetas*, *Phenylii salicylas*, *Aethylmorphini hydrotartras*, *Bismuthi subnitras*, *Hydrargyri cyanidum*, *Ferri lactas*, *Calcii glycerophosphas*, *Papaverini hydrochloridum*, *Magnii subcarbonas*, *Methylii salicylas*, *Kalii arsenis*, *Oestradioli dipropionas*.

2. Перекласти латинською мовою:

Барію сульфат, натрію бромід, кальцію хлорид, естрадіолу дипропіонат, магнію сульфат, калію йодид, свинцю основний ацетат, морфіну гідро хлорид.

3. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Візьми: Скополаміну гідрохлориду 0,0025

Морфіну гідроброміду 0,125

Води для ін'єкцій 5,0

Змішай. Простерилізуй!

Видай. Познач:

2. Візьми: Вініліну 5,0

Срібла нітрату 0,5

Вазеліну до 50,0

Змішай, нехай утвориться мазь

Видай. Познач:

3. Візьми: Вісмуту галату основного 5,0

Видай у коробочці

Познач:

4. Візьми: Левоміцетину стеарату 0,5

Видай такі дози числом 40 у таблетках

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Natrii sulfas – натрію сульфат, *Kalii chloridum* – калію хлорид, *Tocopheroli acetas* – токоферолу ацетат, *Kalii permanganas* – калію перманганат, *Laevomycetini stearas* – левоміцетину стеарат, *Kalii iodidum* – калію йодид, *Retinoli acetas* – ретинолу ацетат, *Phenylii salicylas* – фенілсаліцилат, *Aethylmorphini hydrotartras* – етилморфіну гідротартрат, *Bismuthi subnitras* – вісмуту основний нітрат, *Hydrargyri cyanidum* – ртуті ціанід, *Ferri lactas* – заліза лактат, *Calcii glycerophosphas* – кальцію гліцерофосфат, *Papaverini hydrochloridum* – папаверину гідрохлорид, *Magnii subcarbonas* – магнію основний карбонат, *Methylii salicylas* – метилсаліцилат, *Kalii arsenis* – калію арсеніт, *Oestradioli dipropionas* – естрадіолу дипропіонат.

Завдання 2.

Барію сульфат – *Barii sulfas*, натрію бромід – *Natrii bromidum*, кальцію хлорид – *Calcii chloridum*, естрадіолу дипропіонат – *Oestradioli dipropionas*, магнію сульфат – *Magnii sulfas*, калію йодид – *Kalii iodidum*, свинцю основний ацетат – *Plumbi subacetas*, морфіну гідрохлорид – *Morphini hydrochloridum*.

Завдання 3.

1. Recipe: Scopolamini hydrochloridi 0,0025
Morphini hydrobromidi 0,125
Aquae pro injectionibus 5,0
Misce. Sterilisa!
Da.
Signa:
2. Recipe: Vinylini 5,0
Argenti nitratis 0,5
Vasellini ad 50,0
Misce, fiat unguentum
Da.
Signa:
3. Recipe: Bismuthi subgalatis 5,0
Da in olla
Signa:
4. Recipe: Laevomycetini stearatis 0,5
Da tales doses numero 40 in tabulettis
Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Утворити назви солей магнію сульфат калію хлорид	У назвах солей на першому місці ставиться назва катіона в родовому відмінку, а на другому – назва аніона в називному відмінку:	Magnii sulfas Kalii chloridum
2.	Перекласти латиною рецепт: Візьми: Левоміцетину стеарату 0,5 Видай такі дози числом 40 у таблетках Познач:	Назви солей пишемо в рецептурному рядку в Gen.	Rp: Laevomycetini stearatis 0,5 Da tales doses numero 40 in tabulettis Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Як утворюються назви солей?
2. Як утворюються назви складних ефірів?
3. До яких відмін належать назви аніонів?

Б. Тести з теми № 21

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати назви хімічних елементів, аніонів в словниковій формі;
- перекласти латиною назви солей;
- перекласти словосполучення і рецепти латинською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати особливості утворення латинських назв солей;
- вивчити суфікси, які застосовуються в назвах солей;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- порівняльна таблиця суфіксів в назвах аніонів солей;
- грецькі числівникові префікси.

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття: «Словотворення. IV-V відміни іменників. Відмінювання. Особливості вживання іменника species. Фармацевтична фразеологія»

1.Тема практичного заняття № 22 «Словотворення. IV-V відміни іменників. Відмінювання. Особливості вживання іменника species. Фармацевтична фразеологія» - 2 години.

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: Ознайомлення з особливостями відмінювання іменників IV-V відмін.

- ознайомлення з відмінковими закінченнями іменників IV-V відмін ;
- знати словникову форму іменників IV-V відмін;
- знати фармацевтичні вирази з іменником species.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- відмінкові закінчення іменників IV-V відмін;
- словникову форму іменників IV-V відмін;
- фармацевтичні вирази з іменником species.

3.4 На основі теоретичних знань з теми :

вміти:

- відмінювати іменники IV-V відмін за всіма відмінками однини та множини;
- правильно визначати основу;
- вживати іменники IV-V відмін у багатослівних термінах.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№п.п	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакогнозія	Назви хімічних елементів, назви лікарських рослин та сировини.	Будувати багатослівні терміни
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1.Граматика латинської мови. 2.Рецептурні вирази.	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст заняття:

- Загальне правило щодо іменників IV-V відмін;
- Визначення основи;
- Відмінкові закінчення іменників IV-V відмін;
- Вживання іменника *species*.

До IV відміни відносяться іменники чоловічого роду з закінченням у називному відмінку однини *-us*, та середнього роду з закінченням *-i*. В родовому відмінку однини вони мають закінчення *-us*. Наприклад: *spritus, us m*- спирт; *cognu, us n*- ріг. За виключенням до жіночого роду відноситься іменник *Quercus, us f*- дуб.

Приклад відмінювання іменника *fructus, us m*

Singularis	Pluralis
Nom. <i>fructus</i>	<i>fruct-us</i>
Gen. <i>fruct-us</i>	<i>fruct-uum</i>
Dat. <i>fructu-i</i>	<i>fruct-ibus</i>
Acc. <i>fruct-um</i>	<i>fruct-us</i>
Abl. <i>fruct-u</i>	<i>fruct-ibus</i>

До V відміни відносяться іменники жіночого роду з закінченням *-es* у називному відмінку однини; у родовому відмінку однини вони мають закінчення *-ei*. Наприклад: *species, ei f* - 1) вид (у ботаниці), 2) збір (лікарська форма).

Приклад відмінювання іменника *species,ei f*

Singularis	Pluralis
Nom. <i>species</i>	<i>speci-es</i>
Gen. <i>speci-ei</i>	<i>speci-erum</i>
Dat. <i>speci-ei</i>	<i>spec-ebus</i>
Acc. <i>speci-em</i>	<i>speci-es</i>
Abl. <i>speci-e</i>	<i>speci-ebus</i>

Іменник *species* як назва лікарської форми – збір вживається тільки в множині.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1.Перекладіть українською мовою:

- 1.Pro die. 2.Ad usum internum. 3.Species sedativae. 4. Praepara species pectorals pro infantibus.
- 5.Ad usum proprium. 6.Usus magister est optimus. 7. Frucus dulces.

2. Перекладіть рецепти латиною:

1. Візьми: Протиастматичного збору 100,0
Видай у паперовому мішочку
Познач:
2. Візьми: Настою плодів яливицю 4,0 – 200 мл
Видай. Познач:
3. Візьми: Відвару кори дуба 20,0- 200 мл
Видай. Познач:
4. Візьми: Фенилсалицилату 3,0
Етилового спирту скільки треба
Змішай, хай утвориться мазь
Видай. Познач:

Еталони відповідей:

Вправа 1.

1.Добова доза. 2.Для внутрішнього застосування. 3.Заспокійливий збір. 4.Приготуй грудний збір для дітей. 5.Для власного застосування.6.Досвід – найкращий вчитель . 7. Солодкі плоди.

Вправа 2.

- 1.Recipe: Specierum antiasthmaticarum 100,0
Da. Signa:
- 2.Recipe: Infusi fructuum Juniperi 4,0-200 ml
Da. Signa:
- 3.Recipe: Decocti corticis Quercus 20,0-200 ml
Da. Signa:
- 4.Recipe: Phenylis salicylatis 3,0
Spiritus aethylici quantum satis
Misce, fiat unguentum
Da. Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна: 1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова: 1. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Написати словникову форму іменника: спирт	Словникова форма складається з повної форми Nom.sing.,закінчення Gen.sing. та позначення роду.	Spiritus, us m
2.	Перекласти термін із узгодженим	Прикметник	Fructus pulverati

3.	означенням: Порошковані плоди Перекласти латиною рецепт: Візьми: Жовчогінного збору 50,0 Видай. Познач:	узгоджується з іменником за родом, числом та відмінком. Лікарська форма «збір» вживається тільки в множині	Rp: Specierum cholagogarum 50,0 Da. Signa:
----	--	---	---

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Які іменники відносяться до IV-V відмін?
2. Які відмінкові закінчення мають іменники IV-V відмін?
3. У чому особливість іменника species?
4. Які спеціальні вирази з іменниками IV-V відмін ви знаєте?

Б. Тести з теми № 22.

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати іменники в словниковій формі;
- перекласти латиною терміни з узгодженим означенням;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати словникову форму іменників IV-V відмін;
- провідмінювати іменник за всіма відмінками;
- повторити правило перекладу термінів із узгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема конструкції «узгоджене означення»

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття:

«Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів № 3»

1. Тема практичного заняття № 23 «Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів № 3» - 2 години

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: Систематизація та закріплення граматичних моделей термінів № 3.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості про прикметники III відміни;
- відмінювання дієприкметників теперішнього часу активного стану;
- правила утворення хімічних сполук;
- відмінкові закінчення іменників IV-V відмін;
- правила оформлення латинської частини рецепту.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- відмінювати іменники IV-V відмін за всіма відмінками однини та множини;
- узгоджувати прикметники II групи з іменниками;
- вживати назви хімічних сполук в рецептах та у багатослівних термінах.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники п'ятьох латинських відмін за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, солей.	Вживати іменник назви хімічних сполук в рецептах.
3	Внутрипредметна інтеграція 1.Граматика латинської мови 2.Рецептурні формуліровки	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст заняття:

- Огляд системи іменників IV-V відміни;
- Хімічна номенклатура;
- Узгодження прикметників із іменниками п'ятьох латинських відмін.

Латинські іменники поділяються на 5 відмін. Відміна визначається за закінченням родового відмінка однини, рід – за закінченням називного відмінка однини.

До IV відміни відносяться іменники чоловічого роду з закінченням у називному відмінку однини -us та середнього роду з закінченням -i. В родовому відмінку однини вони мають закінчення -us. Наприклад: *spiritus, us m*- спирт; *cogni, us n* - риг. За винятком до жіночого роду відноситься іменник *Quercus, us f* - дуб.

До V відміни відносяться іменники жіночого роду з закінченням -es у називному відмінку однини; у родовому відмінку однини вони мають закінчення -ei. Наприклад: *species, ei f* - 1) вид (у ботаниці), 2) збір (лікарська форма)

Латинські назви хімічних елементів – іменники середнього роду 2 відміни. Виключенням є *Sulfur, uris n* - сірка, *Phosphorus, I m* - фосфор. Назви хімічних елементів пишуться з великої букви.

Назви кислот.

Латинські назви кислот складаються з іменника та узгодженого з ним прикметника 1 групи, який утворюється шляхом приєднання до основи кислотоутворюючого елемента певного суфікса.

Суфікс **-ic** – вказує на високий ступінь окислення.
Наприклад: *acidum nitricum* – азотна кислота

acidum arsenicum – миш`якова кислота

Суффікс **-os** - вказує на низкий ступінь окислення.

Наприклад: *acidum nitrosum* - азотиста кислота

acidum arsenicosum - миш`яковиста кислота

Прикметники в назвах безкисневих кислот утворюються за допомогою префікса **hydro-**.

Наприклад: *acidum hydrosulfuricum* – соляна кислота

Назви оксидів.

Назви оксидів утворюються з назви хімічного елемента у родовому відмінку та групової назви оксиду у називному відмінку. Відрізок – **oxy-** вказує на присутність кисню, а префікси підкреслюють структуру сполуки.

Наприклад: *Plumbi oxydum* –оксид свинцю

Hydrogeni peroxydum – пероксид водню

В назвах хімічних сполук можуть застосовуватися грецькі числівникові префікси, такі як моно- моно- або одно-; ді-ди- або дво-; трі-три- та ін.

Латинські назви солей

При складанні назв солей використовують такий самий принцип, що й для назв оксидів та кислот.

У назвах солей на першому місці ставиться назва катіона в родовому відмінку, а на другому – назва аніона в називному відмінку:

назва катіона (іменник в Gen. sing.) + назва аніона (іменник в Nom. sing.)

Назви аніонів солей утворюються шляхом приєднання до повної чи спрощеної основи назви утворюючої кислоти відповідного суфікса:

- as** (для назв солей оксигеновмісних кислот на вищому ступені окиснення);
- is** (для назв солей оксигеновмісних кислот на нижчому ступені окиснення);
- id(um)** (для назв солей безоксигенових кислот).

Особливу увагу під час вивчення III відміни слід звернути на визначення основи. У більшості іменників у називному відмінку вона усічена і проявляється повністю у родовому відмінку. Визначається основа шляхом відкидання закінчення *-is* від форми родового відмінка.

Прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі та відмінку. Часто обидві частини мови належать до різних відмін, і кожне слово відмінюється згідно з його правилами.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Перекласти українською мовою:

1. Pro die. 2. Ad usum internum. 3. Species sedativae. 4. Praeparata species pectoralis pro infantibus. 5. Ad usum proprium. 6. Usus magister est optimus. 7. Fructus dulces.

2. Перекласти фармацевтичні терміни латиною:

Етиловий спирт, відвар кори дуба, мазь для зовнішнього застосування, подрібнені плоди глоду, порошки для внутрішнього застосування, відвар плодів кропу.

3. Перекласти українською мовою:

1. Sulfur depuratum pro unguento. 2. Emulsum seminum Amygdali. 3. Mucilago ameli in medicina adhibetur. 4. Pulveres in doses dividuntur. 5. Oleum Arachidis.

4. Перекладіть рецепти українською мовою:

Recipe: Solutionis Ichthyoli 10% 25 ml

Da. Signa:

Recipe: Sulfuris depurati 0,3

Olei Persicorum 30,0

Misceatur. Detur.

Signetur:

5. Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Сиропу ревеня 300 мл

Видати. Позначити:

Візьми: Настою коріння алтеї 1,0-100 мл

Нашатирно-анісових крапель 1 мл

Змішати. Видати. Позначити:

Візьми: Розчину глюкози 40 % 20 мл

Видай в ампулах числом 6

Познач:

Візьми: Цукру 20.02.11

Очищеної води 80,0

Змішай. Видай. Познач:

Візьми: Таблетки проти кашлю числом 10

Видати. Позначити:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

1.Добова доза. 2.Для внутрішнього застосування. 3.Заспокійливий збір. 4.Приготуй грудний збір для дітей. 5.Для власного застосування.6.Досвід – найкращий вчитель. 7. Солодкі плоди.

Завдання 2.

Spiritus aethylicus, decoctum corticis Quercus, unguentum ad usum externum, fructus Crataegi concisi, pulveres ad usum internum, decoctum fructuum Foeniculi.

Завдання 3. 1. Очищена сірка для мазі. 2. Емульсія насіння мигдалю. 3. Слиз крохмалю вживається в медицині. 4. Порошки поділяються на дози. 5. Арахісова олія.

Завдання 4.

Візьми: Розчину іхтиолу 10 % 25 мл

Видай. Познач:

Візьми: Очищеної сірки 0,3

Персикової олії 30,0

Змішати. Видати. Позначити:

Завдання 5.

Recipe: Sirupi Rhei 300 ml

Detur. Signetur:

Recipe: Infusi radicum Althaeae 1,0-100ml

Liquoris Ammonii anisati 1 ml

Misceatur.Detur. Signetur

Recipe: Sacchari 20,0

Aquae purificatae 80,0

Misce. Da. Signa:

Recipe: Tabulettas contra tussim numero 50

Detur. Signetur:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№ п/п	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Написати словникову форму іменника: збір, спирт	Словникова форма складається з повної форми Nom.sing.,закінчення Gen.sing. та позначення роду.	Species, ei f Spsritus, us m
2.	Перекласти термін із узгодженим означенням: Сечогінний збір	Прикметник узгоджується з іменником за родом, числом та відмінком.	Species diureticae
3.	Перекласти латиною рецепт: Візьми:Таблетки активованого вугілля 0,5 числом 20 Видай. Познач:	Таблетки, очні плівки,свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.	Rp:Tabulettas carbonis activati0,5 №20 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Які іменники відносяться до IV-V відмін?
2. Які закінчення мають у називному відмінку іменники IV-V відмін?
3. До якої відміни належать назви хімічних елементів?
4. Як утворюються назви кислот, оксидів, солей?
5. За яким правилом прикметники узгоджуються з іменниками?
6. Яке правило пропису лікарських засобів в рецепті?

Б. Тести з теми № 23

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати іменники IV-V відмін в словниковій формі;

- перекласти латиною терміни з узгодженим означенням;
- перекласти рецепт латинською мовою;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати словникову форму іменників IV-V відмін;
- провідмінювати іменники IV-V відмін за всіма відмінками;
- повторити правило перекладу термінів із узгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема конструкції «узгоджене означення»

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття:

«Біномінальна ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв. Назви алкалоїдів і глікозидів»

1.Тема практичного заняття № 24 «Біномінальна ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв. Назви алкалоїдів і глікозидів» - 2 години.

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: розглянути основні принципи біноміальної ботанічної номенклатури, основні граматичні моделі ботанічних назв, вивчити особливості латинських назв алкалоїдів та глікозидів.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості щодо біноміальної ботанічної номенклатури;
- граматичні моделі ботанічних назв;
- правила перекладу фармацевтичних назви рослин;
- суфікси, за допомогою яких утворюються назви ботанічних родин, алкалоїдів і глікозидів.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- перекладати фармацевтичні назви рослин;
- перекладати рецепти латинською мовою і навпаки .

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменників і прикметників.	Визначати рід та відміну іменників і прикметників, правильно їх узгоджувати.
2	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія	Ботанічні та фармацевтичні назви рослин	Утворювати фармацевтичні терміни з назвами рослин
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1.Граматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Перекладати фармацевтичні терміни з назвами рослин та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст теми.

- Загальні відомості про біноміальну ботанічну номенклатуру.
- Граматичні моделі ботанічних назв.
- Фармацевтичні назви рослин.
- Назви ботанічних родин
- Латинські назви алкалоїдів і глікозидів

Загальні відомості про біноміальну ботанічну номенклатуру

Утворення та вживання латинських наукових назв рослин регулюються зводом правил – Міжнародним кодексом ботанічної номенклатури. Останній такий кодекс був прийнятий у 1972 р. Міжнародний кодекс складається з чітко організованої системи латинських назв систематичних груп, які називаються *таксонами*.

Велика робота з класифікації та опису рослин (приблизно 150 видів), зроблена видатним шведським ученим Карлом Ліннеєм (1707–1778 рр.), якого називають «батьком» наукової систематики, навіть «батьком» ботаніки. К. Лінней провів величезну роботу, склав опис близько 8 тисяч видів рослин, з яких півтори тисячі раніше не були відомі науці. Він розробив реєстр ботанічних термінів (близько тисячі назв), якими варто користуватися при описі рослинних форм, і тим самим заклав основи уніфікації цих описів. Назви рослин повинні бути короткими і чіткими. Цій умові найкраще відповідають введені К. Ліннеєм у постійний вжиток бінарні ботанічні назви.

Кожна рослина має «прізвище» та «ім'я» — родову і видову назви. Вони вказують на історію вивчення рослини, географічні дані, вживання рослини, час зростання, морфологічні або фізичні особливості рослини. Видова назва визначає індивідуальність рослини, її специфіку. Так, рід жовтець (*Ranunculus*) об'єднує жовтець повзучий, жовтець їдкий, жовтець золотистий і ще понад 400 видів.

Бінарні назви оформлюються за певними правилами. Вони повинні бути за формою латинськими або латинізованими, тобто написаними з дотриманням правил латинської граматики. У кінці назви вказують (у скороченій формі) ім'я ботаніка, який уперше описав дану рослину.

Наприклад: *Oryza sativa* L. (Linneus) *Rosa cinnamomea* L.

Taraxacum officinale Wigg. (Wigger)

Граматичні моделі ботанічних назв

Кожна латинська ботанічна назва рослини складається з двох слів, перше з яких — назва роду, друге — видовий епітет. Назва роду завжди виражена іменником у називному відмінку, а видове означення може бути виражене: іменником у називному відмінку, іменником у родовому відмінку, невідмінюваним іменником, іменником з означенням, прикметником.

У залежності від того, чим виражене видове означення, умовно можна виділити п'ять таких граматичних моделей ботанічних назв:

	Назва роду	Видовий епітет
Модель 1	іменник у Nom. <i>Atropa belladonna</i>	іменник у Nom. беладона звичайна
Модель 2	іменник у Nom. <i>Primula veris</i>	іменник у Gen. первоцвіт весняний (весни)
Модель 3	іменник у Nom. <i>Panax ginseng</i>	невідмінюваний іменник женьшень
Модель 4	іменник у Nom. <i>Capsella bursa pastoris</i>	іменник з означенням грицики звичайні
Модель 5	іменник у Nom. <i>Mentha piperita</i>	прикметник м'ята перцева

Фармацевтичні назви рослин

Фармацевтичною назвою рослини може бути назва роду або видове означення. Якщо назва рослини утворена за 1-ою, 3-ою або 4-ою моделями, у назві лікарської сировини вживається звичайно видовий епітет, якщо за 2-ою або 5-ою моделями — назва роду.

- Наприклад: (I) *Acorus calamus – rhizomata Calami*
(II) *Primula veris – folia Primulae*
(III) *Theobroma cacao – semina Cacao*
(IV) *Dryopteris filix-mas – rhizomata Filicis maris*
(V) *Foeniculum vulgare – fructus Foeniculi*

Зазвичай у назві рослинної сировини записують назву роду, якщо з лікувальною метою використовується один представник даного роду (Наприклад: *flores Calendulae – Calendula officinalis*), або якщо різні види того ж самого роду рослини мають однакові лікувальні властивості. Наприклад: рослини *Viola tricolor* (фіалка триколірна) і *Viola arvensis* (фіалка польова) використовуються в медицині з однією метою, як відхаркувальний і сечогінний засіб. Тому в назві лікарської сировини записується тільки назва роду рослини: *herba Violaе*. Повна ботанічна назва використовується, якщо треба виділити, з якого різновиду рослини в готовлено лікарський засіб. Наприклад, *oleum Menthae piperitae*.

Видове визначення є назвою рослинної сировини, якщо кілька видів рослин відносяться до одного роду, але мають різні фармакологічні властивості. Наприклад, рослини одного роду – *Artemisia absinthium* (полин гіркий) і *Artemisia cina* (полин цитварний) – використовують у медицині з різною метою: першу – для збудження апетиту, другу – як протиглистий і протизапальний засіб. Тому як фармацевтичні використовують видові назви рослин. Наприклад: *herba Absinthii, flores Cinae*.

Повна ботанічна назва часто записується у назві сировини і в тому випадку, якщо рослина отруйна і одержані з неї препарати мають високу токсичність. Наприклад: *herba Ledi palustris, herba Adonidis vernalis*.

Фармацевтичні назви рослин можуть не співпадати з ботанічними назвами. У ряді випадків це пояснюється тим, що в номенклатурі лікарських засобів зберігається ботанічна назва, яка застосувалась раніше, у той час як з'явилась і стала офіційно визнаною у сучасній ботанічній номенклатурі нова назва. Розглянемо деякі приклади розбіжності ботанічних та фармацевтичних назв лікарських рослин.

Ботанічна назва рослини	Назва лікарської рослинної сировини
<i>Brassica nigra</i> – гірчиця чорна	<i>Sinapis, is f</i> Наприклад: <i>semina Sinapis,</i> <i>Oleum Sinapis aethereum</i> – ефірна гірчична олія
<i>Cassia acutifolia</i> – касія гостролиста	<i>Senna, ae f</i> <i>Cassia, ae f</i> Наприклад: <i>folia Sennae (Cassiae)</i> – листя сени (касії)

Назви ботанічних родин

Латинські назви ботанічних родин – це прикметники у формі жіночого роду називного відмінка множини, узгоджені з іменником *plantae* (рослини).

Звичайно назви ботанічних родин утворюються за допомогою суфікса **-ace-**:

основа іменника (назва роду) + суфікс **-ace-** + закінчення **-ae**

Назви родин пишуться з великої літери.

Наприклад: *Rosaceae* (від *Rosa, ae f*) – розоцвіті

Betulaceae (від *Betula, ae f*) – березові

Plantaginaceae (від *Plantago, inis f*) – подорожникові

Деякі назви ботанічних родин утворюються інакше.

Наприклад: губоцвіті – Labiatae

складноцвіті – Compositae

зонтичні – Umbelliferae

Потрібно запам'ятати назви деяких ботанічних родин:

Крушинові	– Rhamnaceae
Розоцвіті	– Rosaceae
Липові	– Tiliaceae
Пасльонові	– Solanaceae
Подорожникові	– Plantaginaceae
Кропивні	– Urticaceae
Березові	– Betulaceae
Соснові	– Pinaceae
Макові	– Papaveraceae
Тирличеві	– Gentianaceae
Хвощові	– Equisetaceae
Фіалкові	– Violaceae
Гарбузові	– Cucurbitaceae
Льонові	– Linaceae
Лимонникові	– Schizandraceae
Валеріанові	– Valerianaceae

Латинські назви алкалоїдів і глікозидів

З лікарських рослин видобувають хімічні речовини – алкалоїди (alcaloida) і глікозиди (glycosida).

Латинські назви алкалоїдів і глікозидів утворюються найчастіше суфіксальним способом:

основа іменника (назва роду або видового епітета)	суфікс -in-	закінчення -um
--	-----------------------	--------------------------

Наприклад: *Efedrinum* (*Efedra equisetina*) – ефедрин

Strychninum (*Strychnos nux-vomica*) – стрихнін

Іноколи зустрічаються назви глікозидів, утворені за допомогою суфікса **-sid-**.

Наприклад, із жовтушника сірого (*Erysimum canescens*) виділені глікозиди *Erysimumum* та *Erysimosidum*.

Якщо з одного виду рослини отримують не один глікозид, а декілька, то назва другого, третього та наступних формується на базі родової чи видової назви, але з деякими модифікаціями (з додаванням або перегруповуванням існуючих складів та літер). Таким чином, наприклад, утворені назви трьох глікозидів, що містяться в рослині *Nerium oleander* (олеандр звичайний): *Oleandrinum* – олеандрин, *Adinerinum* – адинерин, *Neriantinum* – неріантин.

Один і той самий алкалоїд може знаходитись в різних рослинах, але свою назву він отримує лише від одного з них. Наприклад, алкалоїди гіосциамін і скополамін, які разом з атропіном містяться в рослині *Atropa belladonna*, отримали свої назви відповідно від *Hyoscyamus* (блекота) і *Scopolia* (скополія), бо в цих рослинах вони є головними діючими речовинами. З іншого боку, відомі випадки, коли речовини, котрі вважались спочатку не подібними за своїм складом і мали різні назви, в подальшому ідентифікувались та отримали єдину назву. Так сталося з назвою кофеїну. Після того, як було виявлено, що теїн, який міститься у чаї (*Thea*), гуаранін – в гуарані і кофеїн – в каві є ідентичними алкалоїдами, за ними закріпилась одна назва – *Coffeinum*.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. *Перекладіть латинською мовою ботанічні назви, визначте їх граматичну модель, вкажіть фармацевтичну назву рослини:*

1. Гірчиця чорна
2. Полин гіркий
3. М'ята перцева
4. Череда трироздільна
5. Женьшень

2. *Перекладіть латинською мовою:*

1. Дуб звичайний, відвар кори дуба для полоскання, кора дуба порошкова для присипки.
2. Звіробій звичайний, настій трави звіробою, настоянка звіробою.
3. Евкалипт попелястий, настій листя евкалипту, олія евкалипту.
4. Термопсис ланцетний, настій трави термопсису, сухий екстракт термопсису.
5. Подорожник великий, настій листя подорожника, сік подорожника.

3. *Перекладіть латинською мовою, напишіть повну ботанічну назву рослини:*

1. Олія соняшникова для пластирів, мазей та розтирань.
2. Настій трави деревію.
3. Рідкий екстракт алое.
4. Персикова олія.
5. Настій листя кропиви.

4. *Перекладіть рецепти латинською мовою:*

1. Візьми: Настою трави горицвіту весняного 8,0–200 мл
Настоянки собачої кропиви
Настоянки валеріани по 10 мл
Змішай. Видай.
Познач:
2. Візьми: Відвару плодів жостеру проносного 20,0–200 мл
Сиропу ревеню 20,0
Змішати. Видати.
Позначити:
3. Візьми: Олії евкалипту 10,0
Ментолу 1,0
Змішай. Видай.
Познач:
4. Візьми: Настою трави грициків 10,0 – 200 мл
Видай.
Познач:
5. Візьми: Настою листя дигіталісу 0,5 – 180 мл
Простого сиропу 20 мл
Змішай. Видай.
Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

1. Гірчиця чорна – *Brassica nigra* (V) – *Sinapis*, is f
2. Полин гіркий – *Artemisia absinthium* (I) – *Absinthium*, i n
3. М'ята перцева – *Mentha piperita* (V) – *Mentha piperita*
4. Череда трироздільна – *Bidens tripartita* (V) – *Bidens*, ntis f
5. Женьшень – *Panax ginseng* (III) – *Ginseng* (незмін.)

Завдання 2.

1. *Quercus robur*, decoctum cortices *Quercus* pro gargarismate, cortex *Quercus pulveratus* pro aspersione.
2. *Hypericum perforatum*, infusum herbae *Hyperici*, tinctura *Hyperici*.
3. *Eucalyptus cinerea*, infusum foliorum *Eucalypti*, oleum *Eucalypti*.
4. *Thermopsis lanceolata*, infusum herbae *Thermopsidis*, extractum *Thermopsidis siccum*.
5. *Plantago major*, infusum foliorum *Plantaginis*, succus *Plantaginis*.

Завдання 3.

1. Олія соняшникова для пластирів, мазей та розтирань – oleum *Helianthi* pro emplastris, unguentis et frictionibus (*Helianthus annuus*).
2. Настій трави деревію – infusum herbae *Millefolii* (*Achillea millefolium*).
3. Рідкий екстракт алое – extractum *Aloës fluidum* (*Aloë arborescens*).
4. Персикова олія – oleum *Persicorum* (*Persica vulgaris*).
5. Настій листя кропиви – infusum foliorum *Urticae* (*Urtica dioica*).

Завдання 4.

1. Recipe: Infusi herbae *Adonidis vernalis* 8,0–200 ml
Tincturae *Leonuri*
Tincturae *Valerianae* ana 10 ml
Misce. Da.
Signa:
2. Recipe: Decocti fructuum *Rhamni catharticae* 20,0–200 ml
Sirupi *Rhei* 20,0
Misceatur. Detur.
Signetur:
3. Recipe: Olei *Eucalypti* 10,0
Mentholi 1,0
Misce. Da
Signa:
4. Recipe: Infusi herbae *Bursae pastoris* 10,0 – 200 ml
Da.
Signa:
5. Recipe: Infusi foliorum *Digitalis* 0,5 – 180 ml
Sirupi simplicis 20 ml
Misce. Da.
Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. — 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. — с. 22 — 32.

2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Бєляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — С. 15-25.

3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. — Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. — Вінниця: Нова Книга, 2016. — 783 с.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти терміни латинською мовою: настій трави деревію рідкий екстракт алое	На першому місці ставимо лікарську форму в Nom., далі – назва речовини або рослини в Gen. (якщо вказано вид рослинної сировини, то її пишемо зразу після лікарської форми в Gen. sing./pl.). Означення (прикметник) пишемо в кінці, узгоджуємо з іменником.	infusum herbae Millefolii extractum Aloës fluidum
2.	Перекласти латиною рецепт: Візьми: Настою листя дигіталісу 0,5 – 180 мл Простого сиропу 20 мл Змішай. Видай. Познач:	Назви лікарських препаратів пишемо в рецептурному рядку в Gen.	Rp: Infusi foliorum Digitalis 0,5 – 180 ml Sirupi simplicis 20 ml Misce. Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Як утворюються ботанічні назви?
2. Які є граматичні моделі ботанічних назв?
3. Як утворюються назви ботанічних родин?
4. Як утворюються латинські назви алкалоїдів і глікозидів?

Б. Тести з теми № 24.

В. Ректорські тести.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1.Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати назви лікарських рослин в словниковій формі;
- перекласти латиною фармацевтичні назви рослин;

- перекласти словосполучення і рецепти латинською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати особливості утворення ботанічних назв;
- вивчити суфікси, які застосовуються в назвах ботанічних родин, алкалоїдів та глікозидів;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- граматичні моделі ботанічних назв;

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття:

«Ступені порівняння прикметників. Неправильні ступені порівняння»

1. Тема практичного заняття № 25: «Ступені порівняння прикметників. Неправильні ступені порівняння» - 2 години

2. Актуальність теми полягає у продовженні знайомства студентів з прикметниками, трьома ступенями порівняння, їх творенням та відмінюванням, знайомством з неправильними ступенями порівняння прикметників, особливостями вживання ступенів порівняння в ботанічній термінології.

3. Цілі заняття:

3.1. Загальні цілі полягають у виробленні навичок утворювати ступені порівняння прикметників – вищого та найвищого. Засвоїти неправильні ступені порівняння, особливості їх вживання в рецептурі та ботанічній термінології.

3.2. Виховні цілі: формування базисних знань з латинської мови для майбутньої професії. Робота над виробленням професійної уваги, сприймання та пам'яті – важливих рис фармацевта.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- ступені порівняння прикметників, їхнє творення та відмінювання;
- ступені порівняння прикметників від різних основ;
- особливості вживання ступенів порівняння в ботанічній номенклатурі.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- набути практичних навичок творення прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння;
- відмінювати прикметники у вищому та найвищому ступені;
- утворювати неправильні ступені порівняння прикметників;
- правильно вживати відмінки при ступенях порівняння.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1.	Попередні дисципліни: 1. Українська мова 2. Іноземні мови	Граматичні категорії прикметника, відмінкові закінчення, алгоритм узгодження прикметників з іменниками, ступені порівняння та особливості їхнього творення.	Визначати рід, число, відмінок прикметників за закінченнями іменників. Відмінювати прикметники за відмінками в однині та множині. Утворювати вищий та найвищий ступені порівняння прикметників
2.	Наступні дисципліни: 1. Фармакологія 2. Хімія	Способи творення вищого та найвищого ступенів порівняння, суфікси, за допомогою яких творяться вищий та найвищий ступені порівняння прикметників у латинській мові. Засвоїти неправильні ступені порівняння, особливості їх	Виробити практичні навички творення прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння, відмінювати прикметники у вищому та найвищому ступені, утворювати неправильні

		вживання в рецептурі та ботанічній термінології.	ступені порівняння прикметників, правильно вживати їх в рецептурі та ботанічній термінології.
3.	Внутрішньопредметна інтеграція	Особливості відмінювання іменників жіночого роду III відміни	Перекладати фармацевтичні вирази та рецепти латинською мовою

5. Зміст теми:

- Ступені порівняння прикметників;
- Неправильні ступені порівняння прикметників;
- Вживання ступенів порівняння прикметників у рецептурі та ботанічній термінології.

Якісні прикметники в латинській мові, як і в українській, мають три ступені порівняння:

Звичайний – *gradus positivus*

Вищий – *gradus comparativus*

Найвищий – *gradus superlativus*

Вищий ступінь утворюється шляхом приєднання до основи прикметника звичайного ступеня суфіксів – *ior* (m.,f.), - *ius(n)*. Genetivus sing. всіх трьох родів закінчується на – *ioris*

Positivus

Comparativus

Purus, a, um – чистий, a, e

purior, *purius* – чистіший, a, e

Niger, gra, grum – чорний, a, e

nigrior, *nigrius* – чорніший, a, e

Subtilis, e – дрібний, a, e

subtilior, *subtilius* – дрібніший, a, e

Simplex, icis – простий, a, e

simplicior, *simplicius* – простіший, a,

Прикметники у вищому ступені відмінюються за приголосним типом III відміни.

Найвищий ступінь більшості прикметників утворюється шляхом приєднання до основи звичайного ступеня суфікса – *issim-* та родових закінчень –*us(m)*, –*a(f)*, –*um(n)*.

Positivus

Superlativus

Purus, a, um *purissimus*, a, um – найчистіший, a, e

Subtilis, e *subtilissimus*, a, um – найдрібніший, a, e

Simplex, icis *simplicissimus*, a, um – найпростіший, a, e

Прикметники у найвищому ступені відмінюються як прикметники першої групи, тобто чоловічий та середній рід – за II відміною, а жіночий – за I відміною.

Найвищий ступінь прикметників на –*er* утворюється шляхом приєднання суфікса –*rim* та родових закінчень –*us*, –*a*, –*um* до форми Nom. Sing. чоловічого роду.

Positivus Superlativus

Niger, gra, grum nigerrimus, a, um – найчорніший, а, е

Acer, acris, acre acerrimus, a, um – найгостріший, а, е

Неправильні ступені порівняння прикметників

У багатьох мовах є прикметники, які утворюють ступені порівняння від різних основ, так звані неправильні ступені порівняння.

Positivus Comparativus

Multus, a, um – численний plus – більш численний

Bonus, a, um – хороший melior, melius – кращий

Malus, a, um – поганий pejor, pejus – гірший

Magnus, a, um – великий major, majus – більший

Parvus, a, us – малий minor, minus – менший

Superlativus

Plurimus, a, um – найчисленніший

Optimus, a, um – найкращий

Pessimus, a, um – найгірший

Maximus, a, um – найбільший

Minimus, a, um – найменший

Вищий та найвищий ступені цих прикметників відмінюються за загальними правилами.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань – умінь:

1. *Перекладіть прикметники, утворіть ступені порівняння:*

Гіркий, свіжий, солодкий, чорний, м'який, великий, хороший, малий, крупний.

2. *Узгодьте прикметники з іменниками, перекладіть вирази:*

Spissior, spissius (мазь, маса, сік, екстракт), recentior, recentius (сироп, настій, трава, мед), purissimus, us, a (глина, вазелін для очей, ефір для наркозу), ruberrimus, a, um (ягода, квітка).

3. *Перекладіть рецепти латинською мовою:*

1. Візьми: Настою трави горицвіту весняного 6,0 – 180 мл

Темісалу 4,0

Сиропу простого до 200 мл

Змішай. Видай.

Познач:

2. Візьми: Найдрібнішого порошка лимонника китайського 0,3

Видай таких доз числом 12

Познач:

3. Візьми: Настою трави багна болотяного 10,0 – 180 мл
Сиропу алтея до 200 мл
Змішай. Видай.
Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Гіркий – *amarus*, a, um – *amarior*, ius – *amarissimus*, a, um
Свіжий – *recens*, ntis – *recentior*, ius – *recentissimus*, a, um
Солодкий – *dulcis*, e – *dulcior*, ius – *dulcissimus*, a, um
Чорний – *niger*, gra, grum – *nigrior*, ius – *nigerrimus*, a, um
М'який – *mollis*, e – *mollior*, ius – *mollissimus*, a, um
Великий – *magnum*, a, um – *major*, jus – *maximus*, a, um
Хороший – *bonus*, a, um – *melior*, ius – *optimus*, a, um
Малий – *parvus*, a, um – *minor*, us – *minimus*, a, um
Крупний – *grossus*, a, um – *grossior*, ius – *grossissimus*, a, um

Завдання 2.

Unguentum spissius – найгустіша мазь
Massa spissior – найгустіша маса
Extractum spissius – найгустіший екстракт
Infusum recentius – найсвіжіший настій
Herba recentior – найсвіжіша трава
Mel recentius – найсвіжіший мед
Argilla purissima – найчистіша глина
Vaselinum purissimum pro oculis – найчистіший вазелін для очей
Aether purissimus pro narcosi – найчистіший ефір для наркозу

Завдання 3.

1. Recipe: Infusi herbae Adonidis vernalis 6,0 – 180 ml
Themisali 4,0
Sirupi simplicis ad 200 ml
Misce. Da.
Signa:
2. Recipe: Pulveris Schizandrae chinensis subtilissimi 0,3
Da tales doses numero 12
Signa:
3. Recipe: Infusi herbae Ledi palustris 10,0 – 180 ml
Sirupi Althaeae ad 200 ml
Misce. Da. Signa:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь, можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толлок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. — 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. — с. 22 — 32.

2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — С. 15-25.

3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. — Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. — Вінниця: Нова Книга, 2016. — 783 с.

6.3.Орієнтуюча карта для самостійної підготовки студента з використанням літератури з теми заняття:

Основні завдання	Вказівки	Відповіді
Перекласти прикметники, утворити ступені порівняння:	Вищий ступінь утворюється шляхом приєднання до основи прикметника звичайного ступеня суфіксів – ior (m.,f.), - ius(n). Genetivus sing. всіх трьох родів закінчується на – ioris	Гіркий – amarus, a, um – amarior, ius – amarissimus, a, um
Гіркий		Свіжий – recens, ntis – recentior, ius – recentissimus, a, um
Свіжий	Найвищий - утворюється шляхом приєднання до основи звичайного ступеня суфікса – issim- та родових закінчень –us(m), -a(f), -um(n).	Хороший - bonus, a, um – – melior, melius – optimus, a, um
Хороший		Малий – parvus, a, um – minor, us – minimus, a, um
Малий	Найвищий ступінь прикметників на – er утворюється шляхом приєднання суфікса –rim та родових закінчень – us, -a, -um до форми Nom. sing. чоловічого роду.	(неправильний ступінь)

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання:

1. Які ступені порівняння прикметників ви знаєте?
2. Як твориться вищий ступінь прикметників чоловічого, жіночого та середнього родів?
3. Яке закінчення вони одержують у родовому відмінку?
4. За яким типом якої відміни відмінюються прикметники у вищому ступені?
5. Як твориться найвищий ступінь прикметників?
6. Назвіть відмінкові закінчення прикметників у найщому ступені.
7. Що ви знаєте про неправильні ступені порівняння прикметників?
8. Назвіть прикметники, у яких вищий та найвищий ступінь творяться від інших основ
9. Які ви знаєте особливості вживання ступенів порівняння прикметників у ботанічній номенклатурі?

Б. Тести для самоконтролю:

-тести з теми № 25

8.Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

-вивчити ступені порівняння прикметників, способи творення вищого та найвищого ступенів порівняння, суфікси, за допомогою яких творяться вищий та найвищий ступені порівняння прикметників; неправильні ступені порівняння;

- виробити практичні навички творення прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння, відмінювання прикметників у вищому та найвищому ступені; утворювати неправильні ступені порівняння прикметників, правильно вживати відмінки при ступенях порівняння;

- уміти перекладати словосполучення, речення з прикметниками у вищому та найвищому ступенях, користуватися ступенями порівняння від різних основ у ботанічній термінології.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями, навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання:

- записати прикметник у початковій формі

- знайти основу

- до основи прикметника приєднати суфікси $-ior(m, f)$, $-ius(n)$ – вищий ступінь; суфікси $-issim(us, a, um)$, $-rim(us, a, um)$ – найвищий ступінь.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками, передбаченими даною роботою:

- таблиця «Ступені порівняння прикметників»

- таблиця «Неправильні ступені порівняння прикметників»

10.1 Тести за темою № 25, тести ректорського контролю

11.Тема наступного заняття:

«Словотворення. Прислівник.. Ступені порівняння прислівників. Найменування порошоків за ступенем подрібнення. Числівники. Займенники. Спеціальні вирази з займенниками у фармацевтичній термінології»

1.Тема практичного заняття № 26 «Словотворення. Прислівник.. Ступені порівнення прислівників. Найменування порошоків за ступенем подрібнення. Числівники. Займенники. Спеціальні вирази з займенниками у фармацевтичній термінології» - 2 години.

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміоеlementів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: вивчити латинські назви прислівників, займенників, числівників.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості щодо латинських прислівників, займенників, числівників;
- правило утворення прислівників;
- назви порошоків за ступенем подрібнення;
- відмінювання кількісних та порядкових числівників;
- правильно вживати латинські назви прислівників, займенників, числівників у фармацевтичних термінах та рецептурі.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- утворювати прислівники;
- відмінювати кількісні та порядкові числівники;
- застосовувати числівникові префікси у фармацевтичних термінах.
- перекладати фармацевтичні терміни з прислівниками, займенниками та числівниками.

4. Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії прислівників, займенників, числівників	Утворювати прислівники, відмінювати числівники.
2	Наступні дисципліни: 1.Фармакологія	Латинські назви прислівників, займенників, числівників	Утворювати фармацевтичні терміни прислівниками, займенниками та числівниками
3	Внутрішньопредметна інтеграція 1.Граматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Утворення прислівників від прикметників. Відмінювання числівників.	Перекладати фарм. терміни з прислівниками, займенниками та числівниками

5. Зміст теми.

- Прислівник.
- Ступені порівняння прислівників.
- Прислівники, які вживаються у фармацевтичній термінології.
- Найменування порошків за ступенем подрібнення.
- Числівник.
- Складні і складені числівники.
- Відмінювання кількісних і порядкових числівників.
- Словотворення за допомогою числівників.
- Займенник.

Прислівник

Прислівник – незмінна частина мови, що пов'язується з дієсловом у реченні та виконує функцію обставини. За способом творення прислівники бувають двох типів:

1. Прислівники, утворені від прикметників (таких більшість).

2. Самостійні прислівники.

Утворення прислівників від прикметників:

1. Від прикметників I–II відміни прислівники утворюються шляхом приєднання до основи звичайного ступеня суфікса **-e**.

asepticus, a, um – асептичний aseptice – асептично

exactus, a, um – точний exacte – точно

frigidus, a, um – холодний frigide – холодно, холодним способом.

2. Від прикметників III відміни прислівники утворюються шляхом приєднання до основи прикметника суфікса **-ter**, а у прикметників на **-ns** суфікса **-er**.

sterilis, e – стерильний steriliter – стерильно

simplex, icis – простий simpliciter – просто

utilis, e – корисний utiliter – корисно

recens, ntis – свіжий recenter – свіжо

3. У значенні прислівників використовуються форми Abl. sing., Acc. sing. середнього роду деяких прикметників.

citus, a, um – швидкий cito – швидко

rarus, a, um – рідкий raro – рідко

multus, a, um – численний multum – багато

facilis, e – легкий facile – легко

Самостійні прислівники

Diu – довго; deinde – потім; semper – завжди; nunc – зараз; minutim – дрібно; interdum – інколи; saepe – часто та ін.

Ступені порівняння прислівників

Прислівники, утворені від прикметників, мають ступені порівняння. Форма вищого ступеня порівняння прислівника співпадає з формою середнього роду вищого ступеня порівняння прикметника (з суфіксом **-ius**), а форма найвищого ступеня співпадає з формою найвищого ступеня порівняння прикметника, але має закінчення **-e** замість **-us**.

Positivus: cito – швидко

raro – рідко

Comparativus: citius – швидше

rarius – рідше

Superlativus: citissime – найшвидше, дуже швидко

rarissime – найрідше, дуже рідко

Прислівники, які вживаються у фармацевтичній термінології

aseptice – асептично

minutim – дрібно

ana – по, порівну

caute – обережно

cito – швидко, терміново

citissime – дуже швидко
 exacte – точно
 exactissime – дуже точно
 lente – повільно (за дією)
 semilente – напівповільно (за дією)
 ultralente – дуже повільно (за дією)
 longe – надзвичайно
 modice – середньо, помірно
 optime – найкращим чином
 statim – негайно
 quantum satis – скільки потрібно

Найменування порошоків за ступенем подрібнення

Pulvis subtilis – дрібний порошок
 Pulvis modice subtilis – середньодрібний порошок
 Pulvis subtilissimus – дуже дрібний порошок
 Pulvis longe subtilissimus – найдрібніший порошок
 Pulvis grossus – крупний порошок
 Pulvis modice grossus – середньокрупний порошок
 Pulvis grossissimus – дуже крупний порошок
 Pulvis longe grossissimus – надзвичайно крупний порошок

Числівник

У латинській мові числівники поділяються на кількісні (відповідають на питання скільки?), порядкові (котрий?), розділові (по скільки?), числівники-прислівники (скільки разів?).

Арабські цифри	Кількісні числівники	Порядкові числівники	Римські цифри
1	unus, a, um	primus, a, um	I
2	duo, duae, duo	secundus, a, um	II
3	tres, tria	tertius, a, um	III
4	quattuor	quartus, a, um	IV
5	quinque	quintus, a, um	V
6	sex	sextus, a, um	VI
7	septem	septimus, a, um	VII
8	octo	octavus, a, um	VIII
9	novem	nonus, a, um	IX
10	decem	decimus, a, um	X
15	quindecim	quindecimus, a, um	XV
18	duodeviginti	duodevicesimus a, um	XVIII
20	viginti	vicesimus, a, um	XX
100	centum	centesimus, a, um	C
200	ducenti, ae, a	ducentesimus, a, um	CC
1000	mille	millesimus, a, um	M

Розділові числівники:

1. singuli, ae, a – по одному
2. bini, ae, a – по два
3. terni, ae, a – по три

Числівники-прислівники:

- semel – один раз
 bis – двічі
 ter – тричі

Складні і складені числівники

Складні числівники з останньою цифрою 8 або 9 утворюються шляхом віднімання назви одиниці або двох від назви наступного десятка:

18 – duodeviginti (два від двадцяти)

19 – undeviginti (один від двадцяти)

Складені кількісні числівники від 21 до 99 утворюються двома способами:

а) спочатку ставиться число одиниць, а потім назви десятків зі сполучником et:

25 – quinque et viginti

27 – septem et viginti

б) на першому місці ставиться число десятків, а потім число одиниць:

25 – viginti quinque

27 – viginti septem

У багатозначних числах спочатку ставиться число більшого розряду без сполучника:

155 – centum quinquaginta quinque.

У складних порядкових числівниках усі числа – це порядкові числівники, а в українській мові – тільки останній числівник: п'ятдесят п'ятий – quinquagesimus quintus.

Відмінювання кількісних і порядкових числівників

Відмінюються *кількісні* числівники unus, a, um – один, одна, одно; duo, duae, duo – два; tres, tria – три; назви сотень, тисяч.

Числівник **unus, a, um** використовується тільки в однині, решта – тільки у множині.

Causus	Singularis			Pluralis		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	unus	una	unum	duo	duae	duo
Gen.		unius		duorum	duarum	duorum
Dat.		uni		duobus	duabus	duobus
Acc.	unum	unam	unum	duos	duas	duo
Abl.	uno	una	uno	duobus	duabus	duobus

Causus	Singularis			Pluralis		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	tres	tres	tria	ducenti	ducentae	ducenta
Gen.		trium		ducentorum	ducentarum	ducentorum
Dat.		tribus			ducentis	
Acc.	tres	tres	tria	ducentos	ducentas	ducenta
Abl.		tribus			ducentis	

Порядкові та розділові числівники відмінюються, як прикметники I і II відміни. Числівники-прислівники не відмінюються. На відміну від української мови, де числівники керують іменниками, у латинській мові кількісні числівники узгоджуються з іменниками за родом, числом, відмінком:
дві краплі – guttae duae.

Словотворення за допомогою числівників

Деякі фармацевтичні терміни та ботанічні назви утворені за допомогою числівників-префіксів.

Префікси	Значення
un- (uni-)	одно-
du(o), b-	два-, двічі
ter-, tri-	три-, тричі
quadr(i)-	чотири
quinque(i)-	п'ять
sex(i)-	шість
septi-	сім
octo-	вісім
deci-	десять

Наприклад:

Rudbeckia bicolor – рудбекія двоколірна

Viola tricolor – фіалка триколірна

Hypericum quadrangulum – звіробій чотирикутовий

Leonurus quinquelobatus – собача кропива п'ятилопатева

Займенник

У латинській мові існують такі займенники:

особові (ego – я, tu – ти),

зворотний (sui – себе),

присвійні (meus, a, um – мій; tuus, a, um – твій),

вказівні (is, ea, id – той; hic, haec, hoc – цей),

відносні (qui, quae, quod – який),

співвідносні (talіs, e – такий, qualis, e – який),

заперечні (nemo – ніхто, nihil – ніщо),

питальні (quis? – хто? quid? – що?).

Вирази із займенниками, що використовуються у фармації:

pro me (pro auctore) – для мене (для автора) (me – Abl. sing. від ego – я)

per se – у чистому вигляді, хімічно чистий (se – Acc. sing. від sui – себе)

Da (Dentur) tales doses numero... – Видай (нехай будуть видані) такі дози числом...

(tales – Nom., Acc. plur. від talis, e – такий)

e qua – з якої (Abl. sing. від qui, quae, quod – який, яка, яке)

Misce, ut fiat massa pilularum, e qua formentur pilulae numero... – Змішай, щоб утворилась

пілюльна маса, з якої сформувати пілюлі числом...

cui adde – до якого (до якої) додай (cui – Dat. sing. від qui, quae, quod – який)

Misce, ut fiat mixtura, cui adde... – Змішай, щоб утворилася мікстура, до якої додай...

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Утворіть ступені порівняння прислівників: simpliciter, utiliter, exacte.

2. Перекладіть рецепти латинською мовою:

1. Негайно!

Візьми: Протиотрути при отруєнні металами 200,0

Видай.

Познач:

2. Візьми: Екстракту опію 0,05

Олії какао скільки потрібно, щоб утворилась свічка

Видай такі дози числом 12

Познач:

3. Негайно!

Візьми: Натрію хлориду 5,0

Калію хлориду 0,075

Кальцію хлориду 0,015

Новокаїну 2,5

Очищеної води 1000,0

Додай асептично

Розчину адреналіну гідрохлориду 0,1% 2,0

Видай.

Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Simpliciter – simplicius – simplicissime

Utiliter – utilius – utilissime

Exacte – exactius – exactissime

Завдання 2.

1. Statim!

Recipe: Antidotum metalorum 200,0

Da.

Signa:

2. Recipe: Extracti Opii 0,05

Olei Cacao quantum satis, fiat suppositorium

Da tales doses numero 12

Signa:

3. Statim!

Recipe: Natrii chloridi 5,0

Kalii chloridi 0,075

Calcii chloridi 0,015

Novocaini 2,5

Aquae purificatae 1000,0

Adde aseptice

Solutionis Adrenalini hydrochloridi 0,1 % 2,0

Da.

Signa:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.

2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Утворити ступені порівняння прислівників: simpliciter	вищий ступінь утворюємо за допомогою суфікса -ius , найвищий ступінь – за допомогою суфікса -issim- і ще одного суфікса -e	simplicius simplicissime
2.	Перекласти латиною рецепт: Візьми: Натрію хлориду 5,0 Калію хлориду 0,075 Кальцію хлориду 0,015 Новокаїну 2,5 Очищеної води 1000,0	Назви лікарських препаратів пишемо в рецептурному рядку в Gen.	Rp: Natrii chloridi 5,0 Kalii chloridi 0,075 Calcii chloridi 0,015 Novocaini 2,5 Aquae purificatae 1000,0 Adde aseptice

	Додай асептично Розчину адреналіну гідрохлориду 0,1% 2,0 Видай. Познач:		Solutionis Adrenalini hydrochloridi 0,1 % 2,0 Da. Signa:
--	---	--	---

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Як утворюються прислівники від прикметників?
2. Які ви знаєте самостійні (непохідні) прислівники?
3. Як утворюються ступені порівняння прислівників?
4. Які прислівники найчастіше використовуються в фармацевтичній термінології?
5. Які види числівників ви знаєте?
6. Який числівник використовується тільки в однині?
7. Які займенники найчастіше використовуються в фармацевтичній термінології?

Б. Тести з теми № 26.

В. Ректорські тести.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- утворити прислівник від прикметника;
- утворювати ступені порівняння прислівника;
- утворювати назви числівників;
- відмінювати числівники;
- перекласти латиною фармацевтичні словосполучення та речення з прислівниками, числівниками та займенниками;
- перекласти рецепти латинською мовою і навпаки.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- проаналізувати особливості утворення прислівників від прикметників;
- запам'ятати суфікси, за допомогою яких утворюються ступені порівняння прислівників;
- розглянути граматичні особливості латинських числівників та займенників;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- таблиця з числівниками;
- таблиця з відмінюванням числівників

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття: «Скорочення в рецептах. Найважливіші рецептурні скорочення»

1.Тема практичного заняття № 27: «Скорочення в рецептах. Найважливіші рецептурні скорочення» - 2 години

2. Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis», в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3. Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: ознайомлення з розділом медичної науки про правила виписування лікарських засобів різних форм; найважливішими рецептурними скороченнями.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- структуру рецептурного бланку;
- правила оформлення латинської частини рецепту;
- граматику рецептурного рядку;
- додаткові написи в рецептах
- правила рецептурних скорочень.

3.4. На основі теоретичних знань з теми :

вміти:

- грамотно писати латинську частину рецепту;
- вживати додаткові написи на рецептурному бланку;
- правила скорочень в рецепті.

4.Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники та прикметники за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія	Назви хімічних елементів та хімічних сполук.	Утворювати назви кислот,оксидів,солей
3	Внутрипредметна інтеграція 1.ГраMATика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст теми:

- Лікарська рецептура
- Граматика рецептурного рядку
- Додаткові написи в рецептах
- Правила скорочень в рецептах

Лікарська рецептура – це розділ медичної науки про правила виписування лікарських засобів різних форм. Рецепт – це письмове звернення лікаря до фармацевта з проханням про виготовлення або відпуск ліків хворому із зазначенням способу їх застосування. Рецепти виписуються за строго визначеною формою, де вказуються лікарські речовини, їх дози, лікарська форма, спосіб приймання ліків. Рецепти виписують на спеціальних бланках, форма яких затверджена Міністерством охорони здоров'я України латинською мовою, чітким і розбірливим почерком, без виправлень.

Правила виписування рецептів:

Назва лікарської речовини після дієслова *Recipe* пишеться з великої літери у родовому відмінку, який граматично залежить від кількості речовини. Кожна нова речовина у складному рецепті пишеться з нового рядка і з великої літери. Кількість твердих і сипких речовин визначається в грамах і частинах грама (наприклад 1,0; 0,02), рідких – у мілілітрах (10 мл), або краплях. Кількість крапель позначають римськими цифрами. Слово *gutta* пишуть в Асс. : *guttam I. Guttas X.*

Додаткові написи в рецептах:

Якщо хворому необхідно отримати ліки терміново, то лікар у верхній частині рецептурного бланка пише *cito* (швидко), *citissime* (якнайшвидше) або *statim* (негайно).

На одному рецептурному бланку дозволяють виписувати до трьох лікарських препаратів, якщо вони не містять сильнодіючих чи наркотичних засобів. Один від одного рецепти відокремлюються горизонтальною рисою.

При виписуванні рецепту лікарі широко використовують скорочення окремих слів і цілих фраз. Їснують певні правила скорочень:

- Не можна скорочувати назви ліків та лікарських рослин;
- Можна скорочувати назви лікарських форм та галунових препаратів, назви органів рослин, рецептурні вирази.
- Скорочення закінчується, як правило, приголосним, якщо декілька приголосних стоять поруч, скорочення закінчується останнім.
- Деякі рецептурні вирази можуть скорочуватися максимально
- Є нестардатні скорочення, які треба запам'ятати: *ana* – *aa*, *herbae* – *hb*, *praecipitati* – *pct* etc.

6. Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1 Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Перекладіть скорочені рецепти українською мовою:

Recipe: Inf. fruct. Anisi 15.0 – 200 ml

D. S.:

Recipe: Extr. Frangulae fluid. 25,0

D. S.:

Recipe: Tinct. Convallariae

Tinct. Valerianae aa 10,0

Sol. Nitroglycerini 1% 1 ml

Validoli 2 ml
M. D. S.:

2. Перекладіть скорочено рецепти латинською мовою:

Візьми: Сиропу ревеню 300 мл
Видати. Позначити:
Візьми: Кислоти ацетилсаліцилової 0,25
Видати такі дози числом 12 у таблетках
Позначити:
Візьми: Очищеної сірки 2,0
Гліцерину
Камфорного спирту по 5 мл
Очищеної води 60 мл
Змішай. Видай. Познач:

Еталони відповідей:

Завдання 1.

Візьми: Настою плодів анісу 15,0-200мл
Видай. Познач:
Візьми: Екстракту крушини рідкого 25,0
Видай. Познач:
Візьми: Настоянки конвалії
Настоянки валеріани по 10,0
Розчину нітрогліцерину 1% 1мл
Валідолу 2мл
Змішай. Видати. Позначити:

Завдання 2.

Rp.: Sir. Rhei 300 ml
D. S.:
Rp.: Ac. acethylsalicylicі 0.25
D. t. d. № 12 in tab.
S.:
Rp.: Sulfuris depur. 2.0
Glycerini
Spir. camphorati aa 5 ml
Aq. purif. 60 ml
M. D. S.:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти рецепт зі скороченнями: Візьми:Настою коріння алтеї 3,0-100мл Нашатирно-анісових крапель Грудного еліксиру по 2,5мл Сиропу простого 20мл Змішай. Видай. Познач:	Звернути увагу на правила скорочення. Вивчити основні рецептурні скорочення.	Rp:Inf.rad.Althaeae 3,0-100ml Liq.Ammonii anis. Elixir.pectoral.aa2,5 Sir.simpl.20ml M.D.S.:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Які назви можна скорочувати в рецепті?
2. В якій частині рецепту допускаються максимальні скорочення?
3. Які назви скорочувати не можна?
4. Назвіть правило скорочення слів в рецептах.

Б. Тести для самоконтролю:

- тести з теми № 27.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1.Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- перекласти рецепт скорочено латинською мовою;
- перекласти латинську частину рецепту зі скороченнями українською мовою;
- перекласти скорочені рецептурні формулювання українською.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками

9.1 Методика виконання роботи, етапи виконання:

- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;
- вивчити додаткові написи у рецептурному бланку та місце їхнього розтушування;
- пам'ятати, що сигнатура повинна бути написана національною мовою;
- проаналізувати таблицю найважливіших рецептурних скорочень.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з найважливішими рецептурними скороченнями

- додаткові написи в рецептах:

Cito – швидко

Statim – негайно

Repete – повтори (видачу лікарського засобу)

Repetatur – повторити

Repete bis – повтори двічі

Bis repetatur – двічі повторити

Repete ter – повтори трічі

Ter repetatur – трічі повторити

Non repetatur – не повторювати

Pro me seu pro auctore – для мене або для автора

ad usum proprium - для власного застосування

verte - перегорни

10.1. Тести за темою № 27, тести ректорського контролю.

11. Тема наступного заняття: «Латинська номенклатура лікарських форм. Тверді, м'які та рідкі форми ліків. Оформлення рецептів на тверді лікарські засоби»

1. Тема практичного заняття № 28 «Латинська номенклатура лікарських форм. Тверді, м'які та рідкі форми ліків. Оформлення рецептів на тверді лікарські засоби» - 2 години

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою фармацевта. Вивчення теми необхідно для того, щоб знати правила виписування рецептів на тверді форми лікарських засобів.

3. Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: ознайомлення з номенклатурою сучасних лікарських форм.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3. Конкретні цілі:

знати:

- назви форм лікарських засобів;
- правила виписування рецептів на тверді форми ліків;
- рецептурні формулювання.

3.4. На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- відрізняти лікарські форми за агрегатним станом;
- утворення назв настоянок та відваров;
- виписування рецептів на тверді форми ліків.

4.Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція) :

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Назви лікарських форм.	Відмінювати назви лікарських форм за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакологія	Назви хімічних елементів Фармацевтичні терміни	Вживати хімічну номенклатуру. Перекладати фармацевтичні вирази та рецепти
3	Внутрипредметна інтеграція 1.Грамматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати родовий та знахідний відмінки та вживати їх при виписуванні рецепту.

5. Зміст теми:

- Назви форм ліків.
- Виписування рецептів на тверді форми ліків.

Лікарські форми поділяються на тверді, рідкі і м'які. Тверді лікарські форми: порошки, капсули, таблетки, глосити, гранули, драже, карамелі, пастилки, плівка лікарська, збір лікарський, присипки, гірчичники, олівець, зубні порошки.

Порошки (Pulveres) – тверда лікарська форма для внутрішнього та зовнішнього застосування, яка володіє властивостями сипкості. За ступенем подрібнення розрізняють такі види порошків: 1) грубий pulvis grossus, дрібний (pulvis subtilis), щонайдрібніший (pulvis subtilissimus). Розрізняють порошки дозовані (pulveres divisi), тобто поділені на дози, і недозовані (pulveres indivisi) – неподілені. Під час приписування простих дозованих порошків у рецепті вказують назву лікарської речовини та її дозу, потім кількість виписаних доз і спосіб уведення порошку. Наприклад:

Recipe: Amidopyrini 0,3

Da tales doses numero 10

Signa:

У разі приписування складних дозованих порошків вказують назву простих інгредієнтів, які входять до їх складу. Після цього вказують на необхідність змішати та виготовити порошок. Наприклад:

Recipe: Analgini

Amidopyrini aa 0.25

Misce, fiat pulvis

Da tales doses numero 12

Signa:

Капсули (Capsulae), м'які або еластичні (capsulae molles, s. elasticae), тверді (capsulae durae) і з кришками (capsulae operculatae). Під час приписування порошків у желатинових капсулах про це потрібно повідомити в subscriptio. Наприклад:

Recipe: Ferri reducti 1.0

Dentur tales doses numero 15 in capsulis gelatinosis

Signa:

Таблетки (Tabulettae) – тверда дозована лікарська форма, яку одержують на фармацевтичних підприємствах шляхом пресування лікарських і допоміжних речовин. Виготовляють таблетки за стандартними приписами, тобто вони є офіційними. Таблетки простіше виписувати як готову лікарську форму. У цьому разі перелік інгредієнтів починають із назви форми. Наприклад:

Recipe: Tabulettas Pyraminali 0,2 numero 6

Da. Signa:

Глосети (Glossetae) походять від грец.glossa –язик. Це невеликі таблетки, що призначають сублінгвально, тобто під язик. Наприклад:

Recipe: Glosso- Sterandrili 0,02

Da tales doses numero 20 in granulis . Signa:

Гранули (Granula) – це тверда лікарська форма у вигляді однородної частинки розміром 0,2-0,3 мм. Виписуються скороченим способом із зазначенням загальної кількості.

Recipe: Granulorum Glycerophosphatis 100.0

Da. Signa:

Драже (Dragee) – тверда лікарська форма для внутрішнього застосування, яку одержують шляхом багаторазового нашарування лікарських і допоміжних речовин на цукрові гранули. При виписуванні драже після Rp. вказують назву лікарської форми.

Збір лікарський (Species) – це суміш кількох видів подрібненої чи цільної лікарської сировини в паперовій упаковці. Офіційний лікарський засіб виписується скороченим способом, магістральний – розгорнутим. Назви зборів виписуються у множині. Застосовується збір для виготовлення настоїв та відварів, які можуть вживатися всередину та зовнішньо.

Recipe: Specierum pectoralium 100.0

Da. Signa:

Recipe: Foliorum Eucalypti 20.0

Florum Chamomillae 40.0

Misce, fiant species. Da. Signa:

Присипки (Aspersiones) – найпоширеніший вид не дозованих порошків. Призначають для зовнішнього застосування. Під час виписування присипок вихідною величиною у розрахунку рецепта є терапевтична концентрація лікарської речовини, яка виражається у відсотках від загальної маси присипки. Наприклад:

Recipe: Aspersions Anaestheticsini 75% – 10.0

Da. Signa:

Олівець (Stilus) – тверда лікарська форма у вигляді циліндра, застосовується зовнішньо. У медичній промисловості випускається, наприклад, кровоспинний олівець (stilus haemostaticus) та ментоловий (stilus Mentholi).

Recipe: Stilorum Mentholi numero 3

Da. Signa:

6. Матеріали методичного забезпечення заняття.

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного знань-вмінь:

1. Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Таблетки пірацетаму 0,2 вкриті оболонкою, числом 20
Видай. Познач:

Візьми: Екстракту беладонни 0,01
Оксиду магнію
Гідрокарбонату натрію по 0,3
Змішай, нехай утвориться порошок
Видай. Познач:

Візьми: Порошку листя наперстянки 0,005
Цукру до 120 мл
Змішай. Видай. Познач:

Візьми: Таблетки раунатину 0,002 числом 100
Олії какао 1,5
Соснової олії 10 мл
Видати. Позначити:

Еталони відповідей:

1. Recipe: Tabulettas Pyracetami 0.02 obductas numero 20
Da. Signa:

Recipe: Extracti Belladonnae 0.01
Magnii oxydi
Natrii hydrocarbonatis ana 0.3
Misce, fiat pulvis
Da. Signa:

Recipe: Pulveris foliorum Digitalis 0.005
Sacchari 120
Misce.
Da. Signa:

Recipe: Tabulettas Raunatini 0.02 numero 100
Olei Cacao 1.5
Olei Pini 10 ml
Detur. Signetur:

6.2 Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3 Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Написати словникову форму назв лікарських форм: розчин	Словникова форма складається з повної форми Nom.sing.,закінчення Gen.sing. з частиною основи та позначення роду.	Solutio,onis f
2.	Перекласти латиною рецепт: Візьми:Таблетки активованого вугілля 0,5 числом20 Видай. Познач:	Таблетки, очні плівки,свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.	Rp:Tabulettas carbonis activati0,5 №20 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Питання для самоконтролю:

1. На які групи поділяються лікарські форми?
2. Назвіть тверді форми ліків.
3. Яким чином поділяються порошки за кількістю інгредієнтів? За засобом застосування?
4. Назвіть засоби введення порошоків в організм?
5. Які існують таблетки?
6. Назвіть правила виписування твердих лікарських форм у рецепті.

Б. Тести з теми №28

В. Ректорські тести

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- написати назви форм ліків в словниковій формі;
- перекласти латиною багатослівні терміни ;
- перекласти рецепт латинською мовою;
- перекласти рецепт українською мовою;

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання.

- проаналізувати словникову форму назв лікарських форм;
- провідмінювати назви лікарських форм за всіма відмінками;
- повторити правило перекладу термінів із узгодженим означенням;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів;

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- схема побудови багатослівного терміну

10.1 Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття: «Систематизація відомостей про прийменники»

1. Тема практичного заняття № 29 «Систематизація відомостей про прийменники. Gaudeamus» - 2 години

2.Актуальність теми полягає в тому, що дає змогу оволодіти професійною мовою лікаря і фармацевта. У наші дні грецька і латинська мова є своєрідним будівельним матеріалом, з якого створюються нові терміни. Нові лікарські препарати і наукові відкриття отримують назви з невичерпаного джерела міжнародної грецько-латинської скарбниці терміноелементів. Видана міжнародна фармакопея «Pharmacopoea Internationalis» , в якій кожен термін має міжнародну латинську назву.

3.Цілі заняття:

3.1.Загальні цілі: Систематизація про прийменники.

3.2 Виховні цілі:

- розширити гуманітарне ядро освіти з метою залучення майбутнього фахівця до системи загальнолюдських цінностей через занурення у систему світових надбань з філософії, культури, історії тощо.

3.3 Конкретні цілі:

знати:

- загальні відомості про латинські прийменники;
- прийменники в рецептурних виразах;
- прийменники в виразах,що вказують шляхи та способи введення ліків;
- прийменники в спеціальних фармацевтичних виразах.

3.4 На основі теоретичних знань з теми:

вміти:

- перекладати різні фармацевтичні терміни та вирази з наявністю прийменників;
- вживати прийменники назви в рецептах та у багатослівних термінах.

4.Матеріали до аудиторної самостійної підготовки (міждисциплінарна інтеграція):

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	Попередні дисципліни: 1.Українська мова 2.Іноземні мови	Граматичні категорії іменника та прикметника.	Відмінювати іменники п'ятьох латинських відмін за всіма відмінками
2	Наступні дисципліни: 1.Хімія 2. Фармакологія	Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, солей. Фармацевтичні терміни.	Вживати прийменники в різних фармацевтичних термінах та в рецептах.
3	Внутрипредметна інтеграція 1.Граматика латинської мови 2.Рецептурні формулювання	Відміни іменника, види фарм. термінів, алгоритм узгодження прикметника з іменником.	Утворювати знахідний та орудний відмінки та вживати їх в виразах із прийменниками.

5.Зміст заняття:

- Огляд системи іменників прийменників;
- Прийменники в рецептурних виразах;
- Прийменники в виразах, що вказують шляхи введення лікарських засобів;

- Прийменники в спеціальних фармацевтичних виразах.

У фармацевтичній термінології прийменники вживаються досить часто: в рецептурних виразах, в виразах, що визначають шляхи введення лікарських засобів, у спеціальних виразах, у назвах препаратів та т.ін.

Прийменники в рецептурних виразах:

- In capsulis gelatinosis operculatis – у желатинових капсулах, закритих кришечкою
- In tabulettis obductis – у таблетках, покритих оболонкою
- In ampullis – в ампулах
- In vitro nigro – у чорній склянці
- In charta cerata – у воскованому папері
- In scatula – у коробочці
- Divide in partes aequales numero – поділи на рівні частини числом

Прийменники, що вказують шляхи введення ліків:

- Per os – через рот
- Per rectum – через пряму кишку
- Per vagina – через піхву
- Intra venam – у вену
- Intra arteriam – в артерію
- Intra musculos – у м'язи
- Sub linguam – під язик
- Sub cutem – під шкіру
- Per injectionem – шляхом ін'єкції

Прийменники у спеціальних фармацевтичних виразах:

- Ad usum internum(externum, proprium) – для внутрішнього (зовнішнього, власного) застосування
- Pro injectionibus – для ін'єкцій
- Pro inhalatione – для інгаляції
- Pro gargarismate – для полоскання
- Pro narcosi – для наркозу
- Pro dosi – разова доза
- Pro die – добова доза
- Pro auctore – для автора, для мене
- Pro infantibus – для дітей
- Contra odontalgiam – проти зубного болю
- Per se – у чистому вигляді

Прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі та відмінку. Часто обидві частини мови належать до різних відмін, і кожне слово відмінюється згідно з його правилами.

6.Матеріали методичного забезпечення заняття:

6.1. Завдання для самоперевірки вихідного рівня знань - вмінь:

1. Перекласти українською мовою:

1.Pro die. 2.Ad usum internum. 3.Per rectum. 4. Praepara species pectorals pro infantibus. 5.Ad usum proprium. 6.Divide in partes aequales numero10. 7. In charta cerata. 8. In capsulis amylaceis.

2.Перекласти фармацевтичні терміни латиною:

Видай жовчогінний збір у паперовому мішочку, мазь для зовнішнього застосування, хай будуть видані такі дози числом 5 капсулах , порошки для внутрішнього застосування, лікарські форми для дітей, приготуй розчин для ін'єкцій, настій квіток ромашки для полоскання, таблетка нітрогліцерину під язик, аерозолі для інгаляцій, еліксир з екстрактом м'яти, порошок ампициліну для суспензії, очні краплі з флореналем, видай в таблетках,вкритих оболонкою.

3.Перекладіть рецепти латинською мовою:

Візьми: Сиропу ревеню 300 мл

Видати. Позначити:

Візьми: Настою коріння алтею 1,0-100 мл

Нашатирно-анісових крапель 1 мл

Змішати. Видати. Позначити:

Візьми: Розчину глюкози 40 % 20 мл

Видай в ампулах числом 6

Познач:

Візьми: Цукру молочного 20,0

Очищеної води 80,0

Змішай. Видай. Познач:

Візьми: Таблетки проти кашлю числом 10

Видати. Позначити:

Еталони відповідей:

Завдання 1. 1.Добова доза. 2.Для внутрішнього застосування. 3.Через пряму кишку. 4.Приготуй грудний збір для дітей. 5.Для власного застосування.6.Поділи на рівні частини числом 10 . 7. У воскованому папері. 8. У крохмальних капсулах.

Завдання 2.

Da species cholagogae in sacculo chartaceo, unguentun ad usum externum, denture tales doses numero 5 in capsulis, pulveres ad usum internum, formae remediorum pro infantibus, praepara solution pro injectionibus, infusum Chamomillae pro gargarismate, tabuletta Nitroglycerini sub linguam, aerosol pro inhalationibus, elixir cum extracto Menthae, pulvis Ampicillini pro suspensione, oculoguttae cum Florenalo, da in tabulettis obductis.

Завдання 3.

Recipe: Sirupi Rhei 300 ml

Detur. Signetur:

Recipe: Infusi radicum Althaeae 1,0-100ml

Liquoris Ammonii anisati 1 ml

Misceatur.Dentur. Signetur

Recipe: Sacchari lactis 20,0

Aquae purificatae 80,0

Misce. Da. Signa:

Recipe: Tabulettas contra tussim numero 50

Detur. Signetur:

6.2. Інформацію, необхідну для формування знань-вмінь можна знайти у підручниках:

-основна:

1. Світлична Є. І. Латинська мова : підручник / Є. І. Світлична, І. О. Толок. – Київ : Центр учбової літ., 2018. – 437 с.
2. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, В.Г. Синиця, Дз.Коваль-Гнатів та ін.; за ред. Л.Ю.Смольської. — К.: ВСВ “Медицина”, 2016. – 352 с.

-додаткова:

1. Правила виписування рецептів. Витяг із наказу МОЗ України № 360 від 19.07.2005. – с. 22 – 32.
2. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія. / Г.О.Краковецька, В.М.Бобирьов, О.М.Беляєва. – К.: Здоров'я, 1999. – С. 15-25.
3. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, В. Ф. Мамчур [та ін.] ; за ред. І. С. Чекмана. – Вид. 3-тє, виправлене та доопрацьоване. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 783 с.

6.3. Орієнтуюча карта щодо самостійної роботи з літературою з теми заняття.

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1.	Перекласти вирази з прийменниками українською: У темній склянці	Повторити закінчення іменників в знахідному та орудному відмінках.	in vitro fusco
2.	Перекласти терміни з прийменниками латиною: в крохмальних капсулах	Прикметник узгоджується з іменником за родом, числом та відмінком.	In capsulis amylaceis
3.	Перекласти латиною рецепт: Візьми:Таблетки активованого вугілля в облатках 0,5 числом 20 Видай. Познач:	Таблетки, очні плівки, свічки, краплі ставляться в Accusativus sing/pl.	Rp:Tabulettas carbonis activati in oblatis 0,5 №20 Da. Signa:

7. Матеріали для самоконтролю якості підготовки:

А. Контрольні питання

1. Які прийменники вживаються в стандартних рецептурних виразах?

2. Які прийменники вживаються в виразах, що вказують шлях введення ліків?
 3. Які прийменники застосовуються в спеціальних фармацевтичних виразах?
 4. З якими відмінками вживаються латинські прийменники?
 5. Назвіть прийменники, які використовуються як словотворчі елементи?
- Б. Тести з теми № 29.

В. Ректорські тести.

8. Матеріали для аудиторної самостійної підготовки:

8.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати під час практичного заняття:

- перекласти українською вирази з прийменниками;
- перекласти латиною терміни з прийменниками;
- перекласти рецепт латинською мовою.

9. Інструктивні матеріали для оволодіння професійними вміннями та навичками:

9.1. Методика виконання роботи, етапи виконання.

- проаналізувати відмінкові закінчення іменників I-V відмін;
- провідмінювати іменники I-V відмін у знахідному та орудному відмінках;
- згадати граматичні правила щодо пропису лікарських засобів у рецепті.

10. Матеріали для самоконтролю оволодіння знаннями, вміннями, навичками:

- таблиця з відмінковими закінченнями;
- перелік стандартних фармацевтичних формулювань з прийменниками

10.1. Тести різних рівнів /ректорські тести

11. Тема наступного заняття: Диф. залік